

BBL

Biblioteksbladet

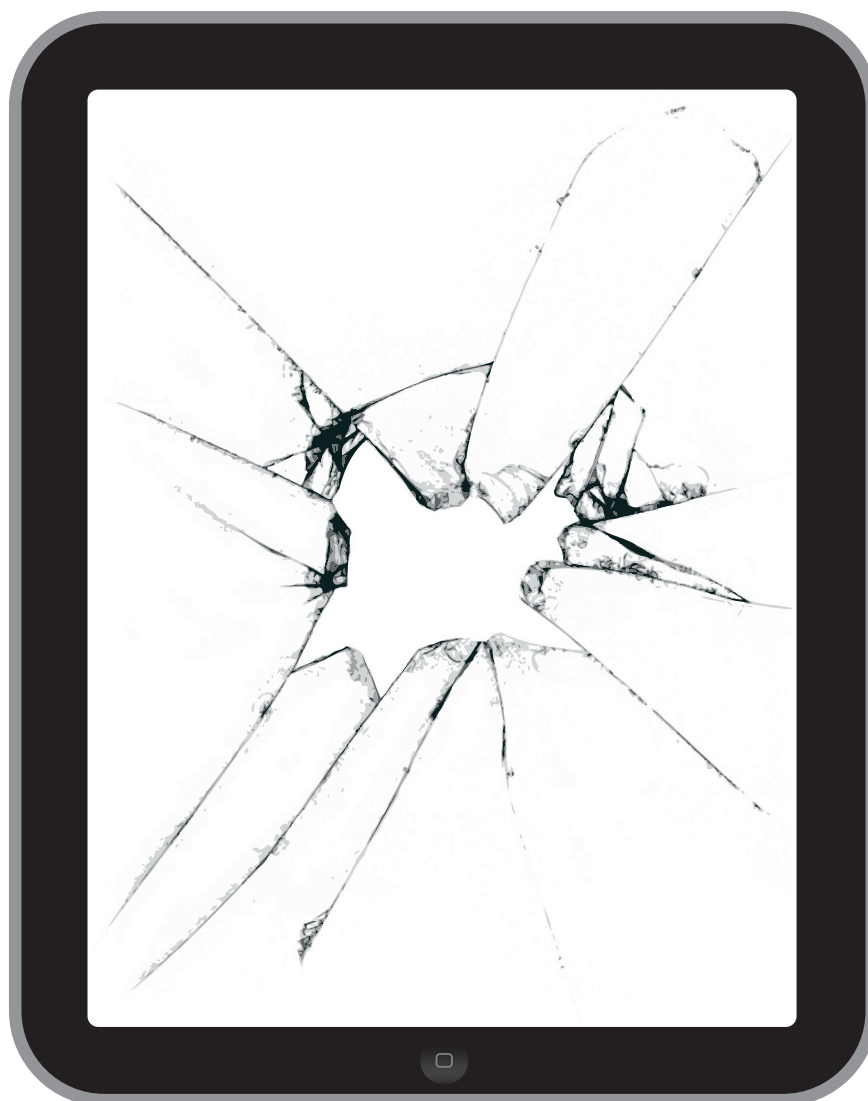
08:2012

JUBILAR: BHS 40 år

E-BOKEN: Förlagen ger sitt perspektiv

LITTERATURUTREDNINGEN: Biblioteken i fokus

TREND: Litteraturhus

Kulturbudgeten, Litteraturutredningen, ny bibliotekslag och remissvaren på den – för den som är intresserad av kulturpolitik i vid bemärkelse finns en hel del att sätta tänderna i denna höst. Litteraturutredningens 600 sidor med sin grundliga lägesinventering och kunskapsöversikt, räcker länge. Men det hann bara gå några dagar efter det släppet som två andra sammanställningar av intresse blev offentliga. Jag tänker på *Under konstruktion. Effekter av kultursamverkansmodellen 2010-2012* – en forskningsantologi från SKL i samarbete med SweCult vid Linköpings universitet. Elva forskare och andra experter analyserar och reflekterar kring den kanske mest omfattande reformen på det kulturpolitiska området på decennier, samverkansmodellen och vilka effekter den hittills har haft. Jag tänker också på sammanställningen med den sexiga titeln *Samhällets utgifter för kultur 2010-2011* (Kulturfakta 2012:1) – den första inom ramen för det statistikansvar som den yngsta myndigheten på kulturområdet har: Myndigheten för kulturanalys.

I den sistnämnda får man sifferexercisen – också över tid, från år 2000 till år 2011. Under den perioden har de sammanlagda offentliga utgifterna för kultur totalt ökat med nästan 25 procent.

Stat, regioner/landsting och kommuner, dvs de tre offentliga nivåerna, har under samma period ökat utgifterna för kultur ungefär lika mycket – regioner/landsting något mer och kommuner något mindre. Det konstateras också att tillväxten av de offentliga utgifterna för kultur stagnerade med start kring 2007 – alltså i spåren av finanskrisen och den ekonomiska nedgången. Bland mycket annat konstateras att folkbildningen fått minskat utrymme inom såväl statens, regionernas/landstingens och kommunernas utgifter för kultur, medan scenkonsten fått en allt större andel av utgifterna, åtminstone när det gäller utgifter för staten och för regionerna/landstingen. För den statliga och regionala nivån är den etablerade kulturen som teater, dans, museer, musik stora utgiftsområden och som också ökat kraftigt under den aktuella perioden.

Det finns mycket matnyttigt och intressant i denna sammanställning. Läs den! En av slutsatserna som dras är att fördelningen av de offentliga utgifterna för

kultur mellan stat, regioner/landsting och kommuner förändras långsamt. Den delas av Rolf Hugosson som i SKL:s forskningsantologi resonerar kring hur den offentligt finansierade kulturen styrs. Han menar att eventuella förändringar i riktning mot en regionalisering av kulturområdet kommer att ske först efter utdragna

förhandlingar – och det är ju intressant i en antologi som granskar iscensättningen av en maktförskjutning på kulturens område till regionerna.

Några av slutsatserna i antologin *Under konstruktion*: Modellen har börjat hitta sina former men dialogerna mellan olika nivåer och intressenter, som ju är ett stort nummer i modellen, haltar – inte minst när det handlar om att involvera ideella kulturutövare i det fria kulturlivet och det civila samhället; regionerna prioriterar den institutionella kulturen både ekonomiskt och i kulturplanerna, framför allt de fyra kulturområdena teater, dans, musik och museer som också fått mer pengar sedan modellen sjösattes 2010; medborgarperspektivet lämnas åt kommunerna och civilsamhället som ska garantera tillgängliggörande och delaktighet; till det hör att regionerna sällan eller aldrig redovisar kommunernas verksamhet eller kulturpolitik i kulturplanerna men man är angelägen om att lyfta fram deras delaktighet i upprättandet av desamma; Och mer pengar till kulturen blev det, men inte från staten: landstingen och regionerna har ökat sin finansiering med fem procent, staten ökade sin med 0,49 procent och slutsatsen blir att det ”under det första året med kultursamverkansmodellen uppstått en obalans i samfinansieringen av regional kulturverksamhet”.

Rekommenderas kan Per Möllers avsnitt i antologin som tar upp efterlevandet av principen om styrning på armlängds avstånd och regionernas nya roll som tillväxtmotorer där kulturpolitiken i allt större utsträckning kommit att handla om strategier för att öka den ekonomiska tillväxten.

Vid årsskiftet kommer samtliga regioner utom Stockholm att vara en del av samverkansmodellen. Håll i hatten!

Stockholm den 6 oktober 2012

Ur innehållet:

- 4 BHS – pigg jubilar ser framåt. *Pia Mattzon*
- 8 Kristina Ahlinder om e-boksfrågan. *Åsa Ekström*
- 12 Litteraturutredningen; bibliotekslagen; kulturbudgeten. *Henriette Zorn*
- 16 Intervju med Elsebeth Tank. *Johan Erichs*
- 19 Litteraturhustrenden. *Åsa Ekström*
- 38 Fusioner av högskolor. *MarieLouise Samuelsson*

AVDELNINGAR

- 42 Kommentarer
- 43 Utblick
- 44 Månadens uppsats
- 45 Krönika
- 46 Recensioner
- 50 Besserwisser
- 51 Aktuellt från SB
- 55 Kalendarium

Biblioteksbladet
#08
2012

BBL

ÄRGÅNG 97

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergsviadukten 70 eller Kungsbron 1, Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 15 oktober.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Mikromarc 3 – det moderna bibliotekssystemet

- **Smart** – flexibelt med många utvecklingsmöjligheter.
- **Smidigt** – enkelt att lära och använda.
- **Prisvärt** – mer nytta för mindre pengar.

På vår Youtube-kanal ligger filmen "Upplev skillnaden med Mikromarc 3", som visar hur vårt system fungerar. Gå in på www.youtube.com/mikromarc eller skanna QR-koden, och låt dig inspireras.

Bibliotekscentrum

BHS – pigg jubilar som ser framåt

40-årsjubilerande Bibliotekshögskolan i Borås står med en fot väl förankrad i historien. Den andra är redan på väg för nya steg mot en snabbt föränderlig framtid.

AV PIA MATTZON

FESTEN ÄR ÖVER. Jubileet fortsätter året ut, men festligheterna klingade av ett par veckor innan det här numret av BBL är ute. Samme Ingvar Carlsson som invigningstalade 1972, då i egenskap av utbildningsminister som föreslog att Bibliotekshögskolan (BHS) skulle flyttas från Solna till Borås, var inbjuden som huvudtalare på jubileumsfesten.

Årets upplaga av BHS mötesplatskonferens fick därmed en extra uppsluppen avslutning i år. Dessförinnan hade profession och akademi mötts, som brukligt är, för att ta del av varandras arbeten under det senaste året. Dag två var det forskningens tur. Den är numera mycket omfattande på Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, som ju är det formella namnet.

Tio professorer och docenter, tio lektorer och 20 doktorander är involverade i fyra prioriterade forskningsområden: *Informationssökning och lärande*, *Bibliotek,*

kultur och samhälle, *Digitala informationstjänster och resurser* och *Sociala medier*.

Det sistnämnda är gemensamt för hela Högskolan i Borås, på uppdrag av rektor Björn Brorström. Men det är också ett av exemplen på BHS ambitioner att hålla sig långt framme inom helt nya forskningsfält. Begreppet som myntats, Social Media Studies (sms), är man tidigt ute med i forskarvärlden. Sociala medier är dock mycket mer än Facebook och Twitter – på BHS använder man begreppet "användargenererat innehåll som skapas kollektivt på internet".

Prefekten Margareta Lundberg Rodin poängterar vikten av att institutionen håller jämna steg med samhällsutvecklingen eller ligger steget före.

– Vi förändrar, utvecklar och vidareutvecklar ständigt våra kurser och utbildningar. Det måste vi eftersom omvärlden förändras och därmed utbildningskraven. När det gäller forskningen har vi vissa grunder, men de

FOTO: STEFAN ENGSTROM

– Jag tycker att det är viktigt att vi har en bredd inom institutionen, med olika kunskaper. Därför är det viktigt att vi samarbetar externt, ser hur omvärlden förändras och förhåller oss till det på ett bra sätt, säger Margareta Lundberg Rodin, prefekt.

delar som vi beforskar förändras också. Det är liksom aldrig stilla. Det är alltid en viss form av förändring i allt vi gör.

– Det kan ju också komma helt nya fenomen i samhället som vi nu inte vet något om, områden som behöver beforskas eller som kräver anställda med ny utbildning. Det händer så mycket hela tiden, som det här med e-böcker som är en stor fråga inför framtiden.

Ansvarig för forskning och forskarutbildning vid BHS är professor Jan Nolin, som menar att det ”sannerligen inte råder någon brist på angelägna forskningsuppgifter” inom ämnet biblioteks- och informationsvetenskap (B&I) framöver.

– Dels behöver vi fortsätta profilera oss som stöd för biblioteksprofessionen i en tid då biblioteksinstitutionen är under dramatisk och spännande utveckling. Dels behöver vi förstärka den informationsvetenskapliga delen av vårt ämne, så att det kan fungera som ett dynamiskt kunskapsområde i ett samhälle där allt fler människor bedriver någon form av avancerat informationsarbete, såväl i jobbet som på fritiden.

Att modern forskning involverar samarbete, både nationellt och internationellt, liksom tvärvetenskapligt och över yrkesgränserna, är Margareta Lundberg Rodin och Jan Nolin överens om. Han talar framför allt om att utveckla B&I-forskningen tillsammans med sociologer, pedagoger, massmedie- och webbvetenskapliga forskare och hon förespråkar nära och ofta återkommande kontakter med professionen.

Samtliga landets lärosäten styrs givetvis också av direktiv både på lokal nivå – i BHS fall från högskolans ledning och styrelse – och på nationell nivå från regering och departement. En av de frågor som varit aktuella är kvalitet.

– Utbildningarna ska ju hålla hög kvalitet och granskas därför med jämna mellanrum. Nästa år är det vår tur att granskas, berättar prefekten.

– Den som inte får bra omdöme kan mista sina examensrättigheter. Gör man det får man inte tillstånd att ge utbildningen igen förrän man har genomfört förbättringar.

Bibliotekshögskolan har haft egna examensrättigheter inom B&I sedan 2010. Dessförinnan examinerades doktoranderna i samarbete med Göteborgs universitet. Sammanlagt har nu 28 avhandlingar lagts fram.

Institutionen har gott renommé bland forskare runt om i världen. Många gästforskare och gästlärare vill komma dit och arbeta.

– Ja, vi är en av de största som finns inom B&I-om-

rådet. Och vi har funnits så pass länge att vi har ett starkt varumärke inom vår värld, säger Margareta Lundberg Rodin.

– Däremot är det svårare att nå utanför, nå ”den vanliga” världen. Det är svårt att sprida till omvärlden att vi gör mer än utbildar bibliotekarier.

Ett relativt nytt – och kanske för en del okänt – område där BHS bedriver både utbildning och forskning är *webbaserad informationsförmedling*. Programansvarig är Claes Lennartsson och han är övertygad om att det kommer att vara ett starkt växande kompetensområde under lång tid.

– I det sammanhanget har webbredaktörsutbildningen, som vi just nu håller på att göra om till ett sammanhållet kandidatprogram om 180 högskolepoäng, mycket hög relevans.

– Vi arbetar kontinuerligt för att utveckla vår forskning och programmets innehåll för att bidra till och följa med i utvecklingen på det här området. Vi ser motsvarande utvecklingstendenser på många av våra systerinstitutioner internationellt, bland annat under rubrikerna Informationsarkitektur och Informationsdesign och teknik.

Det unika med programmet på BHS är, enligt Claes Lennartsson, att man kombinerar element från biblioteks- och informationsvetenskap, informatik och medie- och kommunikationsvetenskap.

Genom åren har Bibliotekshögskolan fått en hel del kritik för att man sysslat för mycket med forskning och akademisering och för lite med det konkreta biblioteks- och informationsarbetet, det som sker ute på fältet.

Möjligen har kritiken mildrats sedan BHS, i likhet med högskolan i stort, börjat arbeta målmedvetet efter högskolans devis Vetenskap för profession: för ökad samverkan mellan akademi och yrkesverksamma. Men fortfarande höjs en del kritiska röster emellanåt.

– Ja, kritiken kommer från olika håll, bekräftar Margareta Lundberg Rodin.

– Det ena hållet kan säga si och det andra kan säga tvärtom. Det finns många olika synpunkter, beroende på vem det är som tycker till.

Vad tycker du själv, lyckas ni hantera kritiken på ett bra sätt, på institutionen?

– Bibliotek är inte bara en sort. Det finns folk- och skolbibliotek, högskolebibliotek, specialbibliotek med underavdelningar. Så det är ju inte så enkelt som att ”bibliotek” bara tycker en sak. Olika bibliotek tycker olika saker. Barnbibliotekarier hävdar sitt och på vetenskapsbiblioteken tycker man något annat.

BHS: KORT HISTORIK

1972 Bibliotekshögskolan etablerades i Borås.

1977 BHS blir institution på nybildade Högskolan i Borås.

1993 Forskarutbildning inom ämnet B&I, Biblioteks- och informationsvetenskap infördes. Bibliotekarie som yrkesexamen togs bort och ersattes av magisterutbildning, som krävde akademiska betyg vid antagning.

2006 Bolognaformen infördes för gemensamma utbildningsnivåer inom EU. Grundutbildningen till bibliotekarie blir treårig (kandidat). Dessutom infördes tvåårigt masterprogram.

2007 Margareta Lundberg Rodin blir BHS elfte prefekt.

2010 Institutionen får forskarexamensrättigheter inom Biblioteks- och informationsvetenskap. Forskarutbildningen vid BHS är en av Europas största inom B&I.

2012 Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, som den formellt heter, firar 40 år.

→ -Vi arbetar också med kulturpolitik och -administration, vissa år har sådana frågor större betydelse, andra perioder handlar det om biblioteket som mötesplats, nya medier, informationsteknik... Vad människor utanför tycker att vi ska fokusera på eller inte, svänger hela tiden. Alla har olika preferenser och därmed olika åsikter om vad vi ska bedriva.

Är det viktigt för dig som prefekt att allt det här integreras?

-Jag tycker att det är viktigt att vi har en bredd, att ämnet i sig är flervetenskapligt. Och att vi har en bredd inom institutionen, med olika kunskaper. Därför är det viktigt att vi samarbetar externt, ser hur omvärlden förändras och förhåller oss till det på ett bra sätt.

Möjligheter till specialisering och fördjupning är också väsentligt, menar Margareta Lundberg Rodin. Kompetensutveckling för personalen, uppdragsutbildningar och -forskning för och med yrkesverksamma och fältet, är andra prioriterade områden.

Och just sådana utbildningar, som förbereder studenter för kvalificerade arbetsuppgifter inom bibliotek och andra kultur- och informationsverksamheter, kommer BHS att erbjuda tillsammans med professionsföreträdare framöver, berättar Helena Francke, programansvarig för masterprogram.

-Det breddade utbudet av profileringar, som riktar sig även till utbildade bibliotekariéer, tror jag också kommer att locka fler att vidareutbilda sig. Då kan de nå en fördjupad kompetens inom det egna arbetsområdet, kanske också satsa på forskning om de är intresserade av det.

Det allra senaste tillskottet till utbildningsfloran på Bibliotekshögskolan är SIK-programmet; Strategisk information & kommunikation, en ettårig magisterutbildning.

-Den vänder sig till olika yrkesgrupper som redan har en kandidatexamen och som behöver förkovra sig för att jobba med organisationers interna och externa kompetens, berättar Margareta Lundberg Rodin.

Är det viktigt för BHS att vara en modern institution? Att ni är alerta och har ögonen på vad som sker i samhället?

-Ja, och det som kallas omvärldsbevakning är vi rätt duktiga på. Lärare, forskare och administratörer håller sig alla à jour med vad som händer för att kunna ta in och utveckla allt från pedagogik och innehåll, till distansutbildning och flexibelt lärande – även sådana frågor måste vi arbeta kontinuerligt med. För att inte tala om appar! Nu har vi ju appar i undervisningen i vissa kurser.

Men oldtimern, utbildningen som markerar starten för BHS hitintills 40-åriga historia, hänger förstås med än. Bibliotekarieutbildningen har varierat i längd genom åren, behörighetskraven har ändrats och innehållet anpassats till nya tider. År 2012 är den en treårig

FOTO: ANNE LINDBERGS

Verksamheten vid Bibliotekshögskolan i Borås startade 1972 och firar i år 40 år. De stora festligheterna är över men jubileet fortsätter året ut.

kandidatutbildning, med sikte på framtiden, menar de båda programansvariga Jenny Lindberg och Monika Johansson.

-Vi vill erbjuda en utbildning som förbereder för en föränderlig och samhällsrelevant biblioteksverksamhet. Genom att våra studenter rustas både praktiskt och analytiskt kan de också bidra aktivt till utvecklingen av framtidens bibliotek. ■

FAKTA: UTBILDNING

Grundutbildning: Bibliotekarie (tre år samt distans två år med förkunskapskrav) och Webbredaktör (två år, även distans), Webbredaktör påbyggnad (ett år)

Magisterutbildning (ett år) i Strategisk information och kommunikation (distans)

Masterprogram (två år): Biblioteks- och informationsvetenskap och Digitala tjänster – kultur, information & kommunikation (båda distans/svenska) samt Digitala bibliotek och informationstjänster, B&I/Library and Information Science, Digital Library and Information Services (distans/engelska)

Fristående kurser samt **uppdragsutbildning** (och -forskning)

FAKTA: FORSKNING

Forskning bedrivs inom fyra områden:

Informationssökning och lärande

Bibliotek, kultur och samhälle

Digitala informationstjänster och resurser

Sociala medier (rör hela högskolan på uppdrag av rektor)

Några av de större projekten på senare tid är **Filip** om fildelning efter IPRED, **EXAKT** om källkritik i webb 2.0 samt **Shaman** om digitalisering.

Flera forskningsnätverk är också knutna till institutionen, bland andra:

Centrum för Kulturpolitisk forskning

Social Media Studies

Lincs: Lärande, interaktion och medierad kommunikation i det moderna samhället

LM Informationstjänst har utökat sina databastjänster

LM Informationstjänst har under hösten 2012 införlivat PriolInfos databasverksamhet i sina tjänster.

- Förenkla inköp av databaser
- Ta del av gynnsamma avtal
- Få hjälp med hanteringen av inköpsförslag
- Fråga oss om existerande konsortieavtal

Databastjänster

Vill ni veta mer om våra aktuella, förmånliga kampanjer och produktuppdateringar inför 2013?

Skriv till oss på databaser@LMinfo.se

LM Informationstjänst

LM Informationstjänst är den ledande informationsförmedlaren i Nordeuropa. Vi erbjuder våra kunder prenumerationstjänster, tjänster för användning och administration av e-resurser samt tjänster för databaser och e-böcker. Våra kunder är akademiska och vetenskapliga bibliotek, allmänna bibliotek, städer och kommuner, företag samt deras informationsavdelningar.

informationstjänst

KRISTINA AHLINDER, VD SVENSKA FÖRLÄGGAREFÖRENINGEN:

Kalkylen går inte ihop

AV ÅSA EKSTRÖM

Regeringen har slagit fast att litteraturen ska göras tillgänglig för så många som möjligt, även som ljudbok och e-bok. Samtidigt avtalar vissa författare och förlag om att deras böcker inte får säljas som e-bok till biblioteken eftersom det innebär en förlustaffär.

FÖRLÄGGAREFÖRENINGENS VD KRISTINA Ahlinder skräder inte orden när BBL ringer upp henne för att ställa några frågor om e-böcker och de avbrutna förhandlingarna med Svensk Biblioteksforening. Under tjugo minuter berättar Kristina Ahlinder om förläggarnas perspektiv på e-boksfrågan:

Precis som alla andra böcker, kostar e-böcker pengar. Det är en fråga om investeringar, utgifter, översättningskostnader, dyra licenser etc. Förläggarna jobbar och sliter med en bok i ett och ett halvt års tid innan den ges ut – en satsning som därefter måste ge vinst. Av varje intjänad hundralapp går det mesta till produktionskostnader, marknadsföring, royalty etc. När det gäller försäljningen så är den blygsam ur ett förlagsperspektiv. Nio av tio böcker är utlånade på biblioteket medan en är köpt, menar Kristina Ahlinder. Det är därför de nytviva inbundna boktitlarna som under kort tid inbringar pengar, är så viktiga för förlagen – innan de börjar säljas alldeles för billigt som pocketbok, ljudbok, e-bok osv. Företagsekonomi helt enkelt.

Samtidigt kan man nog påstå att e-bokspionjärer i landet var biblioteken och inte de traditionella bokförlagen. I början av 2000-talet fanns det ingen marknad men BTJ var det företag som vågade och tog initiativ till e-biblioteket. I dag är det i praktiken endast ett enda företag, Elib, som distribuerar e-böcker till landets bibliotek och konkurrensen är lika med noll.

–Men vem som helst kan fritt starta utgivning av e-böcker, säger Kristina Ahlinder.

Redan idag finns företag och förlag som arbetar på olika lösningar kring e-böcker, exempelvis Publit och BTJ. På Förläggareforeningen är man inte rädd för att bli rundade av förlag som vågar satsa på tekniska plattformar. Adlibris satsar exempelvis genom sin Letto-platta på att knyta en produkt till e-bokstjänsten för att "läsa" kunden till företaget. Något som förstås förenklar och är mer praktiskt för kunden som vet att samma företag har ansvar om man får problem med läsplattan.

Biblioteken står idag för 90 procent av e-boksköpen i Sverige trots att varje enskild e-bok kostar 20 kronor/per utlån jämfört med pappersbokens dryga enkrona. Förläggareforeningen hävdar att böckerna säljs till ett rimligt pris, billigare skulle vara en ren förlustaffär för förlagen. Orsaken är bland annat bokmomsen som

idag är 6 procent för pappersböcker och 25 procent för e-böcker. I praktiken innebär det att i handeln kostar e-böckerna nästan lika mycket som pappersboken, ibland lite mer. Kostnaderna som det enskilda biblioteket har för varje enskilt e-bokslån, är en nöd som måste knäckas. Men det är inte förlagens ansvar utan bibliotekens huvudman, anser Kristina Ahlinder. Om biblioteken inte har råd kanske man behöver högre anslag om man inte kan omprioritera, konstaterar Förläggareforeningens direktör. Dessutom var det ju Biblioteksforeningens ordförande, Inga Lundén, som var den som för flera år sedan föreslog att priset skulle ligga runt 20 kronor för e-boken jämfört med den administrativa kostnaden för pappersboksutlånen, som då låg på 40 kronor, påminner Kristina Ahlinder.

Kristina Ahlinder tycker att Svensk Biblioteksforenings kampanj "Säg hej till din nya bibliotekarie" är upprörande.

–Det har i det närmaste bedrivits en hatkampanj mot förlagen. Att beskriva motparten på det sätt som Svensk Biblioteksforening har gjort är kontraproduktivt. Det är oerhört kränkande att bli behandlad på det här sättet, säger hon.

–Dessutom är det osmakligt att Svensk Biblioteksforening har samröre med representanter som Piratpartiets Anna Troberg! Vill man verkligen framstå som ett lagligt Pirate Bay?! Det tror inte jag.

Kristina Ahlinder menar att man har en helt annan attityd i Norge och Finland där biblioteken och förlagen samarbetar mer kring e-böcker. Hon undviker dock att svara på frågan varför förlagsbranschen inte fokuserar mer på nya medievanor och blir marknadsledande istället för att måla ut biblioteken som en legal piratmarknad. Varje gång ett nytt format introduceras blir förlagen alarmerade. Är inte detta med e-boken lite samma sak – förlagen är lite rädda inför det nya?

–Det finns ingen kommersiell marknad idag för e-böcker och det måste förlagen få en chans att bygga. Varför skulle den som lånar gratis e-böcker på biblioteket överhuvudtaget vilja klicka sig in på nätbokhandeln för att köpa en e-bok?

Ahlinder återkommer till den ekonomiska kalkylen som inte går ihop för e-boken. Det handlar inte om att enbart lägga ut en Wordfil, understryker hon. E-boken är ett särskilt format som kräver en särskild investering.

Det finns ljus i tunneln, menar hon. Förläggareföreningens ordförande Eva Bonnier har tagit kontakt med Svensk Biblioteksförnings ordförande Inga Lundén och de har haft ett möte.

– Vi vill ha en fortsatt dialog om e-böckerna, gärna med en seriös motpart. Vi eller troligast förlagen själva ser fram emot att samtala med exempelvis en aktör som SKL, som ju varit på tal som part för biblioteks-sidan och som på ett annat sätt kan före-träda biblioteken.

På frågan om bokbranschen inte är på väg att göra om samma misstag som musik-branschen gjort, svarar Kristina Ahlinder ett tydligt nej.

– Förlagen är oerhört intresserade, pålästa och kunniga när det gäller ny teknik. De jobbar på olika lösningar, Spotify-lösningar mm.

”Man tjänar in på gungorna vad man förlorat på karusellen”, som Karl Gerhard sjöng i den gamla kupletten. I förlagsvärlden betyder det att det kommersiella och bästsäljande ska hämta hem det man förlorar på det smala och mindre lönsamma. Men problemet tycks ju vara att förlagsbranschen är mer intresserad av att sälja inbundna böcker eftersom det ju ger mest klirr i kassan.

– Nej, men det är en bransch som på många håll har det ekonomiskt svårt. Även stora förlag måste vara ekonomiskt medvetna. Det går naturligtvis inte att fortsätta med utgivningsformat som bara kostar pengar.

– Dessutom kan man undra över varför biblioteken behöver alla nya e-titlar nu i stället för att ge den kommersiella marknaden en chans att etableras och blomstra och därefter göra ett urval. Så har bibliotek alltid gjort tidigare.

Förläggareföreningen vill flytta fokus till backlist-titlar istället. Där kan biblioteken göra en verklig insats, hävdas det. Det är ju i biblioteket man kan göra fynden som inte går att hitta bland titlarna i bokhandeln.

– Är det optimala att folk lånar hemma? undrar Kristina Ahlinder och syftar på stora outnyttjade lokaler som kostar pengar. Vad händer med biblioteket som mötesplats då?

FOTO: OLA KJELBYE

Biblioteken ska tillgängliggöra litteratur för medborgarna. E-lån är både bekvämt och gratis via biblioteken. Somliga menar att förlagen borde inse värdet av det. Kanske man kan locka pojkarna till att använda sig av biblioteket om man får dem att upptäcka e-böckerna. Om man förhandlar bort bibliotekens rätt att tillhandahålla e-böcker kommer biblioteken att förlora sin plats i samhället inom en ganska snar framtid och istället förvandlas till ett slags kommunala antikvariat för pappersböcker, menar Niclas Lindberg.

I USA har bibliotekens tålamod tagit slut. Den amerikanska motsvarigheten till Svensk Biblioteksförning, ALA, skriver i ett öppet brev till amerikanska Förläggareföreningen, AAP, att man vill se en lösning på e-boksfrågan och motsätter sig att biblioteken inte får köpa in e-böcker för utlåning. I Sverige har politikerna hörsammat problemet med e-bokskonflikten. Åtminstone några. Under Bokmässan ställde sig folkpartiets Cecilia Wikström upp som frivillig medlare för att lösa den ovärdiga e-bokskonflikten som pågår i Bonnierland. ■

– Förlagen är pålästa och kunniga när det gäller ny teknik, säger Kristina Ahlinder, direktör på Svenska Förläggareföreningen.

e-böcker åt folket!

I **SAMBAND** med de kraschade förhandlingarna mellan Svensk Biblioteksförning och Förläggareförningen bildade några länsbibliotekarier Facebook-gruppen *e-böcker åt folket!* Under Bok & Bibliotek genomförde gruppen en protestaktion.

I framtiden kanske det bara finns svenska titlar som e-böcker på biblioteken.

– Vad är det som säger att förlagen bara stoppar vid översättningen av e-boken *Femtio nyanser av honom* till biblioteken? undrar Lisa Eriksson, Länsbibliotek Uppsala, som är en av de som ligger bakom aktionsgruppen *E-böcker åt folket!*

Bokens svenska förlag Norstedts och agenturen kom inte överens och därmed får den svenska översättningen av e-boken *Fifty Shades of Grey* av E L James inte säljas till biblioteken – en försäljningssuccé som från början släpptes enbart som e-bok. Chefen för förlagsgruppen Norstedts, Peter Wilcke, kan inte kommentera enskilda avtal, men tycker att det är beklagligt för både bibliotek och förlag. I takt med att intresset för e-böcker ökar finns det nu en risk att man förhandlar bort rättigheterna till biblioteken eftersom det kostar mer än det smakar.

– Jag är angelägen om att vi får en lösning när det gäller avtal kring e-böcker på biblioteken. Ju förr desto bättre. Det är inte bra för läsningen om det här dröjer alltför länge, säger Peter Wilcke.

Utvecklingen går långsamt framåt men författarna kanske gläds åt att Norstedts ger dubbelt så mycket till upphovsmännen än vad Bonniers gör idag – 5 kronor per e-bok jämfört med Bonniers som betalar motsvarande 2,40 kronor.

Nyligen träffade dessutom Författarförbundet och Norstedts ett nytt ramavtal, f-prisavtalet, som kompletterar det sedan tidigare överenskomna nettoavtalet. De villkor som förhandlats fram för digitala format som e-bok och POD, kommer regelbundet att följas upp. Författarförbundet och Norstedts följer naturligtvis även utvecklingen av bibliotekens utlån av e-böcker och pågående lagstiftningsinitiativ.

– Det har varit oerhört värdefullt att få tillfälle att gemensamt diskutera knepiga framtidsfrågor inom ramen för avtalsförhandlingarna. Vi är nöjda med resultatet och hoppas naturligtvis att våra medlemmar också kommer att bli det, säger Gunnar Ardelius, ordförande i Sveriges Författarförbund.

Bibliotekskonsulent Lisa Eriksson anser att det är ett växande hot mot demokratin att förlagen begränsar bibliotekens fria tillgång till e-böcker. Därför har hon tillsammans med bland andra David Jonsson, Länsbibliotek Sörmland, bildat aktionsgruppen *e-böcker åt folket!*

– Vårt manifest går ut på att biblioteken även i framtiden ska vara fria och oberoende när det gäller att köpa in och låna ut vilka titlar de vill – oavsett format. Under Bok & Bibliotek i Göteborg genomförde gruppen *e-böcker åt folket!* en stilla aktion vid Norstedts monter. Förlagets monterpersonal visste via sociala medier att gruppen skulle samlas. Strax innan aktionen startade dök en mässvakt upp och informerade om att tillstånd krävs vid demonstrationer där fler än fem personer deltar och att poliser fanns i närheten. Något provocerade och förvånade stämde då fem av de cirka femton församlade bibliotekarierna upp till sång och under några få minuter sjöng man *e-bok, e-bok, e-bok* till den välkända kampmelodin *We shall overcome*. Kort därefter dök en Securitas-vakt upp för att markera närvaro. Så kan det gå när de stillsamma bibliotekarierna blir milt militanta...

ÅE

Digitala biblioteket i Norge

I **NORGE** har staten gått in och utformat ett digitalt biblioteksavtal. Böcker som publicerats mellan år 1900 och 2000 ska läggas ut fritt i det digitala biblioteket *Bokhylla* – ett digitaliseringsprojekt som kommer att kosta sammanlagt åtta miljoner norska kronor. Samtliga förlag finns representerade i Bokhylla som drivs av Nasjonalbiblioteket. Varje enskild sida som digitaliseras kostar Nasjonalbiblioteket 36 öre i upphovsrättskostnader.

I dag kan man välja bland 5 000 e-böcker, om fem år beräknas ytterligare 200 000 e-böcker finnas tillgängliga. Förlagen väljer vilka titlar de vill dela med sig av. Och som vanligt handlar det inte om de mest kommersiella bästsäljarna utan snarare om det norska kulturarvet. Äldre böcker ska kunna laddas hem medan upphovsrättsskyddade verk endast ska kunna läsas på skärmen.

ÅE

Fria priser på e-böcker

PRISET PÅ e-böcker släpps fritt efter starka påtryckningar från EU-kommissionen. Apple har i ett avtal kommit överens med storförlagen Hachette, Harper Collins, Macmillan och Simon & Schuster om att sätta punkt för dikterade priser. I avtalet står även att man ska motverka prisdumpning.

Överenskommelsen är slutet för den agentmodell som innebär att förlagen dikterar återförsäljarnas priser. Under en provotid ska man nu följa vilka konsekvenser beslutet får för kunderna och konkurrensen.

ÅE

Pussy Riots e-bok

AKTIONSGRUPPEN PUSSY Riot ger ut en e-bok samt prisas av Yoko Ono. Även i Sverige uppmärksammar ett förlag gruppens kamp för yttrandefrihet och jämlikhet. Boken *Pussy Riot! A punk prayer for freedom*, ges ut av förlaget The Feminist Press i USA, och skildrar Pussy Riots väg från punkbönen i Frälsarkatedralen i Moskva, till huligandomen och fängelsetiden. I boken publiceras bland annat brev som medlemmarna skrivit i fängelset och uttalanden från deras advokater. Intäkterna från försäljningen av e-boken går till en samlingsfond för Pussy Riots advokatkostnader. Gruppen har även prisats internationellt. Konstnären Yoko Ono har delat ut Lennon-Ono fredspris till Pussy Riot.

I Sverige har Norstedts gett ut en 32-sidig tryckt volym av den slutplädering som 22-åriga Nadja Tolokonnikova från Pussy Riot, höll i rätten. Intäkterna från försäljningen av texten går till gruppen.

ÅE

BTJ Förlag söker bokmanus!

BTJ Förlag arbetar aktivt för att i sin utgivning stödja och skildra utvecklingen inom den svenska biblioteksvärlden.

Vår utgivning vänder sig till bland annat bibliotekarier, lärare och läsare och består av idé- och metodböcker, litteraturförteckningar, boktips och författarporträtt som gör det lättare att hitta rätt bok vid rätt tillfälle.

Nu söker vi aktivt efter fler bokmanus, kontakta Sara Wäglin på sara.waglin@btj.se eller gå in på www.btjforlag.se för att läsa mer om oss och vår utgivning.

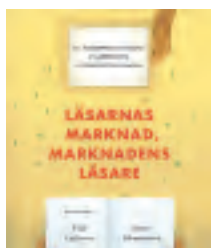
Inget bibliotekslyft men ett läslyft – och ekonomiska omprioriteringar

AV HENRIETTE ZORN

Litteraturutredningen föreslår i sitt betänkande *Läsandets kultur* "Ett läslyft för Sverige" som ska syfta till att alla, oavsett bakgrund och förutsättningar, år 2018 ska ha god läsförmåga och tillgång till litteratur. En rad insatser föreslås för att nå målen, bland annat bemannade skolbibliotek.

Litteraturutredningens betänkande *Läsandets kultur*.

Forskarantologin *Läsarnas marknad, marknadens läsare*.

REGERINGENS UPPDRAG TILL Litteraturutredningen gavs våren 2011. I det ingick att man skulle analysera och ge förslag om litteraturens ställning i skolan, läsfrämjande insatser, de litterära upphovsmännens villkor, bokmarknaden, tidskriftsmarknaden och det internationella litteraturutbytet. Dessutom efterlystes förslag för att möta de utmaningar som den tekniska utvecklingen innebär. Allt för att öka läsandet och ett rikare utbud av kvalitetslitteratur.

Ett litet aber fanns dock inbyggt i förutsättningarna: det fick inte kosta nya pengar, befintliga budgetamar är det som gäller. Mot bakgrund av det är det förvånande att förväntningarna har varit så höga.

En utredning har det blivit, och en mycket gedigen sådan. Jag kan egentligen inte se att man inte vänt på någon sten i arbetet med det som har kommit att bli en noggrann inventering av läget och även en kunskaps- och forskningsöversikt att ta avstamp från för kommande satsningar. En stor del av analyserna finns med i forskningsantologin *Läsarnas marknad, marknadens läsare* som kom i våras. Där presenterades bl a de nedslående siffrorna om att framför allt pojkar år 2009 läste sämre än år 2000 och att läsklyftan mellan olika socioekonomiska grupper har ökat och fortsätter att öka. Det här är inte precis okända fakta för biblioteksområdet. Sedan flera år har bl a Svensk Biblioteksförning med stöd av tillgänglig statistik, forskning och egna undersökningar på olika sätt påtalat detta. Och nu gör Litteraturutredningen det också – med eftertryck eftersom en övervägande del av de förslag på insatser som läggs handlar om läsfrämjande. Och biblioteken spelar en aktiv roll i det läslyft som Litteraturutredningen föreslår:

Läsombud i förskolan. Folkbiblioteken spelar en viktig roll i den läsombudsverksamhet för förskolan som föreslås och där Skolverket får i uppdrag att initiera en försöksverksamhet just i samarbete med folkbiblioteken och Centrum för lättläst.

Bemannade skolbibliotek står högt på Litteraturutredningens agenda. Här föreslår man att det införs bestämmelser som anger att huvudmännen ska sträva efter att skolbiblioteken är bemannade med bibliotekarier som ett stöd i det läsfrämjande och pedagogiska arbetet. Man föreslår också att Skolverket får i uppdrag att utvärdera de befintliga skolbiblioteken: om de fungerar som en pedagogisk resurs och om de stödjer elevernas lärande och främjar intresset för läsning.

Läsfrämjande insatser. Litteratur och läsfrämjande ska ingå i de kulturplaner som tas fram inom ramen för kultursamverkansmodellen och statliga medel till landstingen ska anslås till detta. Pengarna, 17 miljoner kronor enligt förslaget, ska omfördelas till kultursamverkansmodellen från potten av de riktade statsbidragen till inköp av barn- och ungdomslitteratur (ca 24 miljoner kronor), lokala och regionala läsfrämjandeprojekt och stöd till litterära evenemang (ca 14 miljoner). 16 miljoner ska omfördelas för att Kulturrådet ska kunna ta initiativ till att samordna och finansiera större läsfrämjandeinsatser av nationellt intresse; 1 miljon för ett utökat stöd till evenemang i bokhandeln och 3 miljoner till förstärkta insatser för internationellt utbyte.

Ett annat förslag är att 30 miljoner (från det statliga stödet på 1,6 miljarder till studieförbunden) avsätts specifikt till folkbildningens läsfrämjande verksamhet i samverkan med tex bibliotek.

E-böcker. När det gäller e-boksområdet konstaterar man från litteraturutredningens sida att bibliotekens möjligheter att låna ut e-böcker är en viktig och omdebatterad fråga. Man föreslår att folkbiblioteken i samarbete med SKL går samman och bildar en resursstark part i förhandlingarna med förlagen. Vidare att Kungliga biblioteket får i uppdrag att tillhandahålla e-litteratur via LIBRIS.

Vidare konstateras följande: →

Mångfald!

3.950:-

4470 Showalot Picture Book, vit
4471 Showalot Picture Book, svart
Pris exkl. moms

Här kommer nästa medlem i den framgångsrika Showalot-familjen från Eurobib Direct.

Showalot Picture Book bjuder på en lång rad möjligheter för att exponera barn- och bilderböcker.

Som solitär lutad mot en vägg.

Eller som fristående om man kopplar ihop två enheter.

Så enkelt. Så smart.

Showalot är ett nytt koncept från Eurobib Direct och bjuder på en fantastisk mångfald av möjligheter.

Kika in på www.eurobib.com och se mer.

Eurobib[®]
direct

- När det gäller affärsmodeller och prissättning av e-böcker är situationen höst osäker.
- I Sverige har förlagens främsta kunder än så länge varit låntagare vars lokala folkbibliotek stått för kostnaderna.
- Priserna vid försäljning till privatpersoner är förhållandevis höga i Sverige jämfört med mer utvecklade marknader som i USA. Litteraturutredningen menar att det är svårt att se att konsumenterna i längden kommer att vara villiga att köpa tillgång till elektroniska filer för priser som ligger nära priset för den fysiska produkten.
- Den kultur- och språkpolitiska utmaning som väntar i en situation där antalet svenskspråkiga titlar ännu är relativt begränsat när internationella aktörer etablerar försäljningskanaler direkt till svenska konsumenter och marknadsför engelskspråkig litteratur till låga priser.

Följande delmål ska vara uppnådda om fem år, dvs 2018:

- Läsfärdigheten och motivationen att läsa bland barn och unga ska avsevärt förbättras och ha ökat mätbart i jämförelse med dagens läge.
- Fler barn och unga än idag ska regelbundet ta del av både fack- och skönlitteratur.
- Kunskapen om läsningens betydelse för utbildning och delaktighet i samhället ska ha ökat i alla grupper som i dag läser i liten utsträckning.

Uppföljning: För att garantera effekterna av ett Läslyft föreslås regeringen tillsätta en parlamentarisk beredning bestående av folkvalda och experter som kan följa arbetet och bedöma måluppfyllelse och effekter. Beredningen ska ha mandat att föreslå ytterligare åtgärder för att nå målen. ■

Övrigt ur Litteraturutredningen:

Biblioteksersättningen: Förändringar i biblioteksersättningen som bl a innebär att beslut kan fattas över längre tidsperioder och inte förhandlas varje år. Det ska göras tydligt att elektroniska verk inte ska kunna ligga till grund för biblioteksersättningen.

Litteraturstödet: Omprioriteringar inom litteratur- och tidskriftsstödet från stora mottagare till "andra ändamål". Det man föreslår är ett tak/år och per förlag ifråga om litteraturstöd. Sammantaget får ett företag eller en koncern av företag beviljas högst 23 basbelopp per år (cirka en miljon kronor) för utgivning av litteratur. Av de pengar som därigenom frigörs bör 4 miljoner kronor användas för att höja bidragsnivån per titel. Omprioriteringen gynnar de mindre förlagen och den smala litteraturen. De frigjorda medlen (2 miljoner föreslås) kan också användas till ett ökat stöd för **backlistdigitalisering** samt till **kulturtidskrifterna** (2 miljoner) för att ge bättre förutsättningar till arvodering av skribenter.

Tomas Lidman överräckte 600 sidor Litteraturutredning till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

FAKTA LITTERATURUTREDNINGEN (KU 2011:04)

Tillsattes i mars 2011.

Kommittén har bestått av före detta riksbibliotekarien och riksantikvarien Tomas Lidman, SvD:s litteraturkritiker Annina Rabe, kulturjournalisten Johanna Koljonen och professorn Martin Ingvar.

Tidigare större statliga utredningar om böcker och litteratur: 1948, 1968, 1982, 1996 och 2002 (Bokpriskommissionen som bl a skulle visa vad bokmomssänkningen betydde för läsningens bredd och omfattning, betänkandet lades fram 2005, SOU 2005:12).

En händelse som såg ut som en tanke

REGERINGEN BÖR SNARAST starta ett Läslyft, se till att skolbibliotekslagen efterföljs och fatta beslut om en nationell biblioteksstrategi/politik.

Det var budskapet i en debattartikel i Göteborgsposten signerat Ibrahim Baylan (S), vice ordförande i utbildningsutskottet och Gunilla C Carlsson (S), ordförande i kulturutskottet. Läslyftet bör samordnas av en nationell biblioteksmyndighet, anser de två ledande socialdemokrater vars initiativ låg i direkt anslutning till de förslag som Litteraturutredningen lämnade till regeringen i slutet av september.

I artikeln betonas vikten av allas tillgång till bibliotek och avgiftsfria lån. Man anknyter till den mörka bild som Litteraturutredningen med stöd av forskning på området, ger av ungas i allt ökande utsträckning bristande läsförståelse och läsförmåga, av att bokläsning minskar även bland vuxna samt att klyftorna mellan olika grupper är stora och ökar.

Som medicin förordas en nationell handlingsplan för läsfrämjande och för Litteraturutredningens plan för ett Läslyft för Sverige.

Handlingsplanen ska samordnas av en nationell

biblioteksmyndighet som ges i uppdrag att ta fram en strategi för samverkan mellan offentliga och föreningsdrivna bibliotek. Offentliga institutioner och de ideella krafterna på området föreslås samverka kring utbildning, bokinköp och erfarenhetsutbyte. I en satsning på läsning och litteratur är det viktigt, skriver man, att involvera de svenska folkrörelserna och studieförbunden. Andra aktörer kan vara Sveriges Författarförbund, Svensk Biblioteks förening samt fackliga organisationer.

Satsningen ska inbegripa såväl barn som vuxna. Folkrörelserna, fackföreningarna, idrottsrörelsen och det ideella föreningslivet ska involveras.

Goda exempel som projektet Läs för mig, pappa, ska lyftas fram.

Läsfrämjande insatser ska intensifieras, skolbiblioteken ska bemannas av skolbibliotekarier och tillsynen av skollagen avseende skolbiblioteken ska skärpas.

Man vill också att KB:s uppdrag som samordnande myndighet på biblioteksområdet, förtydligas och förstärks med tydligt syfte på en nationell biblioteks politik.

HZ

MAG LIGHT

Mag Light är en väl avbländad rampbar armatur, med hög verkningsgrad och bred ljusbild.

Armaturen finns valbar i vit, silver och svart och passar både Mag-Mag och Mega-Mag, nya som gamla modeller, med 3 kolumner i bredd.

Mag Light är enkel och montera och går att seriekoppla med mellankoppling.

Armaturen är vinklad 10° för att effektivt belysa tidskrifter samt dagstidningar, samt att motverka besökaren att bli bländad när man står framför hyllan.

Besök vår hemsida för mer information.

NYHET!

 BIKETJÄNST

Tel: +46 472-300 36 • info@biketjanst.se • www.biketjanst.se

Politisk vändning tvingar bort Tank

AV JOHAN ERICHS

Hyllad, omstridd och till slut politiskt motarbetad – nu lämnar Elsebeth Tank Malmö stadsbibliotek.

MED SIN DYNAMISKA ledarstil och sitt mod till förändring har Malmö stadsbibliotek under Elsebeth Tanks ledning genomgått en markant förvandling.

I samband med rekryteringen av Elsebeth Tank i januari 2008 signalerades en genomgripande förändring och förnyelse av Malmö stadsbiblioteks verksamhet.

– Jag har lärt mig mycket om svenskt kulturklimat, en del positiva upplevelser och en del negativa, förklarar Elsebeth Tank, som i höst lämnat Malmö stadsbibliotek på grund av bristande politisk uppbackning.

Programförklaringen och verksamhetsstrategin efter det att Elsebeth Tank hade tillträtt formulerades: *The Darling Library in the World – ditt liv, dina drömmar, ditt bibliotek*.

Den innebar bland annat en påtaglig förändring av de publika ytorna och att söka nya partnerskap. Malmö Lärcenter skapades och höjd språkkompetens inom verksamheten skulle bidra till att öka tillgängligheten för andra språkgrupper än svenska. Nysatsningen på en modern barnavdelning och framväxt av en internationell författarscen är andra inslag som ingått och förverkligats inom ramen för strategin.

–Mitt uppdrag var att förändra för att skapa ett för alla öppet och tillgängligt bibliotek med fokus på framtiden. Jag är nöjd med vad vi har uträttat. Vi har känt stark uppbackning för det mesta men också mötts av ovilja och oförståelse.

–Visst har det långvariga utvecklingsarbetet i Darling Library ställt stora krav på medarbetarna men samtidigt har vi byggt upp en stor kunskap och kapacitet i organisationen. Idag finns det en bra plattform att gå vidare från i arbetet med att fortsätta bygga och utveckla en framtidsinriktad och attraktiv biblioteksverksamhet, förklarar Elsebeth Tank.

Konflikt. Samtidigt som det har funnits olika uppfattningar i organisationen om innehåll och takt i förändringsarbetet har det från externt håll kommit beröm och det har visats ett stort intresse för stadsbibliotekets sätt att bryta ny mark och att våga experimentera med verksamheten.

Från att ha haft bred politisk uppbackning skar det sig i våras mellan biblioteksledningen och kulturnämnden i Malmö. Stridsfrågan gällde öppettider. Tank vill satsa de resurser som ökade öppettider skulle ta i anspråk, inom andra områden.

–Jag ville fullfölja utvecklingsarbetet enligt plan. Även om ökade öppettider ingick i planen menade jag att införandet borde skjutas på framtiden och träda i kraft först 2013. Men kulturnämnden bestämde i våras att det skulle införas redan i augusti i år. Vårt pågående utvecklingsarbete rullade på bra och jag menade att det var både oklokt och onödigt att med så kort varsel ändra kurs, förklarar Elsebeth Tank.

Det fanns en politisk uppbackning för pågående och planerad verksamhet. Men enligt Elsebeth Tank ändrades det i samband med att Malmös kulturnämnd fick en ny ordförande, Daniel Sestrajic (v).

–Jag fick signaler om att det fanns en tveksamhet till vissa delar i bibliotekets verksamhetsstrategi. Men inget klart besked om vad i innehållet man inte tyckte om.

Maktdemonstration. Upprepade budgetförsämringar var en annan anledning till Tanks övervägande om hon skulle fortsätta uppdraget.

–Det togs utan diskussioner pengar som tidigare

knutits till vår verksamhet och som fördes över till satsningar i det fria kulturlivet. Prioriteringar och förutsättningar ändrades på ett sätt som gjorde att jag kände att jag helt enkelt inte kunde vara kvar.

–Jag accepterar att kulturnämndens majoritet inte delar mina synpunkter och menar att det då är en fördel för alla parter om man, med hänsyn till den ändrade uppdragsbeskrivningen från kulturnämnden, hittar en ny bibliotekschef som passar bättre än jag gör, menar Elsebeth Tank.

Vilken påverkan får ditt avhopp för fullföljandet av strategiarbetet?

–Jag tror att det fortätter men förändringsarbetet riskerar att ta längre tid. På planeringsbordet låg ett småbarnsbibliotek, en bistro med lounge och tidningsläsning på markplanet, men det är tveksamt om detta kommer att förverkligas inom de närmaste fem åren.

Enligt Elsebeth Tank är Malmö stadsbibliotek ett utmärkt exempel på hur biblioteken under senare år vågat gå på offensiven och på ett annat sätt än tidigare, vågat ta plats i kultur- och samhällsdebatten.

–Biblioteken var extremt defensiva bara för tio år sedan. Ett exempel på detta är att biblioteken oftare förekommer på tidningarnas kultursidor idag jämfört med när jag kom, då nyheter och debatt kring biblioteket oftast hamnade på lokalsidorna. Det tolkar jag som att stadsbiblioteket har fått en högre status och en annan image och det känns bra.

Känt obehag. Bitvis har det stormat rejält kring Elsebeth Tank och Malmö stadsbibliotek – bland medarbetare, bland låntagare, bland författare, bland kulturdebattörer och inte minst i media.

–Den våldsamma kritik och den upphetsade debatt jag ibland utsatts för, har varit otroligt obehaglig och det hade jag gärna varit utan. För mig som kommer från Danmark och är van vid ett annat kommunikationsklimat, har det varit svårt att förutse konsekvenserna av uttalanden och uppfattningar jag stått bakom och hur dessa skulle uppfattas i den svenska kulturdebatten och tolkas utifrån den svenska synen på biblioteksverksamhet. ➔

Bli en fena på fiskar!

NATIONALNYCKELN
TILL SVERIGES FLORA OCH FAUNA

www.nationalnyckeln.se

→ -Det har funnits tillfällen då atmosfären har varit väldigt provokativ inte minst på initiativ från media. Det har förekommit många förutfattade meningar och i förväg bestämda åsikter om vad jag står för. Och mycket har hårdvinklats i lokalpressen vilket fått olyckliga konsekvenser - i en del fall rasande synpunkter på vår verksamhet, beskrivningar, utan verklighetsförankring. Nu har jag lärt mig och blivit mer "svensk" i min hantering av media: var inte kontroversiell, undvik dramatik, var vänlig och hövlig. Mitt syfte var att få igång en debatt kring biblioteket men jag blev ofta missstolkad i lokal media, berättar Elsebeth Tank.

Som natt och dag. Skillnader mellan danskt och svenskt näringsliv och synen på ledarskapet diskuteras allt flitigare i samband med den ökade integrationen mellan länderna och en starkt upplevd närhet genom Öresundsförbindelsen.

-Det är inte bara en annan ledarskapskultur - det är som två olika världar trots att det bara skiljer 29 kilometer mellan Malmö och Köpenhamn. Jag har numera lärt mig att det finns olika sätt att leda på utan att jag vill lägga någon värdering i vilket sätt som är bäst. Och det finns gott om fördomar om de olika ländernas ledarskap. Det har varit spännande att lära känna den svenska ledarskapskulturen.

Vilka är de utmärkande skillnaderna?

-Det danska sättet att leda är mer entreprenörsorienterat. Vi prövar och går det inte så ändrar vi och anpassar så att vi kan gå vidare i processen. Det svenska sättet handlar om förankring, delaktighet, "alla ska vara med på tåget", lite improvisationsfrämmande och tålamodsprovande. Ibland går det för långsamt. Men jag har nu insett att även långsamma processer kan ha sitt värde genom att de i slutändan ofta ger hög kvalitet.

Även den svenska "tysthetskulturen" är något som förbryllar Elsebeth Tank.

-Den är svår och skapar osäkerhet, "vad tycker omgivningen", man ger inte alls uttryck för sina åsikter och synpunkter.

Inga chefsuppgifter. Även om det är slut på Malmö stadsbibliotek - Elsebeth Tank, lämnade sin tjänst på Malmö Stadsbibliotek den 30 september - stannar hon kvar i Sverige, åtminstone ett år till.

-Något nytt bibliotekschefsjobb blir det inte. Nu vill jag pröva något annat. Ambitionen är att som kultur-entreprenör utveckla strategier och vara en utvecklingspartner till bibliotek och andra kulturinstitutioner i de nordiska länderna, som inspiratör, som en som "driver". För mig känns det som ett modigt steg att pröva något nytt och helt stå på egna ben. Vi får se hur det går, avslutar Elsebeth Tank.

Fotnot: Under 2011 uppgick antalet fysiska besökare på stadsbiblioteket till 934 644, en ökning med 7.159 besökare från föregående år och en rekordsiffra för verksamheten. Antalet digitala besök (webbkatalog och hemsida) uppgick till ca 1 636 845, en ökning med ca 146 000. Utlån av skönlitteratur för vuxna har stigit med nästan 12 procent. Utlånet av Barn & Ungas material steg under 2011 med 21 procent. ■

Litteraturhus kontra bibliotek

FOTO: LITTERATURHUSET/OSLO

Vårsol och fika utanför Litteraturhuset i Oslo på Wergelandsveien 29. Huset rymmer bokhandel, café och flera scener och rum för samtal, debatter och litteraturförmedling. Här finns också författarlägenhet för utländska litteratörer och intellektuella.

Runt om i landet pågår initiativ med litteraturhus – ett slags författarklubbar där alkoholrättigheter och bokhandel tycks vara det viktigaste, enligt vissa. Andra menar att husen verkligen gynnar litteraturen i allmänhet och läsandet i synnerhet.

MED PROJEKTLEDAREN MATS Söderlund i spetsen hoppas Svenska Förläggareföreningen, Sveriges författarförbund och Svenska PEN att få till ett internationellt litteraturhus i Stockholm. En plats där fristadsförfattare och internationella författare ska kunna sprida sina ord.

–Biblioteken är och ska vara fristående och offentliga institutioner. Ett litteraturhus kan ta ut svängarna lite mer och kanske också locka andra pengar. Jag tänker mig att ett litteraturhus kan skapa mer av en

klubbkänsla med pub, restaurang och kanske andra öppettider, menar Mats Söderlund, projektledare för Stockholms Internationella Litteraturhus.

Förebilden finns i Oslo och Berlin där litteraturhuskonceptet har varit framgångsrikt. Framgången i Tyskland kan bero på att man inte har ett lika väl utbyggt folkbibliotekssystem som tex Sverige. Litteraturhuset i Berlin har bland annat satsat på LesArt, som utvecklar modeller för litterärt och estetiskt lärande genom att använda alla konstformer och medier; Kreativt skapande för att ge barnen en positiv upplevelse av boken, berättelsen och fantasin. Skeptiska röster påpekar att det kanske snarare är den goda maten som är förklaringen till populariteten. Men faktum är att litteraturhus numera även finns i Belgien, Danmark, Frankrike, Italien, Norge, Schweiz och Österrike.

I Oslo finansieras Litteraturhuset med 20 miljoner norska kronor om året. Sedan fem år har stiftelsen Fritt ord sponsrat med 10 miljoner årligen och resterande 10 miljoner kommer från bland annat Oslo kommun och olika förlag. Men efter 2013 – när stiftelsen Fritt

Bokhandel och alkoholrättigheter är viktigt i sammanhanget. Det drar folk. Men vi är inga konkurrenter till bibliotek utan snarare ett komplement

ord avslutar sin finansiering – är det andra sponsorer och mecenater som krävs för att hålla igång det hela. Dagligen betalar omkring 250 besökare ungefär 90 nkr i inträde till Litteraturhusets evenemang. En köpstark besöksgrupp som ofta även spenderar pengar i bokhandeln och caféet. Ytterligare 400 personer fikar, äter och köper böcker. I Litteraturhusets café sker ibland matlagningsträffar tillsammans med kockar och författare som gett ut kokböcker eller vice versa. Alla kan tjäna något på att delta. Programansvarig för Litteraturhuset i Norge är Silje Riise Næss.

– Bokhandel och alkoholrättigheter är viktigt i sammanhanget. Det drar folk. Men vi är inga konkurrenter till bibliotek utan snarare ett komplement, säger Silje Riise Næss till BBL.

Även i Sverige har initiativ tagits till litteraturhus, bland annat i Lund och i Stockholm. Men i Lund uteblev de inbjudna kulturpolitikerna i våras när syftet med litteraturhus skulle diskuteras.

Kritiker menar att det finns risk för strid om de kommunala pengarna mellan litteraturhus och bibliotek. Men initiativtagarna bakom Stockholms Internationella Litteraturhus hoppas att många förlag, inte enbart de största, kommer att vilja delta och bidra på olika sätt, liksom boklådor, organisationer, föreningar och andra företag. Just nu söker stiftelsen med ljus och lycka efter en partner som kan gå in i ett större och mer långsiktigt samarbete. På så sätt kommer finansieringen att lösa sig, hoppas man.

– Vi kommer att behöva stå på många ben. På sikt hoppas vi på en del offentliga medel. En stor del av pengarna kommer antagligen även att komma genom samarbeten och partnerskap av olika slag, menar Mats Söderlund som är övertygad om att litteraturhus kan få en stor betydelse för kulturlivet.

Folkbiblioteken fyller en livsviktig funktion men litteraturhus är något annat, menar projektledaren. Det internationella litteraturhuset i Stockholm kommer att arbeta för en läsande kultur och för ett öppet flöde av tankar och idéer samt ordna möten med litteraturen som förtecken. Bokälskare, författare, debattörer

– alla ska kunna hitta något. Samtidigt har liknande samlingspunkter som exempelvis Internationell författarscen i Kulturhuset i Stockholm, kritiserats för att locka framför allt de redan frälsta till sina författarsamtal.

Mats Söderlund understryker att den internationella prä-

geln kommer att vara viktig i litteraturhuset där många språk ska samlas.

– Ett litteraturhus varken kan eller ska ersätta biblioteket. Jag hoppas snarare på ett djupgående samarbete.

Vad kan litteraturhus erbjuda som inte biblioteken i exempelvis Malmö kan göra?

– Egentligen ingenting. Utom att göra mer. I Oslo har man sett att de litterära scener som redan fanns, också fått en ökad publiktillströmning, menar Mats Söderlund.

Men faktum är att chefen för stadsbiblioteket i Oslo, Liv Säteren, menar att när nu äntligen bygget av det nya stora biblioteket är igång kommer Litteraturhusets succé förvandlas till något annat.

– Litteraturhuset kan få problem när det nya biblioteket står klart. Då kommer kanske inte samma kommunala medel med automatik gå till Litteraturhuset utan till biblioteksverksamheten och våra författarscener som då kommer att kunna erbjuda liknande arrangemang, tror bibliotekschefen.

Liv Säteren menar att det finns en attityd bland politiker och institutionschefer att bygga nytt istället för att satsa på det bestående. Självklart ska bibliotek och litteraturhus kunna samarbeta men det kanske inte är med offentliga medel som en privat aktörs verksamhet ska drivas. Det handlar dessutom om bolag som saknar offentlig insyn.

– Biblioteken är de enda som kan erbjuda ett icke-kommersiellt alternativ till den goda litteraturen. En bok som stått mer än tre år i hyllan ska förmedlas – inte kastas, konstaterar Liv Säteren.

I Sverige har kulturnämnden i Göteborg fattat beslut om att satsa 1 miljon kronor på att låta stadsbiblioteket driva projektet med ett nytt litteraturhus.

Det rör sig om en 170 kvadratmeter stor lokal och scen i Lagerhuset där det idag bland annat finns förlagsverksamhet som Tranan och Ord & Bild samt Tidsskriftsverkstaden. I huset finns även en restaurang med alkoholrättigheter. Projektet ska under två år drivas av kulturförvaltningen. Därefter är tanken att det ska drivas av de litterära verksamheterna i form av en förening. I lokalerna ska man bland annat kunna erbjuda verksamhet kring poesi, bok- och skrivcirklar, författarsamtal och föreläsningar. Men inte enbart publika arrangemang utan även kanske slutna litterära arrangemang som vänder sig exklusivt till författare och förlag.

Tanken är att arbetet ska dra igång efter årsskiftet. Bibliotekschefen Christina Persson ser inte något problem i att politikerna fattar ett beslut om att satsa 1 miljon ur stadens plånbok för att dra igång litteraturhuset.

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

I början av juni 2011 fanns Patti Smith på plats på Litteraturhuset i Oslo för att tala om lyriken, sångtexterna och den senaste boken: *Just Kids*.

–Jag vill inte vara den som dödar arenor som förstärker litteraturens ställning i staden. Dessutom tas ju inte pengarna ur stadsbibliotekets budget. Det är ju ett extra kulturstöd politikerna beslutat om.

Men är inte politikerna lite för generösa med kommunens pengar?

–Kanhända. Å andra sidan tror jag inte att en 170 kvm stor författarscen kan konkurrera med vår biblioteksverksamhet. Där råder ett ojämnt förhållande, säger Christina Persson.

I Göteborg har biblioteksdebattören Ingrid Atlestam tillsammans med IBBY-ordföranden Ulla Forsén tagit initiativ till ett Världslitteraturhus för att motverka segregationen i staden. De föreslår att kommunen går in med en generös grundplåt samtidigt som man ska vara öppen för samarbeten med andra föreningar och organisationer. Ingrid Atlestam:

–Att vi kallar det Världslitteraturhus är för att anknyta till den nu aktuella debatten och den utredning som nyligen gjorts i Göteborg om ett eventuellt litteraturhus. Dessutom är ju namnet Världsbiblioteket redan upptaget! Det vi tänker oss är ett ovanligt välförsett bibliotek med extra allt.

Ingrid Atlestam har själv besökt litteraturhuset i Oslo och reagerade över alla påkostade författarbesök.

–Nä, ett Världslitteraturhus i Gamlestaden skulle vara raka motsatsen till litteraturhuset i Oslo – allt gratis, öppet och framförallt för dem som nu inte tar till sig finkulturutbudet i centrum, utan verkligen för alla! Även hemlösa, som jag har förstått blivit mer och mer ovälkömda på vissa ”fina” stora bibliotek.

Det viktiga, menar Ingrid Atlestam, är inte namnet utan kärnan i verksamheten: ett verkligt mångspråkigt bibliotek där alla de språk som talas och skrivs på, finns på lika villkor.

–Inte bara på nåder i ett hörn om pengarna räcker,

som nu ofta är fallet. Världslitteraturhuset ska finnas där de flesta flerspråkiga göteborgare bor eller passerar och det ska vända sig till alla åldrar.

Innehållet i huset ska bestå av bland annat en internationell bokhandel, scen, sagorum, utställningslokaler mm. Föreningar, folkbildningsorganisationer, författarföreningar, Berättarministeriet, Stadsmuseet och många fler, är välkomna att samarbeta. Dessutom bör flerspråkig personal anställas. I boken *Det mångspråkiga biblioteket* som Ingrid Atlestam är redaktör för, finns många bra exempel på vad som idag sker på stadsdelsbibliotek i Rosengård i Malmö, Hjällbo i Angered, Fisksätra i Nacka och Biskopsgården på Hisingen. De kan alla ses som embryon till små Världslitteraturhus, menar Ingrid Atlestam.

–Vi tänker oss en satsning i samma anda som dessa bibliotek jobbar i. Om det sedan kallas bibliotek, kulturhus eller litteraturhus är inte så noga. Som jag ser det skulle ett ”litteraturhus” som inte innehåller ett bibliotek vara som en båt utan vatten att segla i!

Journalisten och författaren Björn af Kleen har ett gott öga till biblioteket i Malmö som han ofta besökte när han arbetade i staden. Han är definitivt road av tanken på ett litteraturhus eftersom samtal och möten då kan ske i en mer ”festlik miljö”:

–En uppläsning i en lite ”glammigare” miljö kan göra det hela mer avslappnat. Bibliotekarier är kanske inte alltid så lyckade som konferencierer eftersom de ibland är lite blyga och obekväma i den rollen. Något som ibland smittar av sig på publiken, säger Björn af Kleen som är imponerad av ABF på Sveavägen i Stockholm och deras fantastiska program på vardagskvällar – ”proffsigt och innehållsrikt.”

Säga vad man vill, men visst påminner väl ändå Malmös förre bibliotekschef Elsebeth Tanks vision The Darling Library en aning om litteraturhus. ■

Yttrandefrihet överröstade Norden-tema

AV ÅSA EKSTRÖM

Bok & Bibliotek i Göteborg lockade ungefär lika många besökare som förra året, cirka 100 000. Störst publik drog manifestationen för yttrandefrihet.

IÅR VAR DET E-hallen som gällde – i alla fall om man var nyfiken på de biblioteksrelaterade frågorna. TPB-montern med den gulsvarta grafiska formgivningen lös klarast. Myndighetens alla 80 medarbetare fanns på plats för att kombinera konferens och mässa. En av dem som var på mässan för första gången var Gudmundur Bragason, handläggare på TPB:

– Jag hade aldrig åkt hit som privatperson och hade kanske därför inga särskilda förväntningar. Nu blev det ju en möjlighet att för egen del se den kulturella bredden på mässan.

I E-hallen fanns i vanlig ordning Svensk Biblioteks-föreningen, KB, Region Halland m fl.

Svensk Biblioteks-förenings slogan **Till försvar för det fria ordet** vann på knock-out över Författarförbundets devis: **Ordet är fritt men inte gratis.**

Är det bara de som har råd som ska få tillgång till det som har en prislapp?

– I dag är det kanske viktigare än någonsin att man inser ordets värde. Ingen skulle ju komma på tanken att begära att rörmokaren kommer och jobbar lite en lördagseftermiddag med argumentet att det är bra PR, säger Författarförbundets nyvalde ordförande, Gunnar Ardelius, till BBL.

Han var en av dem som gästade Biblioteks- och berättarscenen och Heta stolen. Andra gäster i Heta stolen var bla representanter från riksdagens kulturutskott. Alla politiker, utom SD som avstod att svara på inbju-

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

dan, passade på att tala bibliotek med moderatorn Gabriella Ahlström. Men inte bara politiker hade anammat inbjudan till Heta stolen – en tung skara representanter från olika områden var gäster på Bibliotekscenen: Mats Svegfors (avgående VD för SR), Eva Bonnier (Förläggareföreningens ordf), Inga Lundén (Svensk Biblioteks-förenings ordf), Erik Fichtelius (UR), Kerstin Brunnberg (Kulturrådets ordf), Anna Ekström (Skolverket), Gunilla Herdenberg (KB) och Karin Linder (ordf DTK). Frågor som varför så många elever saknar skolbibliotek, vad det betyder att vara i allmänhetens tjänst, digitaliserings utmaningar och möjligheter samt förslaget till ny bibliotekslag, diskuterades. Kerstin Brunnberg konstaterade att det inte är någon större skillnad på bibliotek och public service – båda är arenor som ger fritt tillträde till alla och som ska fortsätta få vara i allmänhetens tjänst. Mats Svegfors lyfte fram betydelsen av

Ungefär lika trångt som förra året. Mässan uppskattar antalet besökare till närmare 100 000.

berättelser för läsfrämjande medan Eva Bonnier talade om skolan och skolbibliotekens ansvar vad gäller läsfrämjande. Hon avslöjade även att hon äger en Kindle som är knuten till Amazon men att hon föredrar att läsa ”träbok”.

Ungefär lika många besökare på Bok & Bibliotek som förra året, dvs mellan 90–100 000 – den uppskattningen gjorde arrangörerna några timmar innan årets mässsa stängde. Jonas Gardells roman *Torka aldrig tårar utan handskar* sålde slut i Norstedtsmontern och författaren själv drog en enorm publik. Det gjorde också Ingrid Betancourt som berättade om fångenskapen hos Farcigerrillan i Colombia. Störst uppslutning blev det dock när journalisterna Martin Schibbye och Johan Persson tillsammans med Dawit Isaaks bror, Esayas, deltog i en manifestation för pressfrihet anordnad av Journalistförbundet och Reportrar utan gränser. I ett kommande nummer av BBL kommer Martin Schibbye och Johan Persson berätta om vad som hände med de insamlade böckerna som skickades ner för att bygga upp ett bibliotek i Kaliti- fängelset i Addis Abeba i Etiopien.

Temat för årets Bok & Bibliotek var Norden men temat överröstades på många sätt av alla viktiga ord. Även om en stor författarstjärna som Suzanne Brøgger förgyllde mässan bara genom sin närvaro, var det hennes samhällskritik om brist på humanism i hemlandet som dröjde sig kvar. Oavsett Tema Norden –personalen i tex Finlandsmontern menade att det var som det brukar vara: business as usual!

BBL träffade många branschföreträdare, tex bibliotekarien Maria Börman som arbetar på Bokrondellen

FOTO: ELISABETH OHLSSON-WALLIN

Svensk Biblioteks-
förenings monter
satte det fria ordet i
fokus.

som informerar om 850 000 titlar från 3 500 förlag. Eller den nybildade föreningen Egenutgivarna vars medlemmar är författare. Maria Bielke von Sydow och Elin Holmerin berättade om verksamheten: ”Det handlar om att sprida författarnas böcker, sprida information och att dela med sig av varandras erfarenheter av bokutgivning.”

Bägge betonar vikten av att tillsammans bredda bokmarknaden även om man inte har samma utgångsläge som förlagsjättarna vad gäller exempelvis marknadsföring. Elin Holmerin, lärare i botten, har också egen erfarenhet som förläggare via Undrentide förlag som ger ut fantasyböcker.

– Man ska i alla fall inse att det är fullt möjligt att göra detta på egen hand.

När litteraturutredningen, efter ett och ett halvt års fördjupning inom området, presenterat sin utredning står det återigen klart att läsningen sjunker och det är framför allt unga pojkar som halkar efter. Skolbibliotek hamnade lite extra i fokus på mässan eftersom Litteraturutredningen uppmanat regeringen att ta initiativ till ett läslyft och se till att skolbibliotekslagen efterlevs (läs mer om Litteraturutredningen på sid 12).

Nästa år är temat för Bok & Bibliotek Rumänien och rumänsk litteratur. Då öppnas möjligheten att bekanta sig med fler rumänska författarskap än redan namnkunniga som Mircea Cartarescu och Herta Müller. ■

FOTO: ELISABETH OHLSSON-WALLIN

Erik Fichtelius och Kerstin Brunnberg gästade Heta stolen på Biblioteks-scenen.

FOTO: STEFAN ENGBRÖM

Hur förmedlar man i Norden

Modern förmedling av skönlitteratur i Norden var temat för ett samtal mellan Tuula Haavisto, bibliotekschef i Tammerfors, Liv Säteren, bibliotekschef i Oslo, Mogens Vestergaard, bibliotekschef i Roskilde och Per Bergström, Internationell författarscen i Malmö. Och det skulle inte handla om e-böcker, underströk Malmös förre bibliotekschef Elsebeth Tank som ledde samtalet.

Inledningsvis konstaterades att det i dag råder ett slags skönlitterär hajp i Norden. Elsebeth Tank berättade att man i Malmö bjuder in författare, går ut och åter med författare och verkligen sätter författaren i fokus. Dessutom har man ett tätt samarbete med Stadsteatern vid författareevenemangen.

I Finland ser man skönlitteraturen som en konstform. Att kunna läsa längre och krävande texter är viktigt. För att motivera ovana att läsa bokpratar man. I Finland har man inte några skolbibliotek. Barnen använder folkbiblioteket och förknippar inte skönlitteratur och läsandet med skolan. Vilket kan vara en poäng.

I Norge är biblioteket den enda icke-kommersiella institutionen som erbjuder god litteratur. En bok som stått mer än tre år på hyllan plockas ner och förmedlas. Det är inte ett kommunalt uppdrag att förse medborgare med bästsäljande deckare, menade den norska bibliotekschefen.

I Danmark är det viktigt med mötet och den personliga förmedlingen. Evenemang med samarbetspartners välkomnas varmt.

Elsebeth Tank föreslog att bibliotekets aura kan vässas genom att litteraturen kliver in i konsten som på Louisiana konstmuseum och dess omtalade litteraturfest. Därefter utbröt en diskussion om litteraturhus och kampen om de kommunala resurserna. Per Bergström menade att det finns en risk om stora förlag går in och sponsrar litteraturhus. Vilka författare får då tillträde? Biblioteken har en annan uppgift eftersom dessa är till för alla (se även artikel om litteraturhus på sid 19).

ÅE

Bra för vuxna men dåligt för barn?

Tekniken är inte ny. Det är vi som är gamla, konstaterade Elza Dunkel inledningsvis i ett samtal om barn och digitala medier med en panel bestående av Kristina Alexandersson IT i skolan, .se, Amanda Stenberg, TioTretton och Ewa Thorslund, Statens medieråd och just Elza Dunkel, lektor, Umeå universitet. Modererade gjorde Sara Sivre, Kultur i Väst.

Barn har utvecklat egna strategier och är duktiga på att navigera, hitta källor och undvika farliga ställen på webben, menar Elza Dunkel skrivit boken *Vad gör barn på nätet?* Hon beklagade att bibliotekarier, lärare och andra vuxna inte lotsat barnen och sett till att de blivit ännu bättre på nätet. Kunskapsbristen och det egna osäkra förhållningssättet till nätet gör att vuxna inte reflekterar över sitt beteende. Vem skulle låta sitt barn simma ensam långt ute till havs? undrade Ewa Thorslund. Amanda Stenberg underströk vikten av att våga använda sin okunskap i mötet med barnen. Ett slags maktförskjutning sker då i mötet med barnen, som bibliotekarierna på TioTretton gillar. Samtidigt höll alla med om att denna yrkeskår är oerhört viktig i skolans värld eftersom bibliotekarierna är de enda som har den samlade kunskapen, den totala informationskompetensen. Kristina Alexandersson berättade om sina egna erfarenheter från skolvärlden. Lärarna har tvingats in i nätverkligheten på ett annat sätt än vad bibliotekarier har som tidigt legat i framkant och det ger dem ett stort försprång. Samtidigt måste man inse vikten av fortbildning och attitydförändring till sociala medier.

–Varför värdesätts inte läsning på nätet mer? Man har helt olika attityd till barn som är traditionella bokmålare än till barn som ägnar timmar åt att spela datorspel.

Vuxna borde fråga mer och kanske mer fokusera på informationshantering än på digital delaktighet. Informationskunskapsklyftan tenderar att växa medan allt fler är uppkopplade. Ålder spelar också en roll när det gäller maktstrukturer, menar Elza Dunkel. Det handlar om ett slags ”juvenism” där man klumpar ihop barn som grupp.

–Varför satsas det på stora nationella kampanjer för att göra äldre mer digitalt delaktiga medan det hela tiden betonas att barns användning är farligt och fel? Vi har svårt att respektera barn som fullvärdiga och tänkande människor.

Summasummarum: Viktigt att man inte abdikerar från föräldrarollen. Folkbiblioteket sköter sig rätt bra i sammanhanget.

ÅE

Alfons tystad av kommersen...

Vems yttrandefrihet vill man försvara?

Det tar en stund innan jag inser att livvakterna som står utplacerade intill mig inte ska illustrera temat för seminariet om yttrandefrihet. I panelen: Jonas Nordling, Journalistförbundets ordförande och Johanna Korhonen, Helsingin Sanomat, Nils Erik Forsgård, idéhistoriker och Britt-Marie Drottz Sjöberg, professor.

Bredvid mig sitter konstnären Lars Wilks. Livvakterna är snarare en illustration på hans närvaro.

Samtalsledaren Olov Melin, från den finska liberala tankesmedjan Magma, inledde med att tala om bolagen som äger tidningarna och förlagen – många ägare som är mer intresserade av avkastning än av det fria ordets spridning. Redan där finns ett eventuellt hot mot yttrandefriheten. Ett exempel är norska Schibsteds hantering av SvD som nu åderlåts på journalistisk kompetens. Att dra ned på antalet journalister i fält har sina risker. Fragmentiseringen ökar, det mångfacetterade försvinner och en ideologisk bas går förlorad. Jonas Nordling framhöll att ingen journalist idag kan välja att stå utanför sociala medier som Twitter och Facebook eftersom det är en utmärkt kanal att sprida redaktionellt material via. Journalistrollen är inte att vara "gatekeepers" när läsarna framför allt vill ha sanningen.

Vems ord försvaras i yttrandefrihetens namn då? Man ska vara medveten om terrorismens grogrund i stater som begränsar yttrandefriheten men även om ekonomiska orättvisor. Yttrandefriheten är inte gränslös. Varför är inte majoriteten flitigare på att utnyttja kommentatorsfält i samma utsträckning som den minoritet som har extrema åsikter? Jonas Nordling menar att vi alla har ett ansvar om man vill ha frihet.

ÅE

Har vi någon skönlitteraturpolitik?

Under Biblioteksdagarna i våras hölls seminariet *Utan skönlitteratur inga folkbibliotek*. Då konstaterades att skönlitteraturen syresätter folkbiblioteken samtidigt som biblioteken inte har någon tydlig syn på litteraturens betydelse för vuxnas läskompetens. Avsändare var de tre regionerna Halland, Stockholm och Västra Götaland som undersökt skönlitteraturens betydelse. Under bokmässan deltog Hallands regionbibliotekarie Maria Ehrenberg på nytt i ett seminarium som handlade om svensk litteraturpolitik. Samtalet kretsade kring kvalitetsbegreppet och det enorma litteraturutbudet. Bibliotekens kompetens brister när det gäller att jobba med skönlitteratur. Man måste bli bättre på skönlitteratur. Den fysiska bokhandeln är i kris eftersom allt fler köper böcker via nätet. Litteraturvetaren Ann Steiner menar att det finns ett behov av att synliggöra skönlitteraturen genom bibliotek och den fysiska bokhandeln – behov som biblioteken inte kan möta ordentligt eftersom man där ofta saknar kompetens att jobba aktivt med skönlitteraturen.

– Vi lär oss inte detta på bibliotekshögskolorna och dessutom saknas en övergripande strategi att jobba med skönlitteraturen, sa Maria Ehrenberg.

Så länge bibliotekarier förväntas läsa på sin fritid istället för under arbetstid, förblir läget oförändrat.

ÅE

Folkbibliotekspolitik i perspektiv

Vem har makten över folkbiblioteken? – ett seminarium som satte ljuset på folkbibliotekspolitikerna under de senaste hundra åren i samband med att antologin *Styra eller stödj*a släpptes. Det är en bok för studenter, lärare och alla som är intresserade av en av samhällets viktigaste institutioner. Redaktörerna Anders Frenander, professor inom Biblioteks- och informationsvetenskap och Jenny Lindberg, doktorand samt programansvarig för bibliotekarietutbildningen vid Högskolan i Borås, berättade om antologin som de skrivit tillsammans med sex andra kollegor.

För hundra år sedan sjösattes en statlig folkbibliotekspolitik. Två bibliotekskonsulter tillsattes som skulle få mer ordning och kontroll över den då spretiga biblioteksverksamheten, berättade de bägge forskarna. Anders Frenander kunde inte svara ett enhälligt JA på en direkt fråga om det idag finns en statlig bibliotekspolitik i Sverige. Bibliotekslagen är ju väldigt allmänt skriven. Dessutom är folkbiblioteksvärlden en liten värld där det är samma personer som sitter på flera stolar. De som utreder är oftast samma personer som fattar besluten. Dessutom konstaterades att det först på 1960 och -70-talen blev verklighet med välbemannade och välutrustade folkbibliotek för medborgarna. Bibliotekspionjären Valfrid Palmgrens syn på bibliotekens betydelse för lärande och bibliotekens betydelse som mötesplats är aktuellare än någonsin, menar det bägge universitetslärarna. Den här historieboken borde varje folkbibliotek ha ett exemplar av i samlingen. Övriga redaktörer som medverkar med texter i antologin är Magnus Torstensson, Louise Limberg, Mats Dolatkhah, Lars Seldén, Lars Höglund och Jenny Johannisson som alla skriver utifrån sina horisonter om sådant som barnbiblioteksverksamhet, informationsbeteende samt kulturpolitik.

ÅE

Årets... Bok & Bibliotek 2012

Årets bibliotek 2012 (DIK)

Bibliotek Värmland blev Årets bibliotek och fick 20 000 kronor och ett konstverk.

Juryns motivering: Ett bibliotek som fortsätter att utveckla och driva ett framgångsrikt arbete med samarbete mellan kommun-, sjukhus- och universitetsbibliotek. Deras samarbete fungerar på ett sätt som när det startade var både nydanande och strategiskt. Deras lokala förankring har inte hindrat dem att också bidra positivt till arbete på nationell nivå. Bibliotek Värmland har visat vad bibliotek inom en region kan betyda för samhällsutvecklingen.

De nominerade till Årets Bibliotek 2012 var förutom Bibliotek Värmland: Hallunda bibliotek och Sjukhusbiblioteken i Sörmland som båda får varsitt hedersnämmande.

Årets Urhund(ar)

Seriefrämjandet har för 26:e gången delat ut sina Urhundenplaketter. 2012 års pris för 2011 års bästa originalsvenska seriealbum går till *Vi håller på med en viktig grej* av Sara Hansson (Ordfront Galago). Priset för bästa till svenska översatta seriealbum går till *Tamara Drewe* av brittiska Posy Simmonds (Wibom Books).

Specialpriset Unghunden för främjande av barn- och ungdomsserier i Sverige går till Janne Lundström.

Priserna delades ut av historikern och serievännen Dick Harrison

Stora ljudbokspriset 2012

Första utländska författaren som tar emot prestigefyllda Stora Ljudbokspriset är en kvinna. Eva Hornung från Australien har tillsammans med skådespelaren Jonas Malmström skapat årets bästa ljudbok, *Hundpojken* (Bonnier Audio). Priset består av ett stipendium på 50 000 kr som delas lika mellan författaren och uppläsaren samt varsitt konstverk. Även översättaren uppmärksammas under ceremonin.

Juryns motivering lyder:

En otäck och omtumlande men ändå inte nattsvart berättelse som berör så starkt att man måste lyssna vidare. Mitt i det otäcka finns även värmen och kärleken vilket gör att den känns väldigt realistisk. Sättet att beskriva och tolka koder utifrån hundens och människans perspektiv gör att hundägaren ser sin hund ur ett nytt perspektiv. Det gör också att man börjar ifrågasätta mänskligt beteende.

Jonas Malmström står inte i vägen för berättelsen utan låter den utvecklas då han med sin säregna melodi läser dessa långa passager. Den suggestiva och innerliga uppläsningen passar mycket bra till historien.

Årets kulturtidskrift (FSK)

Sveriges äldsta konsttidskrift Paletten är vid 70 års ålder vitalare än någonsin.

Paletten arbetar tematiskt och varje nummer undersöker ett specifikt ämne och borrar i frågor om konstens autonomi. Den grafiska formgivningen utmanar konventioner och retar aptiten. Paletten tilldelas utmärkelsen Årets kulturtidskrift 2012 för att man visat hur kunskap, visioner och engagemang kan gjuta nytt liv i gamla institutioner. Tidskriften får ta emot 40 000 kronor. Samfundet De nio sponsrar utmärkelsen.

Årets Amy (TPB)

TPB:s tillgänglighetspris, Amy-priset, gick i år till bibliotekarie och projektledare Heidi Carlsson Asplund. Hon fick priset för sitt engagerade arbete med att främja tillgänglig litteratur. Hon är sedan ett halvår verksam vid Lerums bibliotek, och har under de senaste åren varit drivande och involverad i många projekt som gagnar besökare på bibliotek, till exempel Daisy-direkt.

Juryns motivering: "Heidi Carlsson Asplund tilldelas årets Amy-pris för sitt målmedvetna arbete med att underlätta tillgängligheten till litteraturen. Genom att vara en framåtblickande och nyfiken teoretisk praktiker har hon i mycket hög grad bidragit till att göra Västra Götaland till en bättre plats för personer med läsnedsättning."

Amy-priset består av en prissumma på 20 000 kronor och deltagande i Svenska Daisy-konsortiets konferens i november 2012. I priset ingår deltagaravgift, logi under konferensen och resa till konferensen.

Amy-priset har fått sitt namn efter Amy Segerstedt, en visionär i sin samtid vad gällde utveckling av tillgänglig litteratur. Hon grundade Föreningen för blindskrift 1892 som skapade det bibliotek som är grunden till dagens TPB.

Årets manifestation

Med Johan Persson och Martin Schibbye i spetsen var det många mässbesökare som deltog i manifestationen för pressfriheten i världen. Även Esayas Isaak, vars bror Dawit Isaak sitter fängslad i Eritrea sedan 11 år tillbaka, deltog i manifestationen.

– Det är viktigt att ständigt påminna om det felaktiga i att fängsla journalister som kämpar för det fria ordet, säger Jonas Nordling, ordförande för Journalistförbundet.

Journalistförbundet och Reportrar utan gränser ska starta ett upprop för att den svenska regeringen ska öka påtryckningarna för att få Dawit Isaak fri.

ÅRETS CHOCK: Inget kaffe på presscentret!

FOTO ÅSA EKSTRÖM

ÅRETS TYGKASSE:

TPB:s kasse syntes överallt på mässgolvet.

ÅRETS RÄDDARE I

NÖDEN: Svenska Kyrkan, som både erbjöd bra mat samt gratis kaffe.

ÅRETS INVIGNINGS-

TAL: Litteraturutredningen. Få missade väl det...

ÅRETS CITAT FRÅN ETERN:

Bra böcker det enda njutningsmedel som inte är skadligt. Johanna Koljonen, Litteraturutredningen.

ÅRETS BADGE:

e-böcker åt folket!

ÅRETS MONTER: TPB:s grafiska monter behövde inga bokstäver för att förklara vad myndigheten erbjuder. Starka färger – även om de påminde lite väl mycket om AIK:s klubb färger...

ÅRETS TEMA:

Norden men egentligen... ytttrandefrihet.

ÅRETS POLITISKA

FÖRFATTARFÖRENING: Föreningen Arbetarskrivare har 35 arbetarförfattare som medlemmar och ser sig som en motståndsrörelse mot det alltför kommersiella och slätkammande på bokmässan. Årets tema: Uppror! Föreningen vill sätta fokus på de ökande klyftorna i samhället, lyfta fram arbetarförfattare och se till att arbetarlitteratur får spridning genom bland annat arbetsplatsbibliotek.

ÅRETS FOKUS: Orden. Inte böckerna.

ÅRETS MEST SAKNADE

E-BOK: Den konsumtionskritiska *Lyckliga i alla sina dagar* av Nina Björk. Skulle ha varit en ren miljövinst att ge ut den som e-bok.

ÅRETS IRRITATIONS-

MOMENT: Allt för ofta blev det fullsatt i seminarieralarna som uppenbarligen inte var anpassade efter antal åhörare. Logistik är A och O i dessa sammanhang och bör fungera bättre.

ÅRETS

ANDNINGSHÅL:

Rum för poesi.

Fullsatt

Svarar med nytt lagförslag

Kompletterande skrivningar ifråga om användarperspektivet, förtydliganden om de olika samhällsnivåernas ansvar för samverkan, en helt ny ”kompetens”-paragraf samt en ommöblering av hela lagen – det är några punkter i Svensk Biblioteksförenings remissvar angående en ny bibliotekslag.

AV HENRIETTE ZORN

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING HAR gått grundligt tillväga i beredningen av sitt remissvar till regeringens promemoria om en ny bibliotekslag. Föreningens Utvecklingsråd för biblioteksstrategi har haft en aktiv roll, remissmöten har genomförts, medlemmar och styrelsemedlemmar har beretts möjligheten att komma med inspel, ”bibliotekslagsexperterna” Barbro Thomas och Inger Eide Jensen har ombetts kommentera regeringens förslag till ny lag och skriftliga synpunkter har inhämtats från bl a Sveriges länsbibliotekarier. I arbetet med att ta fram synpunkter på förslaget till en ny bibliotekslag torde alla relevanta nivåer ha tillfrågats eller engagerats.

Och den grundliga beredningen har också resulterat i ett synnerligen grundligt yttrande där föreningen lägger fram *sitt* förslag till en ny lag – en som i större utsträckning omfattar hela det allmänna biblioteksväsendet om man jämför med regeringens förslag som i mångt och mycket har karaktären av en folkbibliotekslag. Den starka betoningen på ”litteratur” som återfinns i regeringens promemoria har i Svensk Biblioteksförenings förslag ersatts med det bredare begreppet ”medier”, vilket också innebär att avgiftsfriheten vid folkbibliotek inte begränsas till ”litteratur” utan även avser det bredare begreppet medier (i olika format); promemorians användning av begreppet ”biblioteksservice” har i föreningens förslag konsekvent ersatts med ”biblioteksverksamhet” för att bättre motsvara de aktiviteter som biblioteken genomför. Tydligare och kompletterande skrivningar föreslås också när det gäller tillsyn och uppföljning av lagen (i föreningens förslag, 8 § och 9 §), tex att den samordnande myndigheten på biblioteksområdet, i det här fallet KB, ”får meddela särskilda föreskrifter om det allmänna biblioteksväsendet och tillämpningen av denna lag”.

I Svensk Biblioteksförenings förslag återfinns också en helt ny paragraf: 10 § – vi kan kalla den ”kompetensparagrafen”. Bakgrunden är att man har tagit intryck av den kritik som Skolinspektionen riktat mot bristande kompetens vid vissa skolbibliotek. Med en kompetensparagraf i bibliotekslagen vill man peka på behovet av adekvat kompetens, inte bara på skolbiblioteksområdet, utan i det allmänna biblioteksväsendet i stort:

10 § Biblioteksväsendet ska ha tillräckligt många anställda med relevant kompetens. Regeringen eller den myndighet

regeringen bestämmer får besluta bestämmelser om behörighetskrav för bibliotekspersonal.

Svensk Biblioteksförenings kompletterande förslag till ny lag kan sägas vara indelad i tre avdelningar (med delvis ny paragrafnumrering) där

– 1–10 § rymmer bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet (här ryms alltså ovan nämnda ”kompetensparagraf” in).

– 11–12 § innehåller närmare bestämmelser om folkbiblioteken (och avgiftsfriheten på folkbibliotek). Här föreslås att folkbibliotekens huvuduppgifter så som de anges i UNESCO:s folkbiblioteksmanifest, lyfts in i bibliotekslagen.

– 13–19 § med bestämmelser om i vilken lagstiftning övriga bibliotekstypers verksamhet regleras eller bör regleras (med tillkommande paragrafer som behandlar nationalbiblioteket, sjukhusbibliotek, kriminalvårdsbibliotek och specialbibliotek).

I den avdelningen återfinns också bestämmelsen gällande regional biblioteksverksamhet (15 §) som från föreningens sida kompletterats med en skrivning om att regional biblioteksverksamhet kan *ske i samverkan med andra relevanta aktörer*.

När det gäller övriga bibliotekstyper (som i Svensk Biblioteksförenings förslag preciseras i egna paragrafer) ska dessa omfattas av de gemensamma bestämmelserna för det allmänna biblioteksväsendet som föreslås i bibliotekslagen, dock rymma en hänvisning om att närmare bestämmelser återfinns i respektive speciallagstiftning (skolbibliotek i skollagen; sjukhusbiblioteken i hälso- och sjukvårdslagen etc).

Lite klurigt eftersom det just inte finns några närmare bestämmelser om biblioteksverksamhet i respektive speciallagstiftning men här är Svensk Biblioteksförening offensiv. Det som inte finns kan skapas:

”Vi menar dock att sådana bestämmelser ska tillskapas. En lagstiftningsteknik med krav på biblioteksverksamhet i de speciallagar som berör respektive verksamhet och en hänvisning från bibliotekslagen menar vi skulle underlätta överblick och ge en mer logisk systematik”.

Andra nyheter i Svensk Biblioteksförenings remissvar:

1 § som anger vad det allmänna biblioteksväsendet består av, har kompletterats till att uttryckligen även omfatta nationalbiblioteket, inte bara högskole- utan

även *universitetsbibliotek*, *kriminalvårdsbibliotek* och *specialbibliotek*, samt övrig offentlig finansierad *biblioteksverksamhet* – inte *bibliotek*, som anges i regeringens förslag.

Syfte och ändamål (i regeringens förslag 2 § ”Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur...”)

har i föreningens förslag begåvats med två paragrafer, 2 § (verksamhet) och 3 § (utbud dvs kvalitet, medier anpassade till målgruppers olika förutsättningar och behov etc), där man mer generellt vill fånga idén med ett allmänt biblioteksväsende som därtill kan omfatta alla bibliotekstyper. Ett myndighets- eller för den delen ett universitetsbiblioteks främsta uppgift är ju knappast att främja läsning...

Bibliotekens uppdrag för demokrati och människors fria tillgång till information betonas men även att ”*biblioteksverksamhet ska bidra till en utvecklad informationskompetens samt underlätta människors utnyttjande av informationsteknologi och förbättra kunskaperna om dess användning*”.

Prioriterade grupper har i föreningens förslag samlats i 4 § (i regeringens förslag 6 §, 7 §, 8 §) och kompletterats med en ny prioriterad grupp: *läs- och skrivovana*. De prioriterade grupperna ska inte bara vara en angelägenhet för folk- och skolbiblioteken (regeringens förslag) utan för alla bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet. Dessa ska erbjudas litteratur, *medier och tjänster* anpassade till deras förutsättningar och behov, inte bara litteratur som i regeringens förslag.

5 § i föreningens förslag tydliggör **ansvarsfördelningen**, dvs vilken nivå som ansvarar för olika bibliotekstyper (i regeringens förslag, 3 §).

6 § och 7 § tydliggör **samverkan** (i regeringens förslag 14 § och 15 §) mellan bibliotek och bibliotekshuvudmän men även mellan *statliga myndigheter med ansvar för frågor som berör biblioteksverksamheten*. En nyhet är det slags reciproka avgiftsfrihet som föreningen föreslår i 7 § som handlar om att alla bibliotek avgiftsfritt ska bidra till medieförsörjningen i det allmänna biblioteksväsendet:

Folkbibliotek, regional biblioteksverksamhet, universitets- och högskolebibliotek samt andra statligt finansierade bibliotek ska avgiftsfritt ställa tillgänglig litteratur och media ur de egna samlingarna till förfogande för varandra. ■

Bibliotekslagen och remissvaren –hyfsad samsyn råder

AV HENRIETTE ZORN

REGERINGENS FÖRSLAG TILL ny bibliotekslag får bakläxa – om än ofta i vänliga och ser-
vila ordalag – av flera tunga remissinstanser. På något annat sätt kan man knappast tolka de ganska omfattande och detaljerade remissvar med relevanta synpunkter, förslag på förtydliganden och förändringar som avges. En annan indikation på detta är att flera av biblioteksområdets remissinstanser oberoende av varandra är relativt samstämda i sina svar och har synpunkter som ansluter till de som Svensk Biblioteksförning har anfört.

Det är väl egentligen bara BiS som tar bladet från munnen och utan omskrivningar säger att det förslag som nu ligger ger ”intryck av att vara ett hastverk vad gäller såväl innehåll som språk och struktur” och avrundar ampert med att ”detta oklara och ofullständiga lagförslag måste få en grundlig genomarbetning av någon annan med bättre kompetens och insikt”. Sveriges Länsbibliotekarier är inne på samma sak när man anser att ”begreppsapparaten i lagtexten måste ses över och definieras”. Möjligen säger man det som många tänker när de ”välkomnar en ny bibliotekslag”, ”ser positivt på förbättringar”, den ”breda ansatsen” etc för att sedan komma till det där lilla ordet MEN som sedan följs av flera sidor med invändningar.

KB, Kulturrådet, BiS och Sveriges Länsbibliotekarier ser i likhet med Svensk Biblioteksförning gärna en närmare koppling till UNESCO:s folkbiblioteksmanifest från 1994 i den nya bibliotekslagen. Härvidlag får man också eldunderstöd av Svenska Uneskorådet, som inte hör till remissinstanserna men som avgett ett spontansvar, där man understryker vikten av nämnda manifest som vägledning i arbetet med att utveckla biblioteksverksamheten i Sverige men även internationellt. Manifestet omfattar folk-, skol-, mångkulturella och digitala bibliotek.

Flera av branschens remissinstanser är också inne på att ”lyfta” ändamålsparagrafen (som bör präglas av de värden som uttrycks i UNESCO:s folkbiblioteksmanifest) till en högre nivå än att ”främja läsning och litteratur” som är missvisande när stora delar av biblioteksväsendet har en helt annan inriktning. Ändamålsparagrafen bör få en skrivning som omfattar **hela** det allmänna biblioteksväsendet och få starkare formuleringar ifråga om dess betydelse och roll för demokrati, yttrandefrihet, främjandet av fri åsiktsbildning etc.

Sveriges Författarförbund är tämligen ensamt om att tycka att det är en bra idé att det just i ändamålsparagrafen slås fast bibliotekens kärnverksamhet är

litteratur och läsning. Men även Författarförbundet önskar formuleringar i ändamålsparagrafen om bibliotekens roll för demokratin.

Att avgiftsfriheten ska gälla all offentlig finansierad biblioteksverksamhet och inte bara folkbiblioteken, är också något som flera påpekar liksom att inte bara litteratur utan alla biblioteksmedier ska vara avgiftsfria. I likhet med Svensk Biblioteksförning pekar också tex Kulturrådet och TPB på att prioriterade grupper är en angelägenhet för alla bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet även om folk- och skolbibliotek har ett särskilt ansvar. Flera remissinstanser vill också ha skarpare och tydligare skrivningar vad gäller tillsyn och uppföljning av lagen, av ansvarsfördelningen och samverkan.

DIK har, i likhet med Svensk Biblioteksförning, ett förslag om en kompetensparagraf i sitt yttrande som även det rymmer ett alternativt lagförslag. Även Sveriges Författarförbund är inne på något liknande när de föreslår ”*bemannning av för uppdraget utbildad personal*” när det tex gäller att främja ”*kompetensen att använda informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande*”. En nyhet hos DIK är att man vill skriva in Open Access i lagen: ”*Offentligt finansierad forskning som inte omfattas av sekretess ska fritt tillgängliggöras av universitets- och högskolebiblioteken.*”

Liksom Svensk Biblioteksförning ser Sveriges Författarförbund behovet att addera ännu en grupp som bör prioriteras i lagen: ”vuxna som saknar vana att ta del av litteratur och att besöka bibliotek”.

SKL, Sveriges Kommuner och Landsting säger sig i sitt remissvar vara villigt att samlat företräda de enskilda kommunernas intressen i en dialog med branschen i e-boksfrågan.

SKL välkomnar en ny bibliotekslag och ställer sig generellt positiv till förslaget men önskar förtydliganden på en rad punkter. Grundprincipen är att utlåning av litteratur på biblioteken ska vara avgiftsfri. Men biblioteken måste ges rimliga förutsättningar att hantera de ökade kostnader som e-böcker innebär.

SKL pekar på behovet av bättre förutsättningar för biblioteken att kunna erbjuda e-böcker: ”*Nuvarande system riskerar att leda till höga kostnader för bibliotekshuvudmännen, samtidigt som de enskilda kommunerna har små möjligheter att påverka villkoren. SKL är villig att ta på sig rollen att samlat företräda de enskilda kommunernas intressen*”, skriver SKL i sitt annars ganska kortfattade remissvar. ■

Bomber och granater!

Få hann väl ens reflektera över det logiska i att flytta 60-, och 70-talisternas seriefavorit Tintin från biblioteket för 11-13-åringar till Serieteket – ett bibliotek för alla åldrar. Beslutet vållade hur som helst starka reaktioner, inte minst i sociala medier.

TINTINALBUM SKULLE FLYTTAS några meter från TioTretton till närbelägna Serieteket. Sedan utbröt ett ramaskri när Behrang Miri, konstnärlig ledare för Kulturhusets barn- och ungdomsverksamhet i Rum för Barn och TioTretton, på ett klumpigt och okunigt sätt uttalade sig om att rasistisk litteratur skulle rensas ut från bibliotekshyllorna i Kulturhuset. Något som han inte har mandat att göra.

Stockholms kulturborgarråd reagerade snabbt och kallade Miris tilltag för "helt oacceptabelt" och krävde att Kulturhuset nu drar igång ett arbete kring värdegrunder. Något hon efter några timmar tog tillbaka. Inga Lundén, stadsbibliotekarie i Stockholm, men alltså inte chef över Kulturhusets bibliotek, uttryckte förvåning och kommenterade det som ett debattinlägg som skjuter över målet. Som branschorganisation gick Svensk Biblioteksforening ut till försvar för den oförhindrade tillgången till information och yttrandefrihet och påminde om bl a UNESCO:s folkbiblioteksmanifest och IFLA/FAIFES policy för bibliotek och intellektuell frihet:

"Bibliotek ska säkerställa att urvalet av och tillgången till material och tjänster styrs av yrkesmässiga överväganden och inte av politiska, moraliska och religiösa åsikter. Bibliotek skall anskaffa, organisera och förmedla information fritt och motsätta sig varje form av censur."

Och Tintins förvisning blev kort. Miri backade med förklaringen att han ville skapa debatt kring diskrimineringsfrågor men att han förstått att det är fel att "plocka bort litteratur". Debatt blev det men den kom att handla om helt andra saker än om etniska stereotyper i litteraturen, nämligen om det fria ordets ställning på Kulturhusets bibliotek i synnerhet, men tyvärr också på bibliotek i allmänhet.

Men hela Tintin-deblacé tycks mer än kanske någonting annat bottna i interna bekymmer på Kulturhuset med bristande kontroll på verksamheten och i ledningen, dvs vem som bestämmer vad och varför.

Catharina Fogelström är bibliotekschef i Kultur-

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

Tintins förvisning från Kulturhuset blev kort. Och snart var han på resande fot igen. På Bok & Biblioteksmässan i Göteborg var han väldigt närvarande.

huset. Hon basar över samtliga bibliotek i huset – Plattan, TioTretton, Serieteket, Rum för barn samt Film och musik. När Behrang Miri presenterade förslag om och sitt resonemang kring Tintinalbumen för Catharina Fogelström sade hon att det var ett dumt förslag men gav honom ändå fria händer.

– Jag får ta på mig ansvaret för det. Behrang Miri har som konstnärlig ledare visserligen stor frihet men jag borde ha tagit upp detta förslag på ledningsnivå där beslut skulle ha fattats. Hade vi inte ändrat beslutet hade jag varit beredd att hoppa av mitt uppdrag, konstaterar Catharina Fogelström.

Behrang Miri borde ha fått det stödet. Istället drog en märklig censurdebatt igång – understundom på en ganska låg nivå med raljans, hån, spott och spe. Istället för den viktiga debatten blev det ett slags "rätten att säga negerboll" – debatt – i huvudsak bland dem som sällan eller aldrig blir drabbade av kränkande stereotyper i seriealbum och

andra medier. Det största bekymret är ironiskt nog att denna viktiga debatt sänker bibliotekets trovärdighet eftersom det blev fel från början till slut.

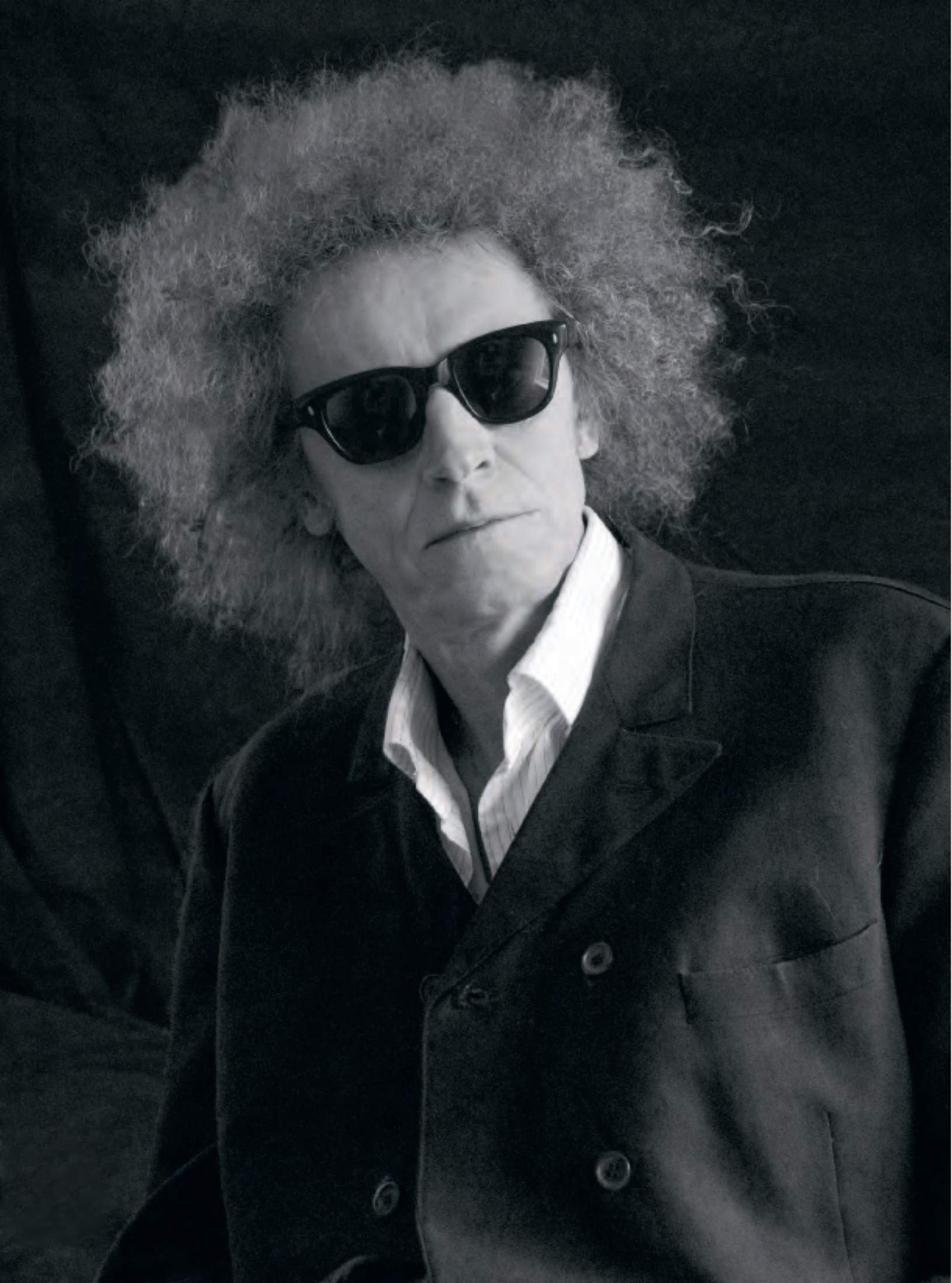
– Bibliotekarier brottas dagligen med dessa frågor om urval och detta med att vara det fria ordets bärare. Debatten är bra och viktig men skulle ha kunnat låta så mycket annorlunda, menar Catharina Fogelström.

Personalen på TioTretton förklarade sin ståndpunkt på bibliotekets blogg: "Vi... har inte stått bakom beslutet att ta bort Tintin från vårt barnbibliotek. Däremot står vi bakom intentionen att bemöta och motarbeta all form av diskriminering. *Tintin i Kongo* har till exempel aldrig funnits på TioTretton och kommer heller inte att köpas in."

Där framgick också att TioTretton fått ta emot en mängd rasistiska och islamofobiska inlägg, mail och telefonsamtal vilket "illustrerar vikten av att vi fortsätter jobba mot diskriminering".

Och Behrang Miri tog ledigt efter all uppståndelse – först ett par dagar, sedan ett par veckor.

ÅE/HZ

Årets Aniarapristagare: Bruno K Öijer

Årets Aniara-pristagare, Bruno K Öijer, har valt en dikt för BBL:s läsare

Besökare

jag fanns
jag kommer att finnas
och stanna till igen som en
besökare bland oss
zickzacklinjer av blix
rann längs mina armar
jag bar en fågel vid mitt hår
som flög undan
varje gång någon kom för nära mej
och världen var ett torn
vindlande trappsteg av dygn
som blödde in i varandra
jag gick för mig själv
jag rörde inte vid det liv
andra öppnat och tagit av
när mina händer
längs sidan av mitt huvud
och mitt huvud var spänt runt natt
där en stjärna ständigt föll
ur min mun kom regn
som en spröd och vilken klang ur
en liten klocka av mässing

Ur *Det Förlorade Ordet*, Wahlström & Widstrand 1995

FOTO: MAYA EIZIN ÖIJER

BRUNO K ÖIJER, född 1951, är poet och författare. Han debuterade 1973 med *Sång för anarkismen* och ingick på 1970-talet i poesigruppen Vesuvius.

Hans genombrott hos den bredare publiken kom 1990 med *Medan Giftet Verkar* – diktsamlingen som inledde den numera klassiska *Trilogin* där även *Det Förlorade Ordet* (1995 och där dikten *Besökaren* ingår) och *Dimman Av Allt* (2001) ingår.

Bruno K. Öijer har gjort sig känd och älskad som en poesins performanceartist, en samhällskritisk upprorsman och outsider som hämtar rytm och känsla ur rock och beat. Han är en poet som lockar en stor publik även utanför de etablerade litteraturkretsarna. Hans framträdanden och föreställningar är ofta slutsålda.

Bruno K Öijer kommenterar sitt skapande så här:

"Min poesi går ingens ärenden. Samtidigt är den en serie ljussättningar av vår tid. I grunden handlar det om att varje människa är större än sin situation och att vår framtid beror på vår förmåga att kunna känna sorg över det som gått förlorat. Livet och samhällsutvecklingen kan ta ifrån dej allt, råna dej på allt -- men ingen kan ta dina minnen ifrån dej, ingen kan råna dej på din sorg."

Juryns motivering:

"Hos Bruno K. Öijer möter läsaren ett bildspråk vars egenart och kraft ger honom en självskrivna plats bland våra främsta poeter, en diktning buren av lika delar ömsinhet och stränghet, oavlatligt fascinerande och vacker. Här baxas sorgens svarta lok upp på spåret igen, av ett lysande stråk blåsippor, men i den gamla kammen lever ännu de statiska gnistorna kvar, från gestalter som "tänkt fram säkringen / till det stora mörker / vi är värda". Öijer är det förrådade barnets och det stympade trädets poet, alltid solidarisk med det förvisade eller förtryckta. Det är en hållning som poeten bevarat sedan debuten, med en konsekvens som saknar motstycke i den samtida svenska litteraturen."

FAKTA ANIARA:

Aniara-priset utdelas årligen till en svensk-språkig författare av skönlitteratur för vuxna och består av en skulptur av Linnéa Jörpeland samt en prissumma på 50 000 kronor.

Prisutdelning skedde under Bok & Biblioteksmässan i Göteborg. Juryn har i år bestått av Petter Lindgren, författare, Göran Schmitz, bibliotekarie, och Gunnel Arvidson Nilsson, bibliotekarie och juryordförande.

Aniara-priset delades ut första gången 1974 och då till P C Jersild, de fem senaste pristagarna, Tua Forsström, Anne-Marie Berglund, Erik Eriksson, Ann Jäderlund och Kristian Lundberg.

Tomma tunnor skramlar mest

VISST HAR MAN gett upp. Det är länge sedan man ens iddes att efterlysa någon som helst utvecklad tanke eller analys från regeringens sida ifråga om avsikter med kulturpolitiken. Vision är ett uttjatat begrepp som dessutom kan fyllas med lite av varje men om man håller sig till ett mer jordnära ordval: vore det inte häftigt om statsmakterna någon gång kunde visa – också när det kommer till så instrumentella ting som en budgetproposition – att man **vill** någonting på kulturens område, att man prioriterar på det ena eller det andra sättet för att man **tycker** någonting, att man har en **färdriktning** trots att man inte har så mycket pengar. Men linjen tycks vara: sitta still i båten och bevara.

Det är kanske lite orättvist för något vill man väl när man pytsar in 17 miljoner i verksamheter som Skapande skola (som byggs ut till att omfatta även förskolan). Satsningar på barn och unga är bra men det känns lite som att det är också det enda man förmår ta till när man inte kan komma med någonting annat.

När alla dessa Skapande skola-ungar växer upp, får man hoppas att de är så dopade av kultur och så kreativt utvecklade att de kan sysselsätta sig själva eller i det som är kvar av kulturarvslyftet. 60 personer har man hittills lyckats få in den vägen men förtvivla icke: detta är, säger kulturministern, en reform på lång sikt...

I övrigt kan man väl bara säga: walk over till regionerna. När man läser budgetproppen för utgiftsområde 17 är det ingen ände på vad den så kallade samverkansmodellen ska göra och iscensätta.

Samverkansmodell? Det är väl bra om man kallar saker och ting för det de är: Kulturpolitik på entreprenad.

Ramverket för hur man ser på det här med kultur formulerades redan i årets regeringsförklaring där området förlänades några fina rader: "Ett rikt och varierat kulturutbud är viktigt för att Sverige ska vara ett gott land att leva i. Barn och unga ska ha rätt att tidigt i livet ta del av kulturupplevelser. Regeringens viktigaste kulturpolitiska reform, Skapande skola, syftar till att ge alla barn möjligheter att uppleva kultur och att utveckla sin egen kreativitet."

Kulturbudgeten är fattig på pengar och konkreta förslag på biblioteksområdet men rik på floskler – och okunskap:

"Biblioteken är en viktig samhällsresurs med stora utvecklingsmöjligheter i framtidens samhälle (På vilket sätt märks det i budgeten? Inte alls. reds anm). De verkar för läskunnighet, utbildning, livslångt lärande, kultur och informationsspridning (Right! reds anm). Biblioteksverksamhet är främst en kommunal angelägenhet..." (jasså?)

TPB får äntligen byta namn och Kungliga biblioteket får 6 miljoner nåipengar för att klara e-plikten – och glada tillrop.

Välmenande och till intet förpliktigande tillrop får även biblioteksområdet i stort. Men det är också allt.

AV HENRIETTE ZORN

Vid det här laget, tycker man, borde kulturministern förstått att biblioteksverksamhet är väldigt mycket mer än en kommunal verksamhet. Inte undra på att man inte förmår ta ett grepp på det här med en nationell strategi för det svenska biblioteksväsendet som rymmer Sveriges största kultur- och informationsförsörjningssystem. Men man får vara tacksam över att man ändå selektivt informerar sig. Åtminstone allt som har med samverkansmodellen tycks slukas med hull och hår.

Ur budgetproppen:

Allmänt: Umeå kulturhuvudstad 2014 får 37 miljoner 2012 och 38 miljoner 2013 (totalt 75 miljoner kronor) i stöd.

Statens kulturråd får 2 miljoner för att undersöka hur personer med funktionsnedsättning med hjälp av digitala hjälpmedel kan ta del av kultur.

Kuriosa: Regeringen föreslår en översyn av myndighetsstrukturen inom kulturområdet därför att "kärnverksamheten hos dessa myndigheter och institutioner kännetecknas i flera fall av likheter i förutsättningarna. Att flera myndigheter och institutioner var för sig ägnar tid åt likartade frågor riskerar att fördyra administrationen, försvaga fokus på kärnuppgifterna och försvåra förutsättningarna för regeringens strategiska styrning."

Borde man inte ha tänkt på detta innan man 2011 skapade ännu en ny myndighet på området med det byråkrattunga namnet Myndigheten för kulturanalys – gör papperstigar av flaggreformerna Skapande skola och samverkansmodellen...

4 miljoner tillförs myndigheten för 2013 och 2 miljoner 2014 bla för att myndigheten ska sköta den officiella statistiken på kulturområdet (inte för biblioteken, det gör KB).

Bidrag till folk- och länsbibliotek (via Kulturrådet) för att främja spridning och läsning av litteratur samt för att utveckla biblioteksväsendet:

Drygt 20 miljoner kronor fördelades under 2011 som verksamhetsbidrag till region- och länsbibliotek. Därutöver har medel till biblioteksverksamhet delats ut inom ramen för kultursamverkansmodellen till de fem län som ingick i modellen 2011.

Under 2012 ska ytterligare elva län in i modellen, och 2013 avser fyra län att ansluta sig till modellen, inalles gör det att 20 län ingår 2013 i samverkansmodellen.

Totalt fördelades 960 miljoner kronor till de 16 län som ingår i modellen 2012.

Närmare 15 miljoner kronor har via Kungliga biblio-

"Samverkansmodell? Det är väl bra om man kallar saker och ting för det de är: Kulturpolitik på entreprenad."

teket fördelats i verksamhetsbidrag till lånecentralerna, Sveriges depåbibliotek och Internationella biblioteket.

Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek: 2011 fördelades drygt 25 miljoner kronor till kommunerna för folk- och skolbibliotekens inköp av litteratur för att främja barns och ungas läsande. Det är en liten ökning i jämförelse med 2010 (24,2 milj). För att beviljas inköpsstöd krävs dels att kommunens mediabudget inte har sänkts från föregående år, dels att kommunen beskriver hur den arbetar med läsfrämjande.

Under 2011 fördelades 21 procent av de olika formerna av litteraturstöd till barn och unga. Bidrag till läsfrämjande insatser för barn och unga uppgick till 13 miljoner kronor. Under 2011 fördelade Statens kulturråd 10,5 miljoner kronor i läsfrämjande bidrag och utsåg tillsammans med Författarcentrum en särskild läsbassadör med uppdrag att främja barns och ungas läsning.

Bibliotekslagen: Bibliotekslagen är utredd, beredd och ett förslag har lagts fram. Remisstiden gick ut per den 15 september i år. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag under 2013. Men med tanke på hur det har sett ut kan det bli när som helst någon gång i framtiden...

Under tiden får vi hålla till godo med att 7 § i nuvarande bibliotekslag ändras på ett sätt som tydliggör att landstingen ansvarar för länsbiblioteken och staten för högskolebibliotek. Bakgrunden är att det inte längre finns några högskolor med kommunalt och landstingskommunalt huvudmannaskap, som bla anförts i nämnda paragraf i bibliotekslagen.

Kultursamverkansmodellen/Statens kulturråd.

Det statliga stödet till regional kulturverksamhet 2012–2014 förstärks, som tidigare beslutat, med 75 miljoner. Summan fördelas med 25 miljoner/år under treårsperioden. För 2013 uppgår anslaget till 1,286 miljarder kronor, en anslagsökning med drygt 7,7 miljoner.

Anslaget får också i denna budget, som det heter, ”belastas med vissa kostnader för Kungliga bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet.”

Modellen omfattar bidragsmedel till sju kulturområden, däribland biblioteksverksamhet. Den regionala fördelningen av Statens kulturråds bidragsgivning 2010–2011 ger vid handen att närmare två tredjedelar av den totala bidragsgivningen, inklusive de medel som ingick i kultursamverkansmodellen, gick till scenkonstområdet, 8 procent gick till litteraturområdet.

Statens kulturråds förvaltningsanslag förstärks som tidigare beslutat med 2 miljoner kronor per år 2012 och

2013 för att fortsatt implementera modellen och förvaltningsanslaget för 2013 uppgår till drygt 50 miljoner kronor.

Statens kulturråd är den största bidragsgivande myndigheten inom kulturområdet. Totalt fördelade myndigheten cirka 1,9 miljarder kronor i bidrag 2011.

Litteratur och kulturtidskrifter:

Oförändrat anslag, 124 miljoner.

Anslaget används för stöd till utgivning och spridning av litteratur och kulturtidskrifter, stöd till insatser för att främja läsning samt ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek (25 miljoner kronor, se ovan) ingår i anslaget. Drygt 10 miljoner kronor gick till stöd för läsfrämjande insatser varav merparten (både projekt och verksamheter) hade barn och unga som målgrupp. 22,2 miljoner fördelades i stöd till kulturtidskrifterna, av dessa var 17,5 miljoner produktionsstöd till tryckta tidskrifter. 1,1 miljoner i bidrag fördelades till digitala tidskrifter. 3,6 miljoner fördelades i utvecklingsstöd och tidskriftsverkstäderna fick cirka 1 miljoner kronor i stöd.

Sammanlagt uppgick bidragen på området till 113 miljoner kronor 2011.

Kungliga biblioteket:

KB får för 2013 6 miljoner kronor för att finansiera e-plikten som trädde i kraft 1 juli i år och vidare drygt 2 miljoner i pris- och lönekomensation.

Anslaget 2013 uppgår totalt till drygt 340 miljoner kronor (jmf med 2012: 332 miljoner kronor). För 2014 beräknas anslaget till drygt 346 miljoner kronor, för 2015 till drygt 352 miljoner kronor och för 2016 till 359 miljoner kronor.

Också i år ser regeringen fortsatt ”positivt på de insatser som Kungliga biblioteket gör inom digitaliseringsområdet.”

KB disponerar 24 miljoner kronor för arbetet med att utöva nationell överblick, främja samordning och samla statistik.

Kronor och ören:

6,8 miljarder föreslår regeringen till kulturområdet.

Det är en ökning med 138 miljoner sedan 2012 (efter att pris- och lönekomensation dragits ifrån). Av dessa utgör 122 miljoner Kulturarvslyftet. Kulturbudgeten ligger alltså praktiskt taget stilla på 0,8 procent av statens totala utgifter. ■

TPB får byta namn

TALBOKS- OCH punktskriftsbiblioteket har länge arbetat för att få byta namn och nu blir det verklighet. I regeringens budgetproposition föreslås att TPB från och med 1 januari 2013 byter namn till Myndigheten för tillgängliga medier.

– Det är ett namn som bättre kan förstås av omvärlden och som klargör att vi är en statlig myndighet med ett nationellt ansvar. Det nya namnet beskriver bättre den verksamhet vi bedriver, sätter den på kartan och förhoppningsvis på ett bättre sätt når ut till de som vi är till för: användarna, säger Roland Essaiason, idag chef för TPB men från nästa år alltså chef för Myndigheten för tillgängliga medier, MTM.

HZ

Med lusten som drivkraft

”Jag är bibliotekarien som gillar biblioteken mer än böckerna. Till skillnad från många andra gillar jag dessutom ordet mötesplats med allt vad det innebär!”. Det säger Larry Lempert, chef för Internationella biblioteket och årets Greta Renborg-pristagare.

AV ÅSA EKSTRÖM

INFÖR INTERVJUN MED Larry Lempert talar jag med några av hans vänner och kollegor. En del beskrivningar av honom återkommer: engagerad, socialt patos, humor och ett sjuhelvetes humör. Eller: ”Han åker till Kina och håller ett tal om mänskliga rättigheter utan att han åker ut ur landet. Det är en konst bara det!”

Precis som de flesta medarbetare på Internationella biblioteket i Stockholm, har Larry Lempert rötter i annan mylla än den svenska. Hans mor- och farföräldrarna var ryska judar som flydde från dåvarande Bessarabien i början av 1900-talet (nuvarande Moldavien). 1947 föddes visserligen Larry Lempert i Malmö eftersom föräldrarna var på tillfälligt besök i Sverige då fostervattnet plötsligt gick. Men han växte upp i ett hem i en liten ort utanför Rochester i den amerikanska delstaten New York i USA. Pappan arbetade som tandläkare, mamman var historiker och översättare men den som tvingades vara hemma med de fem barnen. Larry Lempert tror att han präglats starkt av sin bakgrund i en familj på flykt och vandring. Barndomshemmet var ständigt öppet för människor som var på väg, till och från olika platser i världen. Pappan som stod för liberala och rättvisa värderingar hade svårt för det amerikanska samhället där hudfärgen avgjorde huruvida man behövde köa i väntrummet eller inte för att bli av med tandvärken. Mamman var av en lite annan sort, mer kyligt intellektuell som tyckte han skulle läsa böcker på originalspråket engelska istället för på svenska. Familjen flyttade 1955 till Sverige och hamnade i Malmö.

– Jag minns än idag hur det kändes att som en liten spenslig mörk kille hamna bland alla dessa blonda jättar till barn. Vi var väl tre barn som hade en annan bakgrund än de andra i trakten kring Värnhemstorget.

Tidigt kände Larry Lempert att han ville ut i världen och som 16-åring drog han till sjöss en sommar. Så småningom hamnade han i Göteborg där han började läsa socialantropologi och 1972 bar det av till Etiopien. Väl hemma igen sökte han till Bibliotekshögskolan i Borås på uppmaning av vännen Roland Eliasson på BTJ.

– Roland tyckte att bibliotekarieyrket skulle passa en socialantropolog. Och det hade han ju rätt i!

Greta Renborg, vars pris han i år har tilldelats av Svensk Biblioteksförning, var för övrigt hans lärare när han skrev sin slutuppsats. De båda hade en del diskus-

sioner kring uppsatsen men kom slutligen någorlunda överens om slutsatser och innehåll, vill han minnas.

1975 körde han med Valianten till Stockholm och lockades att stanna kvar av en vän som han fick bo hos, regissören Catti Edfeldt.

– Det var en ju politisk tid under 1970-talet. En del var sanna revolutionärer som hade direkt konfrontation som tillvägagångssätt. Men själv var jag syndikalist, berättar han.

Han flyttade in i ett kollektiv i Tyresö där han fick fast jobb i kommunen som barnbibliotekarie. Ett jobb han hade kvar i 15 år. Han åkte runt med en packomobil med böcker till olika platser runt om i kommunen. Samarbeten med andra var möjliga och vanliga eftersom det fanns en större närhet då. Det var en tid då man kunde pröva idéer, en oerhört inspirerande tid, berättar Larry Lempert.

– Kommunen hade en biblioteksbudget som man visserligen tyckte var för liten men man hade möjligheten och friheten att påverka. Det var möjligt att vara kreativ i förorten. Då på sjuttiotalet hade man även en stor summa som var öronmärkt för barnverksamhet.

40 procent av bibliotekets budget var öronmärkt barnboksanslag, minns han.

Det var en positiv tid för barn i samhället överlag då, tror Larry Lempert, som är otroligt stolt över att ha fått jobba med barns rätt till barnböcker. Tillåtande chefer gav honom också chansen att gå en ettårig utbildning, AP-linjen (Allmänpraktisk mediautbildning) vid DI, Dramatiska Institutet i Stockholm. Där fick han lära sig det mesta om olika medieformat. Något som senare kom till praktisk nytta i jobbet exempelvis vid forum för berättande.

På det privata planet vid den här tiden föll det sig så att han plötsligt blev lämnad av sin sambo och ensam om att ta hand om sina två barn.

– Jag är fullt medveten om att jag som man haft det mer förspänt som ensamstående pappa eftersom alla tyckte att jag var så duktig. Till och med barnens mormor påpekade det.

– Sanningen är väl den att det underlättade att bo i kollektivhus där vi tillsammans kunde hjälpa varandra.

1990 frågade Brita Dreborg om det inte var dags att bli barnbokskonsulent vid Stockholms stadsbibliotek – ett otacksamt jobb som innebar omvärldsbevakning samt att övertyga andra om vikten av barnboken och barnbibliotek. Larry Lempert drog igång det gigantiska läseprojektet ”Läsår Stockholm” som än idag lever kvar i många former.

– Men jag har också misslyckats i jobbet. Som kulturbyråkrat och barnkultursvarig vid Kulturförvaltningen 1992, tappade jag förankringen. Jag bottnade aldrig i jobbet och stannade bara ett år, säger Larry

Lempert som betonar att han är en sann praktiker och ingen teoretiker.

Efter utflykten som byråkrat återgick han till tjänsten vid SSB och drog bland annat igång verksamhet med att utbilda läsbud inom stadens olika verksamheter och anordnade en ROP-festival, rytm och poesi, i Frys-huset. Och efter 26 år med barnboksintäring i jobbet blev han i januari 2003 chef för Internationella biblioteket, IB – ett jobb där man ska serva hela landet och där spännande möten sker varje dag. Dagligen brottas man också med resurserna vilket kan vara glädjedödande. Samtidigt är det en arbetsplats där 30 människor som talar 27 olika språk och med 10 olika religioner arbetar tillsammans för allas rätt till språk.

–Från sjön, via antropologin till biblioteket – jag har aldrig ångrat mitt yrkesval. Lust och gränslös nyfikenhet har präglat mig. Idéer driver mig framåt. Som chef är jag nog kontrollerat tillåtande.

Larry Lempert ogillar orättvisor och tycker att det är viktigt med rätten att få vara den man är. Fast som chef har han samtidigt fått lägga band på sin egen otålighet och försöka hålla humöret i schack.

När vi träffas för intervjun har Larry Lempert precis blivit morfar. Han strålar uppriktig glädje över detta faktum. Sina två barn är det han är mest stolt över även om han känner en ära i att ha fått sätta barnboken och barnbibliotek i fokus under så många år. I dag har han en ny familj med två bonusbarn. När han var i Colombia på en bokmessa för ett antal år sedan träffade han en sagoberätterska från Argentina som han blev blyxtför-

älskad i. Hans fru har svårt för klimatet under de mörka vintermånaderna och bor då i ett litet hus utanför Cordoba – en plats som Larry Lempert vill tillbringa mer tid på när han slutar som bibliotekschef. Men det dröjer några år. En titt i det orangefärgade kuvertet visar att hans deltidarbete under småbarnsåren inte har lönat sig speciellt i ekonomiskt hänseende.

–Jag började ju jobba heltid först 1991 men vid 67 års ålder går jag definitivt, säger han.

Då kanske han delar sin tid med Argentina och seglar med båten han äger tillsammans med en kompis. Eller återvänder till den skånska myllan som han börjat sakna ju mer åren går... ■

Larry Lempert ogillar orättvisor och tycker att det är viktigt att få vara den man är.

FAKTA LARRY LEMPERT:

Larry Lempert är född 1947 i Malmö och har en gedigen bakgrund inom biblioteksvärlden, både som barnbibliotekarie och som barn- och ungdomskonsulent. Idag är han chef för Internationella biblioteket i Stockholm som för övrigt utsågs till Årets bibliotek 2011.

Han har tidigare drivit det läsfrämjande projektet "Läsår Stockholm", vars syfte var att stimulera läsning för alla åldrar och att utveckla nya arbetsmetoder för det läsfrämjande arbetet.

Larry Lempert är ordförande i juryn för Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, och har varit styrelsemedlem i IBVY Sverige (International Board on Books for Young People). Han har tidigare suttit i Augustijuryn och i Svenska barnboksinstitutets styrelse (SBI), och har ingått i Kulturrådets arbetsgrupp för stöd till barn- och ungdomslitteratur och serier. Under 1990-talet var han dessutom styrelsemedlem i IFLA:s (International Federation of Library Associations) barnbibliotekssektion.

Larry Lempert har föreläst och presenterat svensk barnbiblioteks- och litteraturverksamhet vid seminarier och konferenser för författare, bibliotekarier och forskare runt om i världen.

JURYNS MOTIVERING:

"Greta Renborgs pris 2012 tilldelas Larry Lempert, Internationella biblioteket, Stockholm, som gediget och långvarigt, i skilda positioner, nationellt som internationellt arbetat för att biblioteket skall vara en plats för alla – oavsett ålder och nationalitet. När han marknadsför biblioteket handlar det om att förmedla nya tankar och lyfta biblioteksarbetet som ett sätt att skapa läslust och främja fantasi och kunskap."

Greta Renborgs pris är på 25 000 kronor och delades ut under Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

Juryn har bestått av Gunnar Södow, bibliotekskonsulent, juryordförande, Göteborg; Gunilla Berglund, informationssekreterare, Kulturförvaltningen i Stockholm; Anders Johansson, sjukhusbibliotekschef, Helsingborg; Maria Ehrenberg, regionbibliotekarie, Region Halland, och Henriette Zorn, chefredaktör för Biblioteksbladet.

När två ska bli en

I Uppsala och på Gotland förbereds sammanslagning mellan Sveriges äldsta universitet och landets yngsta högskola. Nästa sommar fusioneras Carolina Rediviva och Almedalsbiblioteket till en biblioteksorganisation.

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

IVÄXJÖ OCH KALMAR finns Linnéuniversitetet där man snart har tre års erfarenhet av att slå samman två lärosätesbibliotek till ett.

Avståndet försvårar. Många resor och fler möten tar tid och kraft från personalen. Färre tjänster, trots upprepade uttalanden från ledningen om att sammanslagningen av Växjö universitet och Högskolan i Kalmar inte skulle ses som ett besparingsprojekt. Å andra sidan: tillgång till mer tryckta resurser och e-resurser och inte minst nya kolleger, vilket är stimulerande.

Det är erfarenheterna av sammanslagningen som formellt skedde 1 januari 2010 efter en organisationsmodell som det redan är dags att byta ut. På det färiska Linnéuniversitetet pågår nu en omfattande omorganisation.

– Fusioner tar normalt mycket lång tid, därför går det ännu inte att med säkerhet säga vad som blev sämre eller bättre eller varken eller.

Det menar bibliotekarien och skyddsombudet Tommy Johansson vid Linnéuniversitetets bibliotek i Växjö.

Inför bildandet av Linnéuniversitetet ingick han, i egenskap av biträdande överbibliotekarie, i en styrgrupp för fusionen av de två biblioteken.

Tommy Johansson var biträdande chef fram till för ett år sedan, men har valt att inte söka någon chefs tjänst i Linnéuniversitetets nya organisation.

Något han framförallt rekommenderar andra som står inför en sammanslagning är att påbörja arbetet i god tid, något man gjorde i Växjö och Kalmar. Linnéuniversitetet är (som Biblioteksbladet beskrev 2009) resultatet av ett förändringsarbete som inleddes 2004 med projektet Akademi Sydost, där också Blekinge Tekniska Högskola skulle ha ingått i det nya universitetet.

Arbetet med sammanslagningen påbörjades som sagt i god tid. Däremot var det blivande universitet sämre på att utse chefer och andra ansvariga i lika god tid.

– Helst ska det vara en enda chef, en som också är tillräckligt beslutsam. Så var det inte här. Den nya biblioteksstyrelsen hade inte heller sitt första möte förrän tio månader efter sammanslagningen, något som skapade viss osäkerhet i den nya biblioteksverksamheten.

Tommy Johansson säger vidare att det är viktigt att

inte underskatta problemet med arbetsplatsers olika kulturer och inte heller betydelsen av att försöka överbygga dessa.

– Men lika viktigt är att inte försöka tvinga fram att allt ska vara exakt likadant på bägge orterna. Övergripande policy och service ska vara lika oavsett bibliotek, men rent praktiskt kan man jobba på lite olika sätt.

Även om han tror att man lyckats undvika ett negativt vi-och-dom-tänkande är ändå identiteten Kalmar-och-Växjö svår att förändra. Han ser också en viss risk för överdrivet hänsynstagande, ”när två ska jämkas, tassas man kanske lite för mycket på tå”.

Hur bibliotekspersonalen uppfattar fusionen och förändringarna varierar självfallet och är delvis beroende av vad man har för uppgifter i den nya organisationen.

– Resorna är dock en extra påfrestning. Det tar minst en och en halv timme från dörr till dörr och oftast innebär ett besök på det andra biblioteket att större delen av en arbetsdag intecknas. Så resandet måste minska på sikt.

– Det går ännu inte att med säkerhet säga vad som blev sämre eller bättre eller varken eller, säger Tommy Johansson, bibliotekarie och skyddsombud vid Linnéuniversitetets bibliotek i Växjö.

Sveriges äldsta bibliotek, Carolina Rediviva ska slås ihop...

... med sambiblioteket i Almedalen, Almedalsbiblioteket.

Samtidigt finns ingen given lösning för hur det här med ett lärosäte på två orter ska gå till och med en överbibliotekarie som ska finnas närvarande på två orter samt sektionschefer som också de har regelbunden tjänstgöringstid på bägge biblioteken.

Det geografiska avståndet innebär att man också ofta arbetar tillsammans via nätet.

–Vi har en mycket bra telebildslösning. Utan den skulle det vara mycket svårare att mötas och kommunicera, även om läsningen inte passar så bra för alla möten. Samtidigt har vi förlorat möjligheterna till snabba, informella överläggningar, sådant som kan ske i fikarummet när alla finns på samma ställe. Flera kolleger menar att man delvis tappat helhet och överblick när ämnen och institutioner finns på flera orter.

Han säger att det är svårt att veta i vilken utsträckning nedskärningarna (fyra tjänster försvinner genom pensionsavgångar) beror på sammanslagningen.

–Det var kanske naivt att tro att vi inte skulle behöva spara, men lärosätetsledning hade bestämt sagt att fusionen inte var något besparingsprojekt.

–Löftet var väl inte precis ett sätt att dupera oss. Man kanske trodde att det skulle bli så. Men kanske var det ändå ett sätt att få alla att gilla fusionen...

När det handlar om sammanslagningar av lärosäten är det vanligt att man hävdar att det kommer att leda till höjd kvalitet på utbildning och forskning.

–På biblioteksnivån kan man nog inte se att Linnéuniversitetet hittills har inneburit något jättelyft. Min personliga uppfattning är att det har lett till mer arbete, men inte till någon kvalitetshöjning, säger Tommy Johansson.

Men ur ett politiskt helikopterperspektiv räknas Linnéuniversitetet som en framgång eftersom alliansregeringen, närmare bestämt det folktopstyrda utbildningsdepartementet, vill se färre lärosäten.

Efter Linnéuniversitetet är det dags för en fusion av ytterligheter när Uppsala universitet, Sveriges äldsta lärosäte, går samman med det yngsta, Högskolan på Gotland, till en lärosätesenhet: Uppsala universitet med Campus Gotland. Det nya lärosätets bibliotek kommer att utgöras av Uppsalas universitetsbibliotek Carolina Rediviva och Almedalsbiblioteket.

Hur den nya biblioteksorganisationen mer konkret kommer att se ut är oklart. Arbetet intensifieras nu under hösten fram till invigningen av det nya lärosätet 1 juli 2013.

Processen går snabbt. Det var i april i år som de bägge lärosätena lämnade in en formell ansökan om sammanslagning. Eva Åkesson, som tillträdde som rektor vid Uppsala universitet 1 januari 2012, var från början inte övertygad om att fusionen borde bli av utan begärde time-out i frågan.

–Idag ser jag fördelarna också ur Uppsala universitets perspektiv, men jag behövde betänketid. Ska man leda ett universitet genom en sådan här sammanslagning måste man tro på den. Det är inget som kan göras halvhjärtat. Det krävs ett engagemang för att orka eftersom det här är ett så mycket större arbete än man kan föreställa sig.

Eva Åkesson var tidigare prorektor vid Lunds universitet med särskilt ansvar för biblioteksfrågor, vilket gör att hon med sakkunskap kan ha förhoppningar om synergieffekter, som tex billigare licenser.

–Vårt hum-sam-fokus innebär att biblioteken blir en mycket viktig del av det nya lärosätets helhet.

En konkret fråga, men som är långt ifrån en lösning, i samband med sammanslagningen av biblioteket i Uppsala och Campus Gotland handlar om huvudmannaskapet. Almedalsbiblioteket på Gotland är ett så kallat sambibliotek, ett resultat av sammanslagningen av högskolebiblioteket och Visby stadsbibliotek och som nu alltså ska införlivas med Carolina Rediviva.

–Det man kan säga generellt är att Uppsala universitet övertar alla avtal och licenser, säger Therese Iveby Gardell, förvaltningschef vid Högskolan på Gotland och en av dem som arbetar intensivt med sammanslagningen.

–Det finns mallar och rutiner för nedläggning av myndigheter men inte för sammanslagning. Därför är det svårt att veta vad som absolut måste vara klart den 1 juli och vad som kan anstå för att lösas efterhand.

–Om man hårdrar det är det allra viktigaste att se till att alla anställda vid Högskolan på Gotland från och med då kommer att vara anställda av Uppsala universitet. ■

”Biblioteken är stationerna på den läsande människans väg”

Kristian Fredén
i ett samtal
med Horace
Engdahl om
klassiker,
nobelpris och
bibliotek.

AV KRISTIAN FREDÉN

DET VISAR SIG ha varit ett korrekt val att lämna fracken hemma. Horace Engdahls klädstil är casual but elegant när han tar emot i Svenska Akademiens lokaler i Börs-huset i Stockholm. Vi slår oss ner i Bellmanrummet för att tala Nobelpristagare i litteratur en stund. Förlaget Brombergs utgivningsserie *Nobelklassiker*, för vilken Horace Engdahl är huvudredaktör, fyller fem år och femton titlar – en kulturgärning värd att uppmärksammas. Och trots min vana att uppleva en viss pojkaktig nervositet i mötet med lärdomsgiganter har känslan snart ersatts av den smittande entusiasm som Horace Engdahl förmedlar. Det är ingen elitist utan en folkbildningsivrare jag har framför mig, om än på elitnivå.

Hur uppstod idén till bokserien?

–Idén kom från Dorotea Bromberg i slutet av 2006. Jag hade från början inte tänkt mig att bli huvudredaktör, men det var uppenbart att serien behövde någon som skötte urvalet av titlar och förordsförfattare. Första året gav vi ut fyra titlar, senare har det sjunkit till två per år. Det tror jag är en ganska lagom takt.

–Arbetet med serien har varit ett rent nöje. Jag har helt enkelt valt verk som varit spännande och märkvärdiga, och än så länge har mina val inte ifrågasatts av förlaget. Därtill kommer uppgiften att hitta initierade förordsskrivare. Hittills har ingen tackat nej. En annan sak är att det är svårt att sälja klassiker i Sverige. Hur pass väl Brombergs har lyckats, vet jag inte, men jag har sett försäljningssiffrorna för Akademiens egen klassiker-serie, som ges ut av Atlantis. En utgivning av det här slaget är en aktion på tvärs mot marknadens logik.

En erfarenhet man gör som bibliotekarie är att när man ska komplettera boksamlingen med verk som man kan tycka är självklara klassiker så är det långt ifrån självklart att titlarna finns att få tag på i bokhandeln.

–Nej, jag vet, så har utvecklingen sett ut. Men de här böckerna ska hållas i lager, det är en viktig princip.

I förordet till Fallet av Albert Camus skriver du att ”listan över litteraturens erkända mästare förändras långsammare än deras verk” och lite senare att ”ett halvsekel efter Albert Camus död framstår den boken som hans verkliga testamente”. Är detta en sorts grund i utgivningstanken: att undvika de i nuläget mest etablerade titlarna?

–Jag får svara ett försiktigt ja på den frågan. Det handlar inte om att till varje pris styra bort från huvudfåran, men visst har jag ofta undvikit de mest ikoniska verken. Det har varit roligt att lyfta fram verk som till exempel Thomas Manns underbart humoristiska och självironiska roman *Svindlaren Felix Krulls beklännelser* eller

Elfriede Jelineks tidiga och säregna verk *Älskarinnorna*.

–Men undantag finns också. *Ormboet* brukar tillhöra de första titlar man nämner när François Mauriac kommer på tal, men den romanen är helt enkelt så fruktansvärt bra att jag inte kunde låta bli att välja den. Så man kan säga att motivbilden är lite skiftande. Det kan handla om att dra fram gömda skatter, förbättra receptionen eller bara att det är en osedvanligt stark bok.

Kjell Espmark har ju i sin bok om litteraturprisets historia gjort en genomgång av vilka skilda tankesätt och värderingar Svenska Akademien betonat under olika epoker. Men hur det är idag, skulle du säga att priset står på en stabil kvalitetsgrund?

–Det där går nästan inte att svara på. Kjell är optimist. Själv vet jag inte riktigt. Man kan hävda att den litterära kompetensen i Nobelkommittén och i Akademien är större idag än i början av 1900-talet, men det garanterar ju inte att de beslut man fattar inte kommer att ifrågasättas av eftervärlden. Inte heller är det säkert att eftervärlden har rätt. De tidiga prisen brukar ofta beskrivas som svaga val, men när jag ser på listan tycker jag inte att den är så absurd som det ofta hävdas. Det är visserligen alldeles för få kvinnliga författarskap representerade och en alltför hög grad av eurocentrism, men bortsett från dessa tidspräglade faktorer tycker jag inte att det är så illa.

–Det gäller även senare. 1938 års beryktade pris till Pearl S Buck kan kanske kallas svagt men absolut inte absurt. Hennes *Den goda jorden* är verkligen ingen dålig roman. Kritiken baserar sig i hög grad på det hon skrev efter att hon fick priset. Men för all del, en författare som Rudolf Eucken (Nobelpris 1908) förblir nog svårväckt.

Vilka idag bortglömda litteraturpristagare förutspår du en ny vår i framtiden?

–Priset till Ivan Bunin 1933 brukar ses som ett olyckligt beslut, en sen ursäkt för det uteblivna priset till Tolstoj, men själv har jag frångått den uppfattningen. Även i Ryssland har man ett helt annat synsätt. Där är Bunin fortfarande läst och uppskattad och betraktas som en viktig klassiker. Jag är särskilt förtjust i hans novellsamling *Mörka alléer*. Frågan är rentav om det finns bättre erotiska noveller i världslitteraturen.

Kan du berätta om den senaste titeln i serien, Tornet av Yeats?

–Det är Thomas Sjösvärd, doktorand i litteraturvetenskap i Uppsala, som på ett berömvärt vis tagit sig an uppgiften att tolka Yeats diktsamling till svenska. Det har tagit honom lång tid att bli nöjd. Den första versio-

nen låg klar redan för fyra år sedan. Några av dikterna i boken har översatts tidigare, men det här är första gången denna storartade samling presenteras i sin helhet i svensk språkdräkt.

Jag vill minnas att jag hört dig säga i ett samtal på radio att om du skulle nämna ett favoritpris, är det priset till Beckett 1969? Stämmer det och i så fall varför?

– Det är möjligt att jag har sagt det. När jag var ny i Akademien var Beckett den författare som stod mig närmast av alla Nobelpristagare, och jag tyckte därför att priset till honom var det bästa någonsin. Hans inflytande på den nutida litteraturen är onekligen stort, men jag erkänner idag att han i detta avseende överträffas av William Faulkner.

– Priset till Faulkner hade en påvisbar effekt inom flera språkområden och lade i mångt och mycket grunden till den magiska realismen i den sydamerikanska litteraturen. Sedan vill jag nämna priset till Thomas Mann 1929. Mann är ju på något vis den idealiske pristagaren. När han sade, under landsflykten undan nazismen, att ”där jag är, där är den tyska kulturen”, överdrev han endast obetydligt.

Enligt Nobels testamente ska priserna gå till dem som inom sina områden gjort mänskligheten den största nytta. Detta kan ställas bredvid vad du skriver i din senaste bok Cigaretten efteråt: ”Litteraturens utgångspunkt måste vara som barägarrens, att vi skall akta oss för att förbättra människosläktet”. Är slutledningen av det att den stora litteraturen är mänskligheten till gagn på ett oavsiktligt vis?

– I många fall; ja. Citatet ur boken tycks mig väl förenligt med Nobels målsättning. Litteraturen hjälper oss att förstå att vi måste älska människan sådan hon är, och att vi aldrig kommer att kunna göra om henne i enlighet med den ena eller andra utopin.

Hur ser du på bibliotekens roll och ansvar i förmedlandet av den kvalificerade litteraturen?

– Folkbiblioteken har en nyckelroll. Många litteraturintresserade kan vittna om det. Det är en roll som biblioteken inte får ge upp. Skolan har inte ensam tillräcklig kraft att föra de unga till litteraturen. Svensklärarna är viktiga, men biblioteken innebär något speciellt. Där är man aktiv själv och väljer vilken grad av stöd och vägledning som man vill ha.

– För min egen del var skolbiblioteket på Tullskolan i Karlskrona grundläggande, liksom Karlskrona stadsbibliotek och senare Stadsbiblioteket i Stockholm. Nobelbiblioteket här i Börshuset kom jag för första gången i kontakt med när jag i tjuugoårsåldern skrev min trebetygsuppsats i litteraturhistoria. Jag var tacksam

över att överhuvudtaget bli insläppt, minns jag. Biblioteken är stationerna på den läsande människans väg.

Är du orolig eller optimistisk inför bibliotekens framtid?

– Jag vet inte. Det går ju många oroslarm om utgallringar och förflackning. Samtidigt blir jag själv ibland inbjuden att tala på bibliotek, och varje gång jag kliver in där, får jag samma lugnande intryck av läsglädje och bildningsentusiasm. Det kan förstås bero på att det bara är i kvardröjande humanistiska motståndsfickor man får idén att bjuda in en sådan som mig, men jag undrar. Min hustru Ebba har varit ute och talat om litterära klassiker på oräkneliga bibliotek genom åren, så i så fall måste de där motståndsfickorna vara ganska många.

– Akademien uppmuntrar arbetet för skönlitteraturen med ett bibliotekariepris, där det utöver en summa till den belönade bibliotekarien utgår ett bidrag till vederbörandes bibliotek. Vi har dessutom sedan länge ett svensklärarypris avsett för lärare som förnyar litteraturpedagogiken. Svensklärarna och bibliotekarierna är nyckelpersoner i kunskapssamhället. Utan dem står man sig slätt! ■

– Litteraturen hjälper oss att förstå att vi måste älska människan sådan hon är, och att vi aldrig kommer att kunna göra om henne i enlighet med den ena eller andra utopin, säger Horace Engdahl.

Tillgänglig forskning och meriterande publicering – för vem?

OPEN ACCESS OCH forskarstöd. Två aktuella och politiskt laddade arbetsområden under utveckling vid svenska universitets- och högskolebibliotek. Tyvärr tenderar de att hamna i skymundan inom den seriösa och djupgående biblioteksdiskussionen, i kontrast till folkbibliotekens pågående och ivrigt teoretiserade "identitetskris". Som studenter vid ABM-masterprogrammet i Lund ville vi ändra på detta och arbetade därför under vårterminen med två uppsatser som undersökt just denna problematik.

Det finns, när det rör forskarstöd och Open Access, många obesvarade frågor och diskussioner som behöver lyftas. Här är några exempel:

På vilka sätt kan bibliotekarien vara delaktig i forskares eller forskargrupperns arbete – hur skiljer sig möjligheterna och behoven åt inom olika forskningsområden?

- Om forskningen ska komma alla till del, bör då inte Open Access-publicering och publicering av populärvetenskapliga arbeten vara meriterande i lika hög utsträckning som att publicera sig i kommersiella tidskrifter?

- Vilka kompetenser och kunskaper ska finnas inom bibliotekariekåren och finns det några gränser för var exempelvis en jurist eller en informatiker bör ta vid?

- Vad händer egentligen med forskningen när den för att få höga siffror i utvärderingsmodellerna måste anpassas för att fungera som de publikationer som får högst poäng?

Med hjälp av intervjuer och textanalys har vi, inom ramen för våra två mastersuppsatser, fördjupat oss i vilken roll bibliotekarien vid svenska högskolor och universitet kan spela när det gäller Open Access och forskarstöd. Även om vi har skrivit om delvis olika saker och valt att göra informanturvalet på olika sätt har vi kommit fram till snarlika slutsatser. Några resultat vill vi lyfta särskilt:

Vikten av att arbeta nära forskarna. Att kunna "sina" forskares särskilda kunskapskulturer och publiceringsmönster innebär att bibliotekarierna på allvar kan ge

råd och stöd i hela forskningsprocessen. Om bibliotekarien är ansvarig för flera ämnesområden – eller som ofta är fallet, hela lärosätets publicering – är det svårt att arbeta proaktivt och omöjligt att etablera de för professionen så viktiga relationerna till enskilda forskare.

- Vikten av att ha tid och möjlighet att synliggöra och marknadsföra de tjänster biblioteket kan erbjuda. Många har en förlegad syn på biblioteket som enbart en förvaringsplats för böcker och har ingen uppfattning om vad bibliotekarien kan göra för att underlätta och effektivisera deras forskning. I den bästa av världar ska bibliotekarien inte behöva berätta vad han eller hon kan utan istället använda sin tid till att pejla av framtidens behov.

- Vikten av att inte bara bibliotekarier, utan alla som arbetar med forskning och forskningspolitik, inser att forskning och publicering ser, och också måste se, olika ut för olika ämnen för att kunna hålla högsta möjliga kvalitet. Även utvärdering, forskarstöd och policy måste ta hänsyn till detta.

- Vikten av tid, reflektion och kompetensutveckling. Många av våra informanter menar att mer tid ger fler möjligheter, till exempel när det gäller att diskutera med kollegor och att fördjupa sig. Kunskapen om sådant som vetenskaplig kommunikation, upphovsrätt och nya tekniska lösningar är en färskvara som hela tiden måste uppdateras.

Det är uppenbart att de bibliotekarier som arbetar vid universitets- eller högskolebibliotek och deras nya arbetsområden förtjänar mer uppmärksamhet. Både Open Access och forskarstöd är begrepp som inte är entydiga och som används på olika sätt, med skilda resultat som följd. Ytterst handlar det om bibliotekens demokratiska uppdrag och om vem bibliotekarien finns till för. Om bibliotekarierna ska vara delaktiga i att utvärdera forskares publikationer, vems intressen tillgodoses då? Och vem ska se till att forskningen finns fritt tillgänglig för så många som möjligt?

ANJA HOPPE
MALENE JENSEN

BRASILIE

Böcker ger frihet

Fångar kan förkorta sina straff genom att läsa böcker. "Redemption through Reading" heter projektet. Fångarna i Brasiliens fyra federala fängelser, som hyser de mest kriminellt belastade, kan få sina straff avkortade genom att läsa böcker, enligt Reuters. Men det finns villkor. En särskild grupp beslutar om vilka fångar som är lämpliga för att delta. De utvalda får läsa upp till tolv böcker inom litteratur, filosofi, vetenskap eller klassiker för att få sina straff minskade med maximalt 48 dagar per år. De har fyra veckor på sig att läsa varje bok och måste sedan skriva en uppsats som ska "vara korrekt uppdelad i stycken, vara utan ändringar, ha utnyttjat marginalerna och vara tydligt läsbara". Varje bok ger alltså fyra dagars frihet och den som lämnar fängelset kan dessutom göra det som mer upplyst och med en vidgad syn på världen, enligt juristen som leder donationsprojektet. "Utan tvekan ... som en bättre människa", försäkras projektledaren.

DANMARK

Fackböcker lyfts fram

Partnerskap är ett nyckelord i den danska biblioteksvärlden. Nu ska också fackbäckernas ställning stärkas i ett omfattande partnerskap, skriver Litteratursidens Lise Vandborg i Bibliotek og Viden. Fackböcker styr i växande grad den offentliga debatten. Fagbogklubben, som lanserades 2011 och som ingår i Litteratursiden utvidgas nu och ingår som en del i ett digitalt och fysiskt partnerskap: Danmarks radio, läseklubbar, Aarhus Universitetsforlag i bokserien "Tænkepause", Månadens bok, föredrag och debatter på bibliotek, Jyllandspostens vetenskapsbilaga Newton m fl.

NORGE

Norges Bokhylla

Nästan alla norska böcker ska bli tillgängliga för den norska befolkningen genom projektet Bokhylla. I somras skrevs nämligen ett avtal mellan Nasjonalbiblioteket och organisationen Kopinor om fortsatt permanent samarbete med projektet. Då

www.bokhylla.no först upprättades 2009 fruktade en del förlag inkomstbortfall och ville inte vara med. Även i detta avtal är det möjligt att reservera sig för digital publicering genom Bokhylla.

I framtiden ska Bokhylla i princip innehålla nästan allt som getts ut på norska förlag. Böcker utan upphovsrätt kan laddas ner. De övriga kan läsas på nätet, dock enbart av dem som har en norsk IP-adress. För varje sida som digitaliseras betalar Nasjonalbiblioteket 36 öre till organisationen Kopinor. Man räknar med att detta kostar 8 miljoner kronor nästa år. Det är en stor litteraturpolitisk satsning och sägs vara den första i sitt slag i världen. Avtalet gäller i första hand till januari 2016.

(www.bokhylla.no, www.aftenposten.no m fl)

Norsk bibliotekshistoria

Nästa år fyller Norsk Bibliotekforening 100 år och det markerar man bl a genom att lansera bibliotekshistorie.no. Målet är att samla allt tillgängligt material av bibliotekshistoriskt värde. Idén vilar helt och hållet på lokalt engagemang. I år har man uppmanat alla att lägga in dokument, artiklar, fotografier, jubileumsskrifter eller texter om bibliotek och bibliotekshistoria. Är det för besvärligt kan man sända e-post istället. Intresset är stort men bidragen få. För att uppmuntra till bidrag har man nu utlyst en tävling. Den som författar den bästa artikeln innan januari 2013 vinner en iPad. Alla bidrag publiceras på bibliotekshistorie.no och kan ändras på samma sätt som i Wikipedia.

(Bibliotekforum 2012:5)

Ung kulturminister

Då statsminister Jens Stoltenberg ombildade sin regering i september blev 29-åriga Hadia Tajik landets hittills yngsta minister. Samtidigt är hon också Norges första muslimska statsråd. Hon är född i Norge av pakistanska föräldrar, är utbildad journalist och jurist och har arbetat som rådgivare, bl a till statsministern. Den norska kulturpolitiska utredningen läggs fram i oktober och hon uttalar sig därför inte ännu i enskilda frågor, enligt media.

NYA ZEELAND/TYSKLAND

Nyzeeländsk litteratur

Som hedersgäst vid årets Frankfurtmässa i oktober visade Nya Zeeland upp vad landet har. Mässan betyder mycket för försäljningen. Ett anmärkningsvärt stort antal böcker översätts i år till tyska – över 70 titlar. Enligt Publishers Association of New Zealand har försäljningen av böcker vuxit med 600 procent enbart i Tyskland, tack vare landets status som hedersgäst. Vid olika litterära evenemang deltog fler än 60 författare och 100 artister.

Liksom tidigare år var för övrigt digitaliseringen i fokus på årets mässa. I år samarbetade Frankfurter Buchmesse med den tyska biblioteksorganisationen Berufsverband Information Bibliothek (BIB) vilket gör mässan mer attraktiv för bibliotekarier. De utgör den tredje största besöksgruppen efter bokhandlare och förläggare.

(BuB Forum Bibliothek und Information 2012:9)

USA

Vapen på bibliotek

Rätten att bära vapen är, som bekant, ett hett ämne i USA. När en grupp beväpnade personer strömmade in på ett bibliotek i Michigan, blev både personal och andra besökare förskräckta. Ska man verkligen få bära vapen på bibliotek? Det ville man försöka ändra på i biblioteksstyrelsen. De beväpnade kom från ett möte som propagerar för vapen. I Michigan är det tillåtet att bära vapen – med några få undantag, som i banker, rättssalar, teatrar och sjukhus. Biblioteken hör dock inte till de platser som är undantagna. Frågan har varit uppe i Michigan Court of Appeals. Capital Area District Library fick rätt gentemot Michigan Open Carry Inc., som ville ogiltigförklara bibliotekens rätt att förbjuda vapen.

(www.libraryjournal.com m fl)

BiblioteksGUIDE i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Bibliotekens betydelse för integration

Tre förortsbibliotek i Stockholm analyseras utifrån bibliotekslagens krav om att bibliotek ska uppmärksamma särskilda grupper.

BIBLIOTEKSPERSONAL ANSER ATT begreppet "invandrare" är både förlegat och förfelat. Hur förhåller man sig då till bibliotekslagens åttonde paragraf som stipulerar att biblioteket särskilt ska uppmärksamma gruppen "invandrare"?

Det är en av de centrala frågeställningarna i Beatrice Ericssons och Michael Nordemans uppsats "Plötsligt var världen här. Bibliotek och integration i tre Stockholmsförorter".

Titeln är hämtad ur en intervju med Barbro Bolonassos, chef på biblioteket i Fisksätra, som problematiserar perspektivet: "Integration kan också vara detta att vi i Sverige måste sätta oss på skolbänken och lära oss om världen igen, vi kan inte tillräckligt mycket. För plötsligt är världen här och i min folkskola fanns inte annat än lejon i Afrika".

Uppsatsen analyserar de tre förortsbibliotekens verksamhet med stöd av tidigare forskning, som Svensk Biblioteksförnings rapport "Framgångsrikt, men förbisett, om bibliotekets betydelse för integration" (2008). Som teoretisk utgångspunkt använder man bland annat "bibliotekets fyra roller". Dessa definieras av forskarna Dorte Skot-Hansen och Marianne Andersson som fyra överlappande funktioner: den kulturella, den kunskapsförmedlande, den informationsförmedlande samt den sociala funktionen.

Genom de kvalitativa intervjuerna med bibliotekspersonal, bibliotekschefer och ansvariga politiker i Alby, Fisksätra och Rinkeby, framkommer det att författarna från början är medvetna om att begreppen "integration" och "invandrare" inte bara är tolkningsbara utan kan också uppfattas som onödiga.

Inom biblioteksverksamheten i de undersökta områdena arbetar man helt enkelt utifrån den lokala befolkningens och besökarnas behov.

Att tillhanda litteratur på andra språk än svenska är ett givet, konkret exempel på ett sådant behov, eftersom detta är områden med hög andel utrikesfödda.

IFLA:s mångkulturella manifest understryker också vikten av bibliotekspersonal med bred språklig kompetens. Marjatta Tengström och Margareta Berg, chefer vid

biblioteken i Rinkeby respektive Alby, beskriver svårigheterna med att rekrytera personal som har de eftertraktade språkkunskaperna.

Att låta unga i de aktuella områdena praktisera blir ett sätt att visa upp biblioteket som möjlig arbetsplats i en tid när inte särskilt många är intresserade av bibliotekarieyrket.

Är då detta ett exempel på att biblioteken uppfyller bibliotekslagens krav på att uppmärksamma "invandrare" som grupp?

Sannolikt. Men författarna prövar hellre tanken att man, särskilt i områden där många har utländsk bakgrund, kan hävda att *allt* biblioteket gör bidrar till att uppfylla lagen.

Det finns vidare en medvetenhet om och erfarenhet av att bibliotekarien kan vara den första svensk som en nyanländ utrikesfödd blir bekant med. Biblioteket har också en viktig roll som träffpunkt och som förmedlare av samhällsorienterande information. Av de undersökta biblioteken har Fisksätra ett extra uppdrag att vara kontaktcenter och bistå med information och hjälp när medborgarna ska välja skola och barnomsorg från utbudet på Nacka kommuns hemsida. Ett uppdrag som givetvis underlättar för den som är ny i Sverige, samtidigt som det kan skapa svårigheter att skilja på myndighetsutövning och frivillighet.

I Rinkeby hör bibliotekets stora betydelse som social mötesplats samman med att ungdomsgården öppnar först några timmar efter skolans slut. Det kan innebära att behovet av en lugn miljö för studier krockar med behovet av biblioteket som träffpunkt.

Olika nivåer av "stökighet" i lokalerna är något alla tre bibliotek har erfarenhet av. I Rinkeby tar man hjälp av "extern personal" som ska cirkulera i lokalerna och förebygga stökighet.

Om Alby heter det att biblioteket har varit "svårt belastat med ungdomsproblem". Det har dock skett en förändring i och med flytt till nya lokaler. Biblioteket ska vara till för alla i området men har i medieinköp, samarbeten och programverksamhet en särskild ungdomsinriktning.

Uppsatsen tar också upp hur bibliotekens betydelse generellt brukar beskrivas. Här refereras till Henrik Jochumsens och Casper Hvenegaards studie "Gör bib-

**Beatrice Ericsson och Michael Nordeman:
Plötsligt var världen här.
Bibliotek och integration i tre Stockholmsförorter.**

INSTITUTIONEN FÖR ABM VID
UPPSALA UNIVERSITET
UPPSATSER INOM BIBLIOTEKS-
& INFORMATIONSVETENSKAP
MASTERUPPSATS, 30 HÖGSKOLEPOÄNG,
2011.

Ett arbete för evigheten

JOBBAR MAN PÅ ett forskningsbibliotek idag behöver man, kanske lyckligtvis, inte bry sig så mycket om bevarande. Idag handlar det ju mer om tillgång, något som kan orsaka nog så mycket huvudvärk.

Det betyder inte att man helt kan släppa tankarna på vad som sparas för eftervärlden, i synnerhet sådant som vi uppfattar som efemärt men som mycket väl kan bli framtidens kulturarv och något för historiker att klia sig i huvudet över om 100 år. Jag tänker så klart på allt det material som skapas på webben och i sociala medier. De flesta IT-produkter idag verkar säga: "Oroa dig inte, vi tar hand om det!" när det gäller hur, när och var data sparas. Naturligtvis gör de inte det.

Forskare räknade nyligen ut att 11 % av innehåll från sociala medier som skapats i samband med viktiga samhällsomvandlingar såsom revolutionen i Egypten och upproret i Syrien, har försvunnit inom en ettårsperiod, och att 27 % var försvunnet efter två år. Jag kan inte tycka annat än att detta är nedslående.

Vissa organisationer tar så klart detta på allvar, till exempel Library of Congress med sin utlovade arkivering av det samlade twittret. Men många står handfallna, ibland medvetet, men oftast i brist på resurser och idéer.

Men det finns de som bryr sig. "Archive Team" beskriver sig själva närmast som ett superhjälte-gäng bestående av frivilliga arkivarier och programmerare som verkar i det fördolda för att bevara det digitala kulturarv som ingen annan bryr sig om.

När företag eller organisationer av en eller annan (oftast ekonomisk) anledning bestämmer sig för att stänga ned en tjänst där användare kanske i åratal har spillt ut hela sitt liv, kommer arkiveringsteamet till räddning med sina jätteharddiskar och automatiserade program för att hösta hem de ofta gigantiska datamängder som annars riskerar att gå förlorade. Aktiva räddningsprojekt är tex Apples MobileMe-tjänst bestående av 200 terabyte användardata och FanFiction.net, som visserligen inte är planerat att läggas ner, men de 7 miljoner fan fiction-berättelser som finns där kan ändå vara bra att ha. Ännu en i raden av lovande internetjänster må somna in men Jason Scott och hans gelikar kommer göra allt för att ladda ner så mycket de kan och spegla det på nya servrar.

Det som detta kulturarvets medborgargarde gör är inte nödvändigtvis lagligt. Faktum är att deras motto är "backa upp först, fråga sen".

Lika mycket som jag idoliserar de digitala kulturarvsmarodörerna imponeras jag av det som organisationen "The Long Now Foundation" nu har ägnat sig åt ett tag. Sedan 1996 (jo, den extra nollan används medvetet för att inte ha en för snäv tidshorisont) har man satt långsiktigt tänkande på agendan, med flera tankeexperiment som ofta får ett mycket konkret utförande.

Deras mest ambitiösa projekt är Det Långa Nuets Klocka – en mekanisk, nästan 20 meter hög, klocka, insprängd i en klippa i Nevada-öknen, tänkt att ticka i över 10 000 år. Rosetta-projektet går ut på att etsa 13 000 sidor information på 1500 språk på ytan av en nickelskiva som får plats i handen, bara läsbart med mikroskop. Livstidsmedlemmar i organisationen får ett exemplar.

Inget av det som Long Now gör kommer så klart att spara mina Instagram-bilder för evigheten. Men ... det får mig att tänka till. I någon form kommer det att finnas civilisation om 10 000 år. Det är klart att de ska kunna se vad jag åt till frukost den 26 september kl. 07.18, 2012. "Archive Team" FTW!

lioteket en forskel?". Enligt den har "i stort sett alla" en positiv bild av biblioteket, som plats och resurs. Välutbildade tenderar att koppla bibliotekets legitimitet till en ideell roll, man ser biblioteket som en av förutsättningarna för ett demokratiskt samhälle. De med lägre utbildning och högutbildade med låg inkomst kopplar istället legitimitet till faktisk användning av tjänster och att biblioteket underlättar vardagen.

I analysen av biblioteken i Alby, Fisksätra och Rinkeby konstateras att uppfattningen om bibliotekens betydelsefulla roll återfinns i samtliga intervjugrupper, men att det finns en skillnad i hur de kommer till uttryck. Medan personal och chefer talar om konkret verksamhet och lokalbefolkningens behov, anlägger politikerna som intervjuas mer övergripande, ideologiska aspekter.

Mattias Gökinan, ordförande i kultur- och fritidsnämnden i Botkyrka kommun (där Alby-biblioteket finns) framhåller fri tillgång till medier som en demokratisk rättighet. Amanda Lökvist, biträdande borgarrådssekreterare i Stockholms stads kulturnämnd (med politiskt ansvar för Rinkeby), ser det som bibliotekens primära uppgift att tillgodose yttrandefrihet och informationsfrihet.

Som kontrast, både till den högtidliga demokrati-retoriken och till berättelserna om biblioteksvardagen i förorten, tar uppsatsförfattarna slutligen också ett lite tramsigt, men oemotståndligt grepp på det här med att beskriva biblioteksverksamhet. I "en lättam avrundning" på intervjuerna ställs den klassiska frågan: om biblioteket var ett djur, vilket skulle det då vara? Bland svaren återfinns både den fria delfinen och den välanpassade kamelen, den listiga räven och, givetvis, den mångkulturella Rinkebyhästen.

Nina Frid

Slutet på boken är bara början: om läsarsamtal, bokcirklar & bibliotek

BTJ FÖRLAG, 2012

Bokcirklar.se torde vara den mest välkända svenska gemenskapen på nätet för läsintresserade. Den startades 2007 av bibliotekarien Nina Frid som ett helt privat initiativ. Sajten har numera övertagits av läns- och regionbib-

lioteken i samverkan och Nina Frid har satt punkt för sitt engagemang. I denna bok delar hon nu på ett intressant och insiktsfullt sätt med sig av de erfarenheter och reflexioner som arbetet gett henne. Boken är tänkt att fungera som en "inspirationsbok för läsarsamtal" och tar sin utgångspunkt i det personliga engagemang som ledde fram till skapandet av Bokcirklar.se. Det var helt enkelt en längtan att själv, som läsare, finna en läsargemenskap, en plats att dela de egna läsupplevelserna med andra läsare. Men samtidigt såg hon som bibliotekarie också läsargemenskapens och det sociala läsandets läsfrämjande potential.

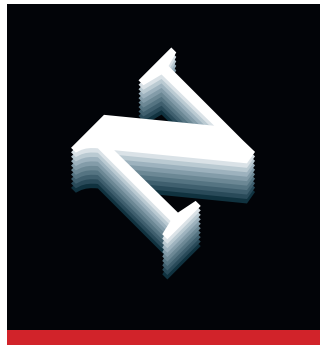
I fem olika kapitel diskuterar Nina Frid sedan, med utgångspunkt från sina egna tankar och erfarenheter och med stöd i forskning och annan litteratur, de viktiga frågorna om vilka som läser, om varför man

läser, om folkbibliotekets roll i läsfrämjandearbetet, om bokcirkelnas och det sociala läsandets ökande popularitet och betydelse, om hur biblioteken kan arbeta med bokcirkelverksamhet samt om läsarsamtal på nätet. Boken avslutas med några praktiska råd, riktade till folkbibliotekarier, om hur man skapar en väl fungerande bokcirkel.

Jag måste säga att jag läst Nina Frids bok med stor behållning. Den tar på ett aktuellt och välskrivet men samtidigt personligt och lättläst sätt upp många av de viktiga frågorna kring läsning och litteratur och bör vara till stor glädje inte bara för folkbibliotekarier utan för alla som på något sätt intresserar sig för detta område. Men det jag kanske mest uppskattar är ändå den orubbliga uppfattning som genomsyrar hela framställningen om att allt läsfrämjandearbete måste utgå ifrån läsarens behov och önskemål och bygga på lust och glädje, liksom det viktiga i att stärka läsaridentiteten och den centrala roll som det sociala läsandet och läsargemenskaper spelar i det sammanhanget. Det handlar, med Nina Frids ord, om av att få människor att "komma ut som läsare" och söka gemenskap med andra läsare. För den som uppfattar sig själv som läsare tillsammans med andra, läser ännu mera och vill vidare i läsningen. Eller med andra ord: det sociala läsandet gör att man utvecklas som läsare.

KERSTIN RYDBECK

*Professor i biblioteks- och
informationsvetenskap
Uppsala universitet*

Notiser

Årets LL-bibliotek

BÄSTA LÄTTLÄSTA bibliotek finns i Mjölby där man under flera år bland annat satsat på läsombud som läser högt för äldre och funktionshindrade. I kommunen finns cirka 50 läsombud, hälften inom omsorgen och hälften inom kommunens stöd och service. All bibliotekspersonal är aktiv i arbetet med att lyfta fram lättläst litteratur och tidningar för människor som har behov av det, tex människor som inte har svenska som modersmål, dyslektiker, funktionshindrade och ovana läsare. Men utan läsombudsverksamheten skulle inte biblioteket nå ut på samma sätt med lättlästa böcker till de som annars inte besöker biblioteket.

– Det är roligt att Centrum för lättläst har satt värde på att vi i Mjölby under lång tid har arbetat med lättlästa böcker, och inte minst samarbetet kring läsombudsverksamheten som i år firar 10-årsjubileum. Vi kommer att fortsätta att utveckla vår verksamhet kring de lättlästa böckerna, och priset blir naturligtvis en extra inspiration i det arbetet, säger Birgitta Hellman Magnusson, bibliotekschef i Mjölby kommun.

Priset består av 10 000 kronor som ska användas till läsfrämjande arbete.

ÅE

Skanners **Skrivare** Etiketter **Lånekort**
Kvittorullar Datortillbehör **Rfid-Etiketter**
Snabbt **Tryggt** Enkelt **Fraktfritt**

www.axielldirekt.com

Upprustning av Märsta

NY KULTURSKOLA, nytt bibliotek och en ny konsthall byggs i Sigtuna kommun. Kommunledningens beslut innebär en investering på 150 miljoner kronor och bygget väntas stå färdigt i etapper under 2014.

Sigtuna kommun och Märsta centrums ägare, FastPartner, tecknade redan i augusti 2010 en avsiktsförklaring för att utveckla och rusta upp Märsta centrum. Sedan dess har planeringen pågått för fullt. Målet är ett välfungerande, attraktivt och klimatsmart centrum. Det ska innehålla kommersiell och offentlig verksamhet samt bostäder och utgöra, som man säger, ett viktigt kulturellt nav i kommunen.

Kulturskolan får en större och helt ny byggnad på 3 000 kvadratmeter vilket innebär att man kan ta emot fler barn och unga än vad som idag är fallet. Befintlig verksamhet kommer att kompletteras med en helt ny verksamhet inom bild och form, digitalt bildskapande/film/foto, musikskapande, musikproduktion och all världens musik och dans.

Det nya stadsbiblioteket placeras i en ny trevåningsbyggnad på 1 720 kvadratmeter, där bibliotekets verksamhet inryms i två plan och den nya konsthallen i ett övre plan. Investeringen i den nya byggnaden ligger på ca 50 miljoner kronor. Tillsammans med det nya biblioteket i Sigtuna och planerna på ett nytt bibliotek i Valsta kommer kommunledningen att ha investerat i tre helt nya bibliotek under en sexårsperiod.

Det nedre planet i det nya biblioteket i Märsta kommer att vara helt tillägnat barn- och ungdomslitteratur, totalt nästan 200 hyllmeter, barnvagnsparkering och Sagans skog. Mittenplanet kommer att vara tillägnat vuxenlitteratur, ca 800 hyllmeter, med ny teknik, grupprum, tyst läsutrymme, trådlöst nätverk och kommer att påminna om en japansk solfjäder.

I och med bygget av en konsthall kommer Sigtuna kommun att få sin första anpassade lokal för konstutställningar och liknande arrangemang, som kommer att inrymmas högst upp i byggnaden. Utöver utställningsytan kommer det bland annat att finnas utrymme för ”prova på”-verksamhet för barn, med bland annat ett våtrum.

Kulturskolan länkas ihop med biblioteket och konsthallen med en vinterträdgård, där det kommer att finnas möjligheter till arrangemang i anslutning till en mindre scen, reception och caféverksamhet.

Biblioteket, konsthallen och Kulturskolan kommer att bidra till att göra centrum till en mötesplats och den stadskärna som Märsta behöver, hoppas kommunledningen som består av (S), (MP) och (C). **HZ**

Geblod.nu
BLODGIVNING I SVERIGE

SOU i ny tjänst

KB HAR lanserat en ny tjänst där Statens offentliga utredningar (sou), från startåret 1922 till och med 1998, blir tillgängliga digitalt via en gemensam ingång: <http://regina.kb.se/sou/>

Det är så att säga ett work in progress, dvs ett pågående arbete – i nuläget finns inte alla utredningar i digital form. Skanning pågår med ambitionen att allt ska bli klart under nästa år, 2013.

Sedan 1922 har rapporter och betänkanden från statliga utredningar publicerats i serien Statens offentliga utredningar (sou). Från och med 1999 finns sou:erna tillgängligt digitalt på regeringens webbplats. För tiden innan 1999 har det hittills inte funnits någon samlad digital ingång till materialet.

Hela materialet består av cirka 5 600 utredningar. I dagsläget är knappt 1 000 av dem digitaliserade. Arbetet är det första större projektet som görs med KB:s digitaliseringsrobot. Filerna OCR-tolkas, vilket innebär att det kommer att gå att fritextsöka i texterna.

Utredningarna katalogiseras också i KB:s katalog Regina och den nationella bibliotekskatalogen LIBRIS. Det innebär att man kan söka och komma åt dem via dessa kataloger. Fördelen med det nya gränssnittet är att det går att bläddra årsvis och också se titlar på utredningarna.

Utredningarna går att ladda ner från gränssnittet. De omfattas inte av upphovsrättsligt skydd eftersom det är offentligt tryck, så det är fritt att vidareanvända materialet.

Bara under år 2012 har det hittills publicerats 74 sou:er, (varav 7 inom ramen för Kulturdepartementet) vilket ger en hint om omfattningen av projektet.

HZ

Tjuvstarta julen med lättläst!

Duka upp med härlig läsning inför juledigheten. Extra bra kanske *Fira året runt* passar, som är en bok om våra svenska traditioner och högtider. Eller varför inte *Sjung med oss*? Lite mer allvarsam är högtaktuella *Överlevaren Isaq*, som handlar om att fly från sitt land. Och vad kan passa bättre, såhär när Strindberg-året närmar sig sitt slut, än klassikern *Röda rummet*.

Alla våra nyheter finns nu även som ljudböcker!

www.ll-forlaget.se

*Gäller hela december månad när du handlar direkt av oss.

 LL-FÖRLAGET

Notiser

PROFFI
NORDIC
Svensk Design och Kvalitet
RFID Automater Bokvagnar Scanner Skrivare

Datalogic Magellan 800i

- ✓ Snabbt läsning av 1D eller 1D och 2D streckkoder
- ✓ Senaste digitala bildteknik
- ✓ Kompakt och mycket effektiv liten bordsscanner
- ✓ Bästa kvalitet samt pris
- ✓ 3 Års garanti

Pris/st Från
2.190 kr exkl moms

✓ Tillval: Konfigurations service

Läser av alla bibliotek streckkoder

Passar för alla bibliotekssystem

CipherLAB 1000 CCD
Handscanner

- ✓ Pålitlig handscanner i ett modern design
- ✓ En handscanner som fungerar i flera år
- ✓ Bästa kvalitet samt pris
- ✓ Svart eller vit, USB eller DB9
- ✓ 5 Års garanti

Pris/st 875 kr exkl moms

✓ Tillval: Konfigurations service

040-930 106 kontakt@proffi.se www.proffi.se

På nytt jobb

EFTER DRYGT 12 år på Karolinska institutets bibliotek i Stockholm slutar Lotta Haglund med att marknadsföra biblioteket ut mot Kib:s studenter och anställda. I början av september blev hon chef för världens äldsta idrottsbibliotek, Gymnastik- och idrottshögskolas bibliotek och it-avdelning i Stockholm.

– Att söka sig till ett litet högskolebibliotek kändes väldigt naturligt eftersom jag här deltar i det dagliga arbetet i biblioteket. Samtidigt som jag ansvarar för att leda utvecklingen av biblioteket och ingår i förvaltningens ledningsgrupp. Det bästa av två världar helt enkelt, konstaterar Lotta Haglund.

GIH har cirka 1000 studenter och runt 140 anställda. Lotta Haglunds avdelning består av tre bibliotekarier och två it-medarbetare. Avdelningen ansvarar också för datorstödet till

både studenter och anställda på högskolan. Lotta Haglund ser fram emot nya utmaningar.

– Den största fördelen är närheten till verksamhetens alla grenar, och till alla medarbetare och studenter. En nackdel är förstås de mer begränsade resurserna som kräver strategisk planering och prioriteringar.

– En utmaning är att inte förlora sig i det dagliga biblioteksarbetet på bekostnad av omvärldsbevakning och framtidsfrågor, eftersom praktiska frågor lätt tar överhanden över mer strategiskt arbete.

Vad kommer du att sakna från KIB?

– Jag kommer förstås att sakna alla fantastiska kollegor, men som tur är behöver man ju inte säga upp bekantskapen bara för att man byter jobb.

ÅE

Också på nya jobb

HARRIET AAGAARD började på nytt jobb på Kungliga biblioteket i slutet av augusti i år. Där är hon klassifikationsansvarig och med placering på LIBRIS är hon framför allt ansvarig för Dewey-frågor i Sverige.

Harriet Aagaard kommer från Stockholms stadsbiblioteks Virtuella enhet där hon bl.a. arbetade med katalogfrågor, digitalisering och e-boksfrågor och inte minst praktiska tillämpningar på olika plattformar.

En period under 2011–2012 var Harriet Aagaard tjänstledig från sin tjänst på Stockholms stadsbibliotek för att leda projektet Dewey för folk- och skolbibliotek på LIBRIS-enheten på KB. I uppdraget ingick att kart-

lägga behov och ge stöd till biblioteken samt att dokumentera behoven.

ELLEN ÅBERG har lämnat Göteborgs universitetsbibliotek för en tjänst på Axiell där hon arbetar med Libra-support på Göteborgs-kontoret.

Hon har arbetat på GUB sedan mitten av 1990-talet som bibliotekarie och även som informatör, dels på universitetsbiblioteket, dels på Göteborgs miljövetenskapliga centrum (GMV).

Hon har också ett mångårigt engagemang i Svensk Biblioteksförning, just nu som sammanställare i valberedningen.

Bli en hjälte!

Skicka "bris50" i ett SMS till 729 09 och skänk 50 kr till BRIS verksamhet.

BRIS
BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET

bris.se 901504-1

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

TRE AV FYRA BARN ÖVERLEVER CANCER

Nästan varje dag drabbas ett barn i Sverige av cancer. Forskning har gjort att många fler klarar sig idag än för bara några decennier sedan. Tre av fyra barn överlever. Men i var fjärde familj inträffar fortfarande det ofattbara.

Barncancerfonden finansierar cirka 90 % av all forskning i Sverige som har med barncancer att göra. Med din hjälp kan forskningen skapa effektivare behandlingsformer, rädda ännu fler liv och ge drabbade barn och familjer en bättre tillvaro.

Var med och kämpa för livet.

Stöd Barncancerfonden
PG 90 20 90-0 Tel 020-902090

VI KÄMPAR FÖR LIVET

Statligt stöd till kulturhus i Skåne

11 FOLKBIBLIOTEK i 11 kommuner i Skåne får statliga medel för att utvecklas till kulturhus.

Det är Region Skånes kulturnämnd som har fördelat 1,1 miljoner kronor i statliga utvecklingsmedel för att utveckla biblioteken som kulturhus.

Folkbiblioteken i Skåne uppmanades sent i våras att komma in med projektidéer. 18 bibliotek nappade och skickade in förslag varav 11 sedan beviljades medel enligt fyra utvecklingslinjer:

1. Att testa konkreta aspekter på kulturhustanken i workshops och testzoner.
2. Att testa hur folkbiblioteken arbetar med att vidga sitt uppdrag med hjälp av film och rörlig bild.
3. Att testa ny teknik med nya målgrupper.
4. Att nå nya grupper/skapa delaktighet med särskilt fokus på målgruppen nya svenskar.

Biblioteken i Kävlinge och Lomma får tex 150 000 kronor för ett gemensamt projekt som syftar till att skapa ett innehåll till digitala visningsmiljöer och öka medborgarnas delaktighet. Åstorps bibliotek och Ängelholms bibliotek får 150 000 kronor vardera för projekt som följer utvecklingslinje 1.

Biblioteket i Oxie, Malmö får 160 000 kronor för projekt som ansluter till utvecklingslinje 2, bl a planeras en berättarfestival 2013.

Övriga bibliotek som beviljats medel är Perstorps bibliotek (50 000 kr), Skurups bibliotek (100 000 kr), Helsingborgs bibliotek (50 000 kr), Landskronas bibliotek (75 000 kr), Burlövs bibliotek (50 000 kr) och Dalby, i Lunds kommun, får 15 000 kr.

50 000 kronor avsätts för ett inspirationsseminarium för folkbiblioteken i Skåne kring film och rörlig bild med fokus på berättelsen. 100 000 kronor avsätts för uppföljning, bl a kommer en forskare att följa projekten.

Information om alla beviljade ansökningar finns på Kultur Skånes hemsida: <http://rez.se/xsn49>

HZ

Finlandsinstitutet
söker
bibliotekarie

WWW.
finlandsinstitutet.se

JOHAN CULLBERG, PROFESSOR i psykiatri, har i ett flertal böcker intresserat sig för några av den svenska litteraturhistoriens centralgestalter med utgångspunkt från sitt eget specialområde psykoanalysen. Efter Strindberg, Dagerman och Fröding har turen kommit till Gunnar Ekelöf vilket kan tyckas djärvt med tanke på att det inte precis saknas litteratur om och kring denna diktarfurste och modernistikon. Därtill skrev Ekelöf en del själv om sitt liv exempelvis i de självbiografiska anteckningar som hans änka, Ingrid Ekelöf, sammanställde i *En självbiografi* som utkom 1971, tre år efter Ekelöfs död. I den och i andra utkast och essäer försökte Gunnar Ekelöf som vuxen upprepade gånger närma sig sitt barndomstrauma, den ensamhet han kände i korsdraget mellan modern och den sjuke fadern, förbittringen mot modern – känslokall och kärlekslös – och hennes svek mot honom. Sveket handlade om att hon upprepade gånger skickade bort honom på barnpensionat och att hon bara några år efter faderns död i hjärnsyfili, gifte om sig. Sent i livet ansåg Ekelöf att modern hade förstört hans liv och orsakat hans återkommande depressioner och alkoholism. Ekelöfs demonisering av modern intensifierades i samband med hennes död och hans negativa bild av henne har också ganska okritiskt kommit att prägla den biografiska forskningen.

Men i dessa självbiografiska utkast kom Ekelöf självan under ytan, menar Cullberg. Däremot banar dikterna vägen för den bakomliggande berättelsen om hans barndom. Referenser till Ekelöfs tidiga erfarenheter finns i många av hans dikter – och det är här som Cullberg ser sitt ärende: att visa hur barndomens kompost blev myllan för Ekelöfs skapande eller som Cullberg skriver, diktandet som ett livslångt uppdrag att gestalta det saknade. Cullbergs önskan är att bättre förstå Ekelöfs komplexa relationer till sin far och mor, hans personliga problematik och undersöka hur de inre motsättningarna gestaltar sig i diktningen.

Cullberg studerar de litterära texterna och läser sjukjournaler och domstolsprotokoll från den skilsmässoprocess som modern inledde året innan Ekelöfs far dog. Rättegångsförhandlingarna påbörjades aldrig på grund av faderns tillstånd och målet avslutades i och med hans död 1916. En del av dessa protokoll rymmer förhör som ger tragiska inblickar i hur hemmet präglades av faderns

Läst/ Oläst

Johan Cullberg
En diktares kompost.
Om Gunnar Ekelöf
Natur och Kultur

tilltagande otillräknelighet när sinnesjukdomen och demensen framskred.

I Cullbergs bok nyanseras bilden av Ekelöfs barndom och framför allt bilden av modern. Cullberg menar att roten till Ekelöfs djupa problem kan hänföras till förlusten av fadern och avsaknaden av en nära manlig förebild snarare än till bristande moderskärlek. Ekelöfs understundom såriga och komplicerade relation till sin mor, menar Cullberg, handlar om att han "sonade sin omedvetet upplevda skuld mot fadern med avståndstagande från modern". Modershatet som ett uttryck för extrem modersbundenhet. Här påminner Cullberg också om en moderskontakt som under många år stördes eller avbröts när faderns sjukdom, vansinne och död kom att dominera hemmet.

Johan Cullberg använder sig av ett urval av Ekelöfs dikter för att visa hur barndomstraumat bearbetades i författarskapet. Redan i debutboken *Sent på jorden* finns dolda allusioner på fadern, något som Ekelöf själv vidgick i en opublicerad intervju med Bengt Nirje från 1951. Intressant är att följa Cullberg i kapitlet Diwantrilogin, där han med sina glasögon läser trilogin "huvudsakligen som författarens underliggande berättelse om det öde, sett ur mytens perspektiv, som barndomen beredde honom på gott och på ont".

I mytisk form, om jag förstått Cullberg rätt, bearbetas här barndomens trauma och Ekelöfs, "den av kvinnor övergivne", livslånga längtan efter kärlek.

Oavsett om man är bevandrad i Ekelöfs verk och liv eller för den delen till fullo insatt i det som tidigare har skrivits om Ekelöfs barndom och dess påverkan på hans författarskap, är det högtintressant läsning från första till sista sidan, appendixet om *Paralysie Générale* dvs hjärnsyfili, inräknat. För läsaren banas här en väg till en djupare förståelse av diktning och diktare, och delvis framträder en ny bild av Ekelöfs liv och framför allt av den komplicerade relationen till modern (och fadern). Cullbergs hållning är inte polemiserande – utom möjligen ifråga om forskningen kring Ekelöfs uppväxtmiljö och Ekelöfs alkoholism – utan prövande, diskuterande.

Hans framställning genomsyras av forskarens nyfikenhet och specialistens milda auktoritet. Men framför allt är han en dedicerad läsare av patientens verk.

HENRIETTE ZORN

Aktuellt

från Svensk Biblioteksförning

material mailas till se@biblioteksforeningen.org

Föreningen har föreslagit en helt ny bibliotekslag

Svensk Biblioteksförning har lämnat sitt yttrande över regeringens förslag till bibliotekslag.

– Klyftan ökar mellan de som har tillgång till information och de som inte har det. Biblioteken behöver därför bättre förutsättningar att nå de som mest behöver det. Bibliotekens utveckling och kvalitet kräver ett tydligt nationellt ansvar. Vårt förslag till bibliotekslag stärker Sveriges förutsättningar att vara ett kunskapssamhälle säger Inga Lundén, ordförande, Svensk Biblioteksförning.

– Nu är det upp till regeringen att befästa bibliotekens ställning i samhället. En modern lagstiftning måste utgå från att man på bibliotek ska kunna tillgå medier i det format man själv väljer. Vi kommer att fortsätta arbeta för möjligheten att låna och läsa även de allra senaste e-böckerna, säger Niclas Lindberg, generalsekreterare, Svensk Biblioteksförning.

Utöka användarnas avgiftsfrihet
Regeringens förslag bekräftar den nuvarande bestämmelsen att allmänheten ska kunna låna böcker avgiftsfritt på biblioteket. Svensk Biblioteksförning välkomnar att detta nu uttryckligen ska gälla även e-böcker. Föreningen vill också stärka avgiftsfriheten genom att utvidga den från regeringen föreslagna "litteratur" till att också gälla andra "medier".

Dessutom föreslår föreningen att alla bibliotek avgiftsfritt ska ställa media till förfogande för varandra. Regeringen föreslår att bara *statliga bibliotek* ska ställa enbart *litteratur* till förfogande för folkbiblioteken.

Säkerställ bibliotekens kompetens
Föreningen vill att biblioteken ska ha

tillräckligt många anställda och att de ska ha den kompetens som krävs för arbetsuppgifterna. Föreningen föreslår därför en ny bestämmelse om detta i syfte att säkerställa kompetensen och antalet anställda i biblioteksväsendet.

Ta nationellt ansvar för att främja biblioteken

Föreningen föreslår att regeringen ska utse en myndighet som främjar utvecklingen i biblioteksväsendet. Myndigheten ska ha nationell överblick, samverka med relevanta biblioteksaktörer, bistå med forsknings- och utvecklingsinsatser samt ansvara för nationell kompletterande medieförsörjning.

Myndigheten ska också delta i utveckling av kvalitetssystem och bidra med verktyg och metoder för uppföljning och utvärdering. Detta kan till exempel ske genom att utveckla mått och indikatorer för kvalitet och kvalitetsutveckling, samt genom att följa upp kvaliteten. Om utvecklingen i biblioteksväsendet ska bli framgångsrik menar föreningen att myndigheten bör få rätt att meddela föreskrifter om det allmänna biblioteksväsendet och tillämpningen av bibliotekslagen.

Bakgrund

Den 14 maj 2012 remitterade kulturdepartementet sin promemoria Ny bibliotekslag (Ds 2012:13). 118 remissinstanser fanns upptagna på departementets sändlista. Yttranden i regeringens remiss ska ha inkommit till Regeringskansliet senast den 15 september. Därefter ska remissvaren gås igenom och en proposition beslutas. Riksdagen väntas behandla propositionen under våren 2013. Regeringen planerar att en ny lag ska gälla från den 1 juli 2013.

FOTO: ELISABETH OHLSSON-MALLIN

Tina Ehn (MP) interpellerar kulturministern

Riksdagsledamoten Tina Ehn (MP) har ställt en interpellation till kulturministern om statliga initiativ för e-böckerna. Ehn tar upp Norges arbete för digitalisering av böcker. Norges nationalbibliotek har ingått avtal med Kopinor, som representerar förlag, författare och andra upphovsmän. Ytterligare 60 000 böcker på norska tillgängliggörs därmed elektroniskt för alla med en norsk IP-adress. Sedan sex år tillbaka har Nasjonalbiblioteket systematiskt digitaliserat sina samlingar och gjort litteraturen åtkomlig via Bokhylla.no. När tjänsten är komplett – år 2017 – kommer 250 000 böcker finnas elektroniskt tillgängliga för att läsas på nätet eller laddas ner.

Tina Ehn konstaterar i sin interpellation att den svenska regeringen hitintills inte tagit några initiativ gällande e-boken och ställer frågan vad kulturministern avser göra. Interpellationen och kulturministerns svar finns att läsa på riksdagens webbplats.

Regeringens budgetproposition

Regeringen har lämnat sin budgetproposition till riksdagen. Niclas Lindberg kommenterar:

– Regeringen visar på förståelse för behovet av digitalisering, men det saknas konkreta initiativ. Kulturministern fortsätter att ducka för bibliotekens utmaning att hitta en ersättningsmodell som kan säkerställa både bibliotekens frihet att oberoende välja ut och köpa in e-böcker och upphovsmännens rätt till ersättning för sina verk. I takt med att e-boksutlåningen ökar kommer statens kostnader för bibliotekersättningen att minska. Den förändringen måste regeringen förr eller senare ta ställning till.

– Vi håller inte med om regeringens påstående att biblioteksverksamheten främst är en kommunal angelägenhet. Hela biblioteksväsendet, från skolbibliotek till forskningsbibliotek, är en viktig resurs för samhället. Vi har länge krävt att regeringen tar ett tydligare nationellt ansvar för biblioteken. Syftet är att samla kunskap och erfarenheter för att undvika resursslöseri och effektförluster.

Regeringen föreslår att Kungliga bibliotekets (KB) nya uppdrag för leveranspliktigt elek-

troniskt material förstärks med sex miljoner kronor.

Regeringen slår fast att "biblioteken är en viktig samhällelig resurs med stora utvecklingsmöjligheter i framtidens samhälle. De verkar för läskunnighet, utbildning, livslångt lärande, kultur och informationsspridning". Regeringen understryker bibliotekens betydelse som samverkansparter för att "digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra det nationella kulturarvet", och redovisar att KB arbetat aktivt med det digitala biblioteket, för att digitalisera och samordna verksamheten vid svenska allmänna bibliotek. Även KB:s arbete med programmet OpenAccess.se redovisas. Regeringen föreslår att KB:s anslag ska öka från 340 miljoner för 2013 till 360 miljoner för 2016.

I budgetpropositionen nämner regeringen också resultaten som redovisas i Svensk Biblioteksförnings rapport *Verka samman – En undersökning av samverkansmodellen utifrån biblioteksperspektivet*. Regeringen tar fasta på rapportens slutsats att samarbete mellan Statens kulturråd och KB är en viktig drivkraft för en bra samverkan på lokal och regional nivå.

Svensk Biblioteksförning på turné!

Föreningens styrelse och kansli åker på turné i höst för att träffa medlemmar och diskutera aktuella frågor. Turnén arrangeras i samarbete med regionföreningarna.

Helsingborg 30 oktober

Sundsvall 7 november

Göteborg 28 november

För program och anmälan se föreningens webbplats.

Välkommen!

Call for papers Biblioteksdagarna i Örebro

Vill ditt bibliotek presentera ett projekt eller en bra verksamhet på Biblioteksdagarna i Örebro nästa år? Vi sätter nu igång programarbetet och vill gärna ha in förslag på seminarier. Om ni vill medverka, skicka in en presentation på max 250 ord.

Den första dagen, onsdagen den 15 maj, arrangeras Svensk Biblioteksförnings årskonferens. Där presenterar vi aktuella frågor och pågående arbete i föreningen. Dagen avslutas med årsmöte.

Biblioteksdagarna äger rum 16–17 maj och där blir det bl a parallella seminarier med plats för era förslag.

Max tre medverkande per seminarium får gratis konferens. Medverkande ordnar och betalar själv resa och boende. Skicka in senast den 20 november till Wiviann Wilhelmsson, ww@biblioteksforeningen.org

Nya förslag från (S)

Socialdemokraterna har presenterat nya förslag för att stärka biblioteken. Kulturutskottets ordförande Gunilla C Carlsson och utbildningsutskottets vice ordförande Ibrahim Baylan vill bland annat utarbeta en nationell biblioteksstrategi, genomföra ett läslyft och verka för att skollagens föreskrifter om skolbibliotek efterföljs.

Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk Biblioteksförning kommenterar:

– Det är glädjande att såväl ordföranden för riksdagens kulturutskott och vice ordföranden i utbildningsutskottet argumenterar starkt för behovet av en nationell biblioteksstrategi. Man ser att det finns stora samhällsuppgifter där biblioteken kan och ska spela en stark roll och man ser också att bristen på gemensamma strategier gör att bibliotekens fulla potential inte tas tillvara.

– Stödet för nationella initiativ på biblioteksområdet är starkt. Inte minst remissvaren på bibliotekslagen pekar på det, där även Kulturrådet argumenterar för en nationell biblioteksplan. Jag utgår nu från att regeringen tar intryck, förstärker Kungliga biblioteket och ger dem i uppdrag att i samverkan med andra ta fram den nationella biblioteksstrategin.

– En förstärkning av Kungliga biblioteket är helt nödvändig. Regeringen underfinansierade myndigheten när man utökade uppdraget och man underfinansierar även uppdraget man får för e-plikten. Myndigheter utan tillräckliga resurser leder inte utvecklingen framåt.

Biblioteksbladet har också rapporterat om de nya satsningarna på sidan 15.

Två nya nätverk inom Svensk Biblioteksförning

Nätverket för ämnesbibliotekarier inom sociologi, socialt arbete och genusvetenskap:

Vårt nätverk ämnar sammanföra ämnesbibliotekarier på högskole- och universitet, myndighetsbibliotek och specialbibliotek inom ämnena sociologi, socialt arbete och genusvetenskap. Nätverket är tänkt att fylla flera funktioner – en av dem är att diskutera hur vi arbetar pedagogiskt mot forskare, studenter och andra målgrupper.

Nätverket för meröppna bibliotek:

Meröppna bibliotek handlar om en utökning av bibliotekets öppettider med så kallat meröppet, vilket innebär att besökare kan använda biblioteket även på kvällar och helger när det inte finns personal på plats. Begreppet meröppet är medvetet valt för att poängtera att det meröppna biblioteket handlar om en utökning av bibliotekets erbjudande, inte att som i exempelvis Danmark, av besparingsskäl ersätta bemannat öppethållande med självbetjäning.

Nätverket för meröppna bibliotek vänder sig till dig som representerar bibliotek, där man startat eller planerar att starta meröppen verksamhet, eller dig som är intresserad av meröppna bibliotek ur ett biblioteksutvecklingsperspektiv.

Anmälان på föreningens webbplats.

FOTO: ELISABETH OHLSSON-WALIN

Till försvar för det fria ordet

Inför Bok & Biblioteksmässan publicerade Svensk Biblioteksförning ett nytt material om e-boksfrågan. Niclas Lindberg berättar om bakgrunden:

– Vi fortsätter att argumentera för den grundläggande principen att biblioteken oberoende ska kunna välja ut och köpa in litteratur. Det är oacceptabelt att biblioteken och deras användare inte får tillgång till ny litteratur i alla format. Det motverkar bibliotekens uppdrag att öka läsandet och garantera människors rätt till fri tillgång till information.

– Vi har presenterat tankar om en lösning som både svarar mot grundläggande biblioteksprinciper och behovet av en utvecklad kommersiell e-boksmarknad. Jag hoppas att det nya materialet kommer att underlätta argumentationen för både medlemmar och andra som tycker frågan är viktig. Till försvar för det fria ordet!

Läs mer om vårt förslag om en ny ersättningsmodell på vår webbplats.

Två nya vägledande beslut från URV

Svensk Biblioteksförnings utvecklingsråd för verksamhetsfrågor (URV) offentliggör nu ytterligare två frågor som rådet diskuterat och beslutat under året.

Den första frågeställningen har tillkommit på initiativ av URV och behandlar utlämning av låntagares namn och surfhistorik. URV citerar offentlighets- och sekretesslagen (40 kap. 3 §) och dess förarbeten (proposition och utskottsbetänkande), ett avgörande av Justitieombudsmannen och ett mål i Kammarrätten i Göteborg. Svarets underförstådda slutsats är att utlämnande om enskilda surfhistorik på bibliotekets dator inte omfattas av sekretess eftersom surfhistoriken inte kan anses utgöra ett register i lagens mening samt att medan utlämnande av namn och personnummer över låntagare och deras skulder omfattas av sekretess.

Den andra frågeställningen har inkommit till URV från ett folkbibliotek och berör sekretess för underåriga låntagares uppgifter i förhållande till deras vårdnadshavare. URV citerar offentlighets- och sekretesslagen (12 kap. 1–3 §§ och 40 kap. 3 §) och föräldrabalken (6 kap. 11 §). Sekretess gäller generellt inte för uppgifter om en underårigs lån, till exempel förseningar, i förhållande till dess vårdnadshavare. Huvudregeln är alltså att biblioteket ska lämna ut uppgifterna till föräldern om hen har begärt dessa. URV konstaterar samtidigt att större försiktighet ska iaktas ju äldre barnet är och att ett äldre barn bör informeras om att föräldern har tillgång till dessa uppgifter. Biblioteket bör dessutom vara försiktigt med att lämna ut uppgifterna via e-post eller telefon.

Martin Engman

ALA tar strid för e-böckerna på amerikanska bibliotek

Den amerikanska biblioteksförningen ALA, American Library Association, har skrivit ett brev till den amerikanska förläggareorganisationen AAP, Association of American Publishers. Ordförande Maureen Sullivan vill se en lösning på e-boksfrågan och motsätter sig att biblioteken inte får köpa in e-böcker för utlåning. Brevväxlingen uppmärksammas i amerikansk media av bland annat Digital Book World, som beskriver hur bibliotekens tålamod har tagit slut.

Läs mer på www.ala.org.

Gilla oss på Facebook!

Följ vad som händer i föreningen och var med och diskutera, gilla Svensk Biblioteksförning. På Twitter heter vi @SvBib och BBL twitterar nyheter från @biblioteksbladet.

Bemanna Sveriges skolor med skolbibliotekarier nu!

Det är glädjande att litteraturutredningen med kraft lyfter fram skolbiblioteken och skolbibliotekariernas betydelse. Det finns en förståelse för att ett rum med böcker inte kommer att öka vare sig läslust eller läsförståelse hos våra unga, om där inte finns en kompetens som kan förmedla litteraturen utifrån respektive elevs intresse och förutsättningar.

Utredningen föreslår bland annat att:

- försöksverksamhet med läsombud för att stärka litteraturen i förskolan initieras av Skolverket i samråd med folkbiblioteken och Centrum för lätläst.
- kompetensutveckling för lärare (framtida satsningar bör inriktas på kunskap om barn- och ungdomslitteratur och litteraturdidaktiska metoder).
- ett förtydligande i skolförordningen om att alla elever bör ha tillgång till skolbibliotekarie.

Skolverket bör ges i uppdrag att utvärdera skolbibliotekens funktion. Utredarna kan inte nog betona vikten av skolbibliotekarier och hur denna ytterst viktiga kompetens bör lyftas som en stor pedagogisk resurs, och man hänvisar till UNESCOs skolbiblioteksmanifest.

Dessa förslag välkomnas varmt av Svensk Biblioteksförnings verksamhetsgrupp för skolbibliotek. Skollagens krav på att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek var ett steg på vägen. Men utan bemanning av utbildad personal kan inte skolbiblioteket som funktion och som resurs i elevernas lärande och utveckling till fullo spela en avgörande roll.

När ungas läsförståelse sjunker och Sverige halkar efter i förhållande till andra länder måste något göras. Dagens elever har rätt att kräva insatser för sin utveckling. Litteraturutredningen visar med all kraft på att en av de viktigaste insatserna är att bemanna skolbiblioteken. Bibliotekariekompetensen kring att skapa läslust och läsmotivation gör skillnad för Sveriges elever och satsning bör ske särskilt riktad till de yngsta eleverna. Bemanna Sveriges skolor med skolbibliotekarier nu!

Verksamhetsgruppen för skolbibliotek

Aniara priset

Svensk Biblioteksförnings Aniara-pris tilldelades 2012 Bruno K. Öijer. Aniara-priset utdelas årligen till en svenskspråkig författare av skönlitteratur för vuxna och består av en skulptur av Linnéa Jörpeland samt en prissumma på 50 000 kronor. Prisutdelning sker under hösten.

FOTO: ELISABETH OHLSON-WALLIN

Larry Lempert, Ulrika Karlsson, Hanna Söderblom och Anne Hederén.

Årets bibliotekspriser

Svensk Biblioteksförning har under Bok & Biblioteksmässan delat ut priser för framstående insatser på folkbiblioteksområdet, god marknadsföring av bibliotek och bästa magisteruppsatsen i Biblioteks- och informationsvetenskap.

Greta Renborgs pris för marknadsföring 2012 tilldelades **Larry Lempert**, Internationella biblioteket.

Bengt Hjelmqvists pris för framstående insatser på folkbiblioteksområdet gick i år till **Anne Hederén**, utvecklingsledare, Länsbibliotek Östergötland.

Collijnpriset för bästa magisteruppsats i Biblioteks- och informationsvetenskap år 2011 tilldelades **Ulrika Karlsson** och **Hanna Söderblom** för uppsatsen "The Internet Giant – En diskursteoretisk analys av mediedebatten i USA kring Google Search".

Läs jurymotiveringarna på föreningens webbplats.

FOTO: ELISABETH OHLSON-WALLIN

Sara Lundberg, Björn Bergenholtz och Anna Ehring.

Nils Holgersson, Elsa Beskow och Carl von Linné

Svensk Biblioteksförnings tre barnboksplaketter delades ut fredag 28 september på Biblioteksscenen under Bok & Biblioteksmässan i Göteborg. **Sara Lundberg**, **Björn Bergenholtz** och **Anna Ehring** mottog sina priser av Svensk Biblioteksförnings ordförande Inga Lundén och juryns ordförande Ingrid Källström. Läs motiveringarna på föreningens webbplats.

Heta stolen på B&B

På Biblioteks- och berättarscenen samtalade journalisten Gabriella Ahlström torsdagen 27 september om bibliotekens betydelse med Gunnar Ardelius, Kerstin Brunnberg, Anna Ekström, Gunilla Herdenberg och Karin Linder. Frågor som varför så många elever saknar skolbibliotek, vad det betyder att vara i allmänhetens tjänst, digitaliseringens utmaningar och möjligheter och förslaget till ny bibliotekslag har diskuterats.

Samtalen fortsatte fredagen 28 september med Mats

Svegfors, Eva Bonnier, Inga Lundén och Erik Fichtelius. Från riksdagens kulturutskott deltog Christer Nylander (FP), Gunilla Carlsson (S), Lars Ohly (V), Tina Ehn (MP), Cecilia Magnusson (M), Roland Utbult (KD) och Rickard Nordin (C).

Samtalen spelades in och finns nu att se på vår Vimeo-sida.

Gabriella Ahlström.

Kerstin Brunnberg.

Erik Fichtelius.

Kalendarium

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

24 oktober, Kungliga biblioteket, Stockholm **Open Access – vad är det? En introduktion för dig som arbetar på bibliotek**

Kungliga biblioteket erbjuder en seminariedag om Open Access (OA) för nybörjare. Seminariet riktar sig i första hand till dem som inte tidigare satt sig in i området och som arbetar inom biblioteksområdet.

Mer information: www.kb.se

7–9 november, Riksdagsbiblioteket, Stockholm **Riksdagsarbetet och riksdagstrycket**

Årets bibliotekarietkurs anordnas på Riksdagsbiblioteket i Stockholm. Kursen vänder sig till yrkesverksamma bibliotekarier som vill lära sig mer om riksdagens arbetsformer samt om dokumenten i lagstiftningsprocessen. Övningar i riksdagstrycket ingår – såväl det tryckta som på webben. Sista kursdagen ägnas helt åt EU och EU-dokumenterna.

Mer information: www.riksdagen.se

Kursansvarig: kristina.lindberg@riksdagen.se

8–9 november, Finlandshuset **Fantasy, fars eller first person shooter – vad är det fråga om?**

Kungliga biblioteket anordnar en workshop och konferens om genrer. Genre/form-termer används för att beskriva vad något är snarare än vad det handlar om och är ett nytt inslag i bibliotekens ämneskatalogisering. Genre/form-termer får en allt större betydelse för att hjälpa användarna att hitta i bibliotekens samlingar.

Mer information: www.kb.se

15–16 november, Citykonferensen **Ingenjörshuset, Stockholm Publicering och inkludering – Att publicera digitalt tillgängligt för alla**

Svenska Daisy-konsortiets årliga konferens inbjuder till ett program om hur man publicerar digitalt tillgängligt för alla. Konferensen arrangeras av Svenska Daisy-konsortiet och TPB och vänder sig till alla som på olika sätt ansvarar för, arbetar med eller är intresserade av att göra information och litteratur tillgänglig.

Mer information: www.tpb.se

15–17 maj, Conventum, Örebro **Biblioteksdagarna 2013**

Boka in tre spännande dagar som Svensk Biblioteksforening arrangerar tillsammans med biblioteken i Örebro.

13–14 juni, Karlskrona **17th International Conference on Electronic Publishing**

Mining the Digital Information Networks. The main theme of the 17th International Conference on Electronic Publishing (ELPUB) will be extracting and processing data from the vast wealth of digital publishing and the ways to use and re-use this information in innovative social contexts in a sustainable way. We will bring together researchers and practitioners to discuss data mining, digital publishing and social networks along with their implications for scholarly communication, information services, e-learning, e-businesses, the cultural heritage sector, digital libraries and other areas where electronic publishing is imperative.

Värd: Blekinge Tekniska Högskola
Mer information: www.elpub.net

BOOK-IT

pst. nu pilotar vi BOOK-IT 7.0